

K

54.559

3

სახსომლო ბიბლიოთეკა
მხატვართა და მწიგნობართა

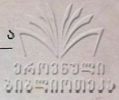
აღ. გრიბოედოვი

ვაიქუისაგან
ქმნი

საბეჭდო

891 41-2

ს ა ს კ ო ლ ო ბ ი ბ ლ ი ო ტ ი ა

ა. ს. გრიგოშვილი

ვ ა ი ჭ კ უ ი ს ა ბ ა ნ

კომედია ოთხ მოქმედებად

მეორე გამოცემა

პროფ. ს. ღანდელიას რედაქციით, წინასიტყვაობით და კომენტარებით.

Handwritten: K 54.559 / 3

სახელგამი
ტფილისი 1937

ა. ს. გრიბოედოვი და მისი კომედია „ვაი ზქუისაგან“.

რუსეთის დიდ მწერალთა შორის არც ერთი არ ყოფილა ბიოგრაფიულად ისე დაახლოვებული ქართველებთან, როგორც ალექსანდრე სერგეის ძე გრიბოედოვი. თავისი ცხოვრების საუკეთესო წლები გრიბოედოვმა საქართველოში გაატარა. უდიდესი მისი თაზუღლება „ვაი ჭკუისაგან“, რომელიც მთელი რუსული ლიტერატურის სიამაყეს შეადგენს, უმთავრესად საქართველოს დედაქალაქში დაიწერა. დაბოლოს, ჩვენს დედაქალაქში იპოვნა გრიბოედოვმა სამარადისო საყუდარი — მთაწმინდაში, ბევრი გამოჩენილი ქართველი მოღვაწის გვერდით.

ალექსანდრე გრიბოედოვი დაიბადა ქ. მოსკოვს 1795 წელს, მდიდარი და გვაროსანი მემამულის ოჯახში. კარგი შინაური აღზრდის შემდეგ, ის შედის ჯერ მოსკოვის უნივერსიტეტთან არსებულ პანსიონში, შემდეგ კი თვით მოსკოვის უნივერსიტეტში ფილოსოფიური ფაკულტეტის ეთიკურ-პოლიტიკურ განყოფილებაზე და გულმოდგინედ ეწაფება მეცნიერებას, განსაკუთრებით რუსეთის ისტორიას. 1812 წელს, როდესაც ნაპოლეონის ჯარების შემოსევის გამო რუსეთში იფეთქა ნაციონალური თავდაცვის მხურვალე გრძნობამ, გრიბოედოვსაც გაიტაცებს სახალხო მოძრაობა და ის მოხალისედ ჩაეწერება კავალერიის ერთერთ ათასეულში. ნაპოლეონთან ომის სრული ლიკვიდაციის შემდეგ, გრიბოედოვი 1816 წელს ანებებს თავს სამხედრო სამსახურს და შედის პეტერბურგში საგარეო საქმეთა უწყებაში. გრიბოედოვი ტრიალებს ამ დროს პეტერბურგის თეატრალურ-ლიტერატურულ წრეებში და დაუახლოვდება თავისი დროის გამოჩენილ დრამატურგებს — შახოვსკოის, კატენინს, ხმელნიცკის, ზაგოსკინსა და ჟანდრს. 1817 წელს, კატენინთან ერთად, გრიბოედოვი სწერს კომედიას „სტუდენტი“, რომელიც მიმართული იყო კარამზინის მიერ ლიტერატურაში შემოღებულ სენტიმენტალური მიმდინარეობის წინააღმდეგ. კატენინი, ხმელნიცკი და შახოვსკოი ფსევდოკლასიკურ სკოლას ეკუთვნოდნენ, და გრიბოედოვის ორიგინალური ლიტერატურული ნიჭიც, ამ სკოლის ატმოსფეროში მწიფდებოდა. მონაწილეობას იღებდა გრიბოედოვი აგრეთვე აღმირალ შიშკოვის ლიტერატურულ წრეში, თუმცა მის რეაქ-

ციულ-ნაციონალისტურ სამწერლო პლატფორმას კრიტიკულად უცქეროდა და თავისი საკუთარი შეხედულება ჰქონდა როგორც პოეზიაზე, ისე პოეტის მოვალეობაზე. ამ მოვალეობას გრიბოედოვი ხედავდა საზოგადოებრივი ცხოვრების მიერ დაყენებულ საჭირობ-როტო საკითხებზე პასუხის გაცემაში და უწინარეს ყოვლისა მოი-თხოვდა მწერლისაგან სინამდვილის ჭეშმარიტ ასახვას.

— 1818 წელს გრიბოედოვი დანიშნეს მდივნის თანამდებობაზე რუ-სეთის რწმუნებულთან ირანში. ის ჩამოდის ჯერ ტფილისში და აქედან 1819 წელს მიემგზავრება ირანში. 1821 წელს გრიბოედოვი გად-მოიყვანეს ტფილისში მეფის მოადგილე ეროლოვის კანცელარი-აში. აქ ის დაუახლოვდა ადგილობრივ არისტოკრატის და ენერგი-ულად მუშაობდა თავის კომედიაზე „ვაი ჰეკუსიან“, რომლის გეგ-მა მას ჯერ კიდევ 1816 წელს ჰქონდა შედგენილი. ამ დროს გრი-ბოედოვის პიროვნება უკვე ჩამოყალიბებული იყო. ბავშვობიდანვე მიღებულმა გამოცდილებამ აღზარდა გრიბოედოვი თამამ პროტეს-ტანტად ადამიანის დამონების წინააღმდეგ. მის წარმოდგენაში ბა-ტონყმურ-თვითმპყრობელური რუსეთი იყო მტკიცე ნიადაგს მოკ-ლებული „ჰაობის სახელმწიფო“, რომლის მომავალი მას ძალიან პესიმისტურ აზრებს უღვიძებდა. გაცილებით მეტ სიმბათიას იწვევდა გრიბოედოვში ძველი რუსეთი — რუსეთი თავისუფალი ნოვგორო-დის და დიდი კიევის დროისა, რომელიც ჯერ კიდევ არ იცნობდა არც ბატონყმობას და არც თვითმპყრობელობას და რომლისათვის უცხო იყო ევროპული განათლების მიერ შექმნილი დისონანსები. ამ უეროპული განათლების გადმოტანით პეტრე პირველმა, გრიბო-ედოვის აზრით, ზიანი მიაყენა რუსეთის მაღალ საზოგადოებას, რომელიც მოსწყდა ამის გამო თავის ბუნებრივ საფუძველს, მოსწყდა მდაბიო ხალხის მასას, და იწყო გადაგვარება. გრიბოედოვი სკეპტიკური თვალით უცქეროდა ამ „მაღალ“ საზოგადოებას, რომელიც მის წარმოდგენაში გაცილებით უფრო დაბლა იდგა მო-რალურად, ვიდრე გაუნათლებელი მდაბიო რუსის ხალხი ან კავ-კასიის მთიელთა პრიმიტიული ტომები. აღსანიშნავია, რომ გრიბო-ედოვი არ თანაუგრძნობდა თვითმპყრობელური მთავრობის მიერ წარმოებულ ომს კავკასიის მთიელთა წინააღმდეგ, რომლებიც, გრი-ბოედოვის აზრით, სრულიად სამართლიანად იცავდნენ საკუთარ თავისუფლებას „ბარაბნული განათლებისაგან“. ასეთი მაღალი და მიუდგომელი შეხედულება იმდროინდელ პოლიტიკურ ამბებზე არ ჰქონდა რუსეთის არც ერთ მოწინავე პიროვნებას — თვით პესტელს, თვით პუშკინსაც. შეიძლება ითქვას, რომ თავისი მსოფლმხედველ-ბის სიფართოვით გრიბოედოვი მოგვაგონებს ლევ ტოლსტოის, რომ-

ლის კალამს ეკუთვნის სხვათა შორის მოთხრობა „პაჯი მურატი“ და რომელიც დაუზოგველი სითამამით აკრიტიკებდა „განათლებულ“ საზოგადოებას, რათა დაეცვა მისგან ადამიანის თავისუფლება. იდეოლოგიური წყარო ამ კრიტიკისა დასავლეთ ევროპის რომანტიკოს მწერალთა (რუსო, გიოტე, ბაირონი და სხვ.) თხზულებებში არის საძიებელი: გრიბოედოვიც კარგად იცნობდა ამ მწერლებს და განსაკუთრებით უყვარდა ბაირონი.

თავისი მსოფლმხედველობის მთავარი აზრები გრიბოედოვმა შესძლო დიდი ოსტატობით ჩამოეყალიბებია კომედიაში „ვაი ქკუი-საგან“. მნიშვნელოვანი ნაწილი ამ კომედიისა ტფილისში დაიწერა 1821 — 1822 წლებში. 1823 წელს გრიბოედოვს მიეცა შეგებულება და ის გაემგზავრა მოსკოვში. 1824 წელს გრიბოედოვი კითხულობდა ლიტერატურულ წრეებში თავის კომედიას, რომელიც ამ დროს უკვე დასრულებული იყო.

კომედია ძალიან მოეწონათ რევოლუციონურად განწყობილ საზოგადოებრივ ელემენტებს (გავიხსენოთ, რომ ამ დროს მზადდებოდა რუსეთში დეკაბრისტული აჯანყება), და ვინაიდან ცენზურა არ იძლეოდა ამ კომედიის არც სცენაზე დადგმისა და არც სრულად დაბეჭდვის ნებართვას, ის გავრცელდა ხელნაწერების სახით, და მალე ყოველმა განათლებულმა კაცმა იცოდა იგი თითქმის ზებირად. ამ გარემოებას არ შეეძლო ეჭვი არ გამოეწვია მთავრობის წრეებში, და როდესაც 1825 წელს დეკემბრის გამოსვლა დამარცხდა და ნიკოლოზ პირველი შეუდგა თავის პოლიტიკურ მოწინააღმდეგეებთან ანგარიშის გასწორებას, დაპატიმრებულ იქნა 1826 წელს ქ. გროზნაში გრიბოედოვიც, რომელსაც მრავალი პირადი მეგობარი ჰყავდა დეკაბრისტებს შორის (კუხელბეკერი, ბესტუევი, ოდოევსკი და სხვ.). დაპატიმრებული გრიბოედოვი წაიყვანეს პეტერბურგში, მაგრამ გამოძიების დროს გამოიჩინა, რომ დეკაბრისტულ შეთქმულებაში გრიბოედოვს არავითარი მონაწილეობა არ მიუღია, მიუხედავად იმისა, რომ ის გაბატონებულ სოციალ-პოლიტიკურ სისტემას კრიტიკულად უცქეროდა და საჭიროდ თვლიდა არსებითი ცვლილების შეტანას ბატონყმურ-თვითმპყრობელურ წესწყობილებაში.

რამდენიმე თვის პატიმრობის შემდეგ გრიბოედოვი 1826 წლისა 4 ივნისს გაათავისუფლეს და საქართველოში დააბრუნეს თავის სამსახურზე. ამ დროიდან იწყება გრიბოედოვის სწრაფი დაწინაურება ბიუროკრატიულ ასპარეზზე. 1827 წელს გრიბოედოვს მიანდეს დიპლომატიური საქმეების წარმოება ირანთან და თურქეთთან. 1828 წელს გრიბოედოვმა მნიშვნელოვანი როლი ითამაშა თურ-

ქმანჩაის ხელშეკრულების დადებაში რუსეთსა და ირანს შორის²⁾ ჯილდოდ ასეთი მუყაითობისათვის გრიბოედოვი (მისი სიძის, მთავარსარდალ პასკევიჩის რეკომენდაციით) დაინიშნა რუსეთის ელჩად ირანში, თუმცა თვითონ გრიბოედოვი ოცნებობდა დაენებებინა თავი სამსახურისათვის და ლიტერატურულ მუშაობას მისცემოდა სრულიად. ირანში გამგზავრების წინ გრიბოედოვი დაქორწინდა საქართველოს ცნობილი მწერლის ალექსანდრე ჭავჭავაძის ქალიშვილს ნინოზე. ამ უკანასკნელთან ერთად ის მიდის თავრიზში, სადაც დროებით დატოვებს თავის ცოლს, ხოლო თვითონ მიემგზავრება თეირანში თავისი სამსახურის შესასრულებლად. დიდი ხანი არ გაგრძელებულა ეს სამსახური: 1829 წლის იანვრის პირველ რიცხვებში გრიბოედოვი ჩავიდა თეირანში, ხოლო 30 იანვარს იგი მოჰკლეს მისი მოღვაწეობით უკმაყოფილო ირანელებმა. რამდენიმე თვის შემდეგ გრიბოედოვის ცხედარი ჩამოასვენეს ტფილისში და მამადავითზე დაასაფლავეს.

გარდა ზემოთ დასახელებულ თხზულებისა, გრიბოედოვის კალამს ეკუთვნის კიდევ ფრანგულიდან გადმოკეთებული ვოდევილები, რამდენიმე ლექსი და ერთი დაუმთავრებელი ტრაგედია „ქართული ღამე“, რომელიც შექსპირის გავლენას ამჟღავნებს. მაგრამ გრიბოედოვის არც ერთი თხზულება არ შეედრება მის კომედიას „ვაი ჭკუისაგან“.

მთავარი მომქმედი პირი ამ კომედიისა არის ალექსანდრე ანდრიას ძე ჩაცკი — ჭკუიანი და კარგად განათლებული ახალგაზრდა ვაცი, რომელიც ვერ შეეგუა თავის საზოგადოებრივ წრეს. მთელი კომედია აგებულია მოსკოვის გახრწნილ მაღალ საზოგადოებასა და კეთილშობილური მისწრაფებებით გატაცებულ ჩაცკის შორის არსებულ წინააღმდეგობაზე. ამ ორი ძალის შეტაკება წარმოადგენს კომედიის ღერძს და მისი დრამატიზმის წყაროს. დრამა იწყება უცხოეთიდან დაბრუნებულ ჩაცკის ჩამოსვლით მოსკოვში. უწინარეს ყოვლისა ჩაცკი მიაშურებს თავისი შორეული ნათესავის, ფამუსოვის, ოჯახს. ფამუსოვს დიდი ჩინოვნიკის თანამდებობა უჭირავს მოსკოვში. ის ითვლება იქაური მაღალი წრის თვალსაჩინო წევრად, საზოგადოების ბურჯად. მას ჰყავს ქალიშვილი სოფიო, რომელიც ჩაცკის თითქმის ბავშვობიდანვე უყვარდა და რომელსაც ჩაცკიც უყვარდა თავის მხრივ. სწორედ სოფიოს სიყვარულმა მიიზიდა

²⁾ ამ ხელშეკრულების ძალით რუსეთმა შემოიერთა ირანის პროვინციები (ერვენისა და ნახიჩევანის სახანოები) და დაადგა ირანს 20 მილიონი მანეთის ხარკი.

ჩაცკი ფამუსოვის ოჯახისაკენ. მაგრამ როდესაც ჩაცკი უცხოეთში იმყოფებოდა, სოფიოს გამოუცდია ცვლილება: სოფიოს შეჭყვარება მისი მამის ხელქვეითი მოხელე, ვინმე მოლჩალინი. ეს მოლჩალინი გაიძვერა კაცია: სიღარიბეში გამოზრდილი, ის ცდილობს როგორმე დაწინაურდეს ცხოვრებაში და მოიპოვოს მტკიცე ნიადაგი არსებობისათვის. ამ მიზნის მისაღწევად კი მოლჩალინი არ ზოგავს არაფერს და მზად არის მიმართოს არასაკადრის მლიქვნელობას, პირმოთნეობას და ამის მსგავს სხვა საშუალებებსაც. პირადი ღირსების შეგნება მოლჩალინს არ აქვს. მას აზრადაც არ მოსდის, რომ მიუხედავად თავისი სიღარიბისა და დაბალი თანამდებობისა, ის მაინც ადამიანია და, როგორც ადამიანს, უფლება აქვს წელგამართულად იცხოვროს. მოლჩალინის დევიზია—ასიამოვნოს ყველას, ვისაც კი შეუძლია რაიმე სარგებლობა მოუტანოს მას თავისი მდგომარეობის გასაუმჯობესებლად. აი ეს ანტისოციალური და მავნებელი ადამიანი ახალგაზრდა სოფიომ გულუბრიყვილოდ მიამსგავსა სენტიმენტალურ რომანებში გამოყვანილ კეთილშობილ გმირებს, რომლებიც უანგარო ჭიყვარულით საესე არიან ადამიანის მიმართ. მოლჩალინის პირმოთნეობა გამოუცდელმა სოფიომ გულის სიწმინდედ ჩათვალა და ვერ შენიშნა, რომ ეს გულის სიწმინდე კი არა, გულის სიმდაბლე იყო.

სოფიოსთან პირველი შეხვედრისთანავე ჩაცკი შეატყობს, რომ სოფიო მისი საყვარელი უწინდელი სოფიო არ იყო, და ამ აღმოჩენამ დააკარგინა ცხოვრებით ისედაც უკმაყოფილო ჩაცკის სულიერი სიმშვიდე და წონასწორობა. ის ცდილობს გამოარკვიოს სოფიოში მომხდარი ცვლილების მიზეზი და ხან ახალგაზრდა პოლკოვნიკ სკოლოზუბზე მიიტანს ეჭვს, ხან მოლჩალინზე, მაგრამ საბოლოოდ მაინც ვერ რწმუნდება, თუ ვინ უყვარს სოფიოს. იმავე დღეს, საღამოს, ფამუსოვების ოჯახში დანიშნულია წვეულება. შეიკრიბნენ მოსკოვის მალალი საზოგადოების წარმომადგენლები — თავადიშვილები, მსხვილი მოხელეები, სამხედრო პირები და მათი ოჯახობა.

ეს ბრწყინვალე საზოგადოება უწინაც არ მოსწონდა ჩაცკის, რადგან კარგად ჰქონდა შეგნებული მისი ზნეობრივი ნაკლი: ეგოიზმი, ინტერესის სივიწროვე, შენ-ჩემიანობა, ჭორიკანობა, გაუნათლებლობა, ჭეშმარიტად ადამიანური გრძნობების უქონლობა. ახლა კი, როდესაც პირადმა მწუხარებამ აუმღვრია ჩაცკის გუნება, მას ეს საზოგადოება საზიზღარ ჯოჯოვების კრებულად ეჩვენება, და ჩაცკიც დაურიდებლად არღვევს ეტიკეტის მოთხოვნებს და აღმოთვებული დაუწყებს ამ საზოგადოებას ლანძღვას: გმობს მის

ფუფუნებას, დედა-ენის დაეწყებას, მხეცურ მოაპყრობას გლეხბი-
სადმი, ხალხური ზნე-ჩვეულების აბუჩად აგდებას და ურანგების
წინაშე უგნურ მონობას. ყველას გადაუჭირა ჩაცკიმ თავისი
ნი სარკაზმის მათრახი. არ დაზოგა არც სტუმრები და არც მასპინ-
ძლები. ბევრი მწარე სიტყვა უთხრა თვითონ ფამუსოვს და მის
ქალიშვილ სოფიოსაც. ბოლოს, მოთმინებიდან გამოსული სოფიო-
ჯავრს იყრის ჩაცკიზე და ჩუმიად გაავრცელებს იქ შეკრებილ საზო-
გადოებაში ხმას, რომ ჩაცკი გაგიჟებულია. ყველანი სიამოვნებით
იჯერებენ ამ ქორს, რადგან ყველას საწყენი რაღაც უთხრა ჩაცკიმ.
კომედია თავდება იმით, რომ ჩაცკიც მოკრავს ყურს ამ ქორს, შეი-
ტყობს სოფიოს სიყვარულს მოლჩალინისადმი და, საბოლოოდ გულ-
გატეხილი, გადაწყვეტს სამუდამოდ მოშორდეს მოსკოვს და, მოლი-
ერის ალცესტის მსგავსად, ეძიოს სხვაგან ისეთი ადგილი, „სადაც
შეურაცხყოფილი გრძნობისათვის მოიპოვება თავშესაფარი“. მაგრამ
არც მოლჩალინსა და სოფიოს ადგებათ კარგი დღე: სოფიო შემ-
თხვევით გაიგებს, რომ მოლჩალინს ყვარებია არა სოფიო, არამედ
ამ უკანასკნელის მოსამსახურე გოგო — ლიზა, ხოლო სოფიოსთან
თურმე იმიტომ ატარებდა იგი დროს, რომ არ ეწყენინებია თავისი
უფროსის ქალიშვილისათვის და არ გაეფუჭებია ამით თავისი კა-
რიერა. უბედურების დასასრულებლად, სოფიოს სიყვარული მოლ-
ჩალინისადმი გაომეღავენდება, და მოსალოდნელი სკანდალით შე-
შინებული ფამუსოვი გადაწყვეტს გახიზნოს რეპუტაციაშელახული
თავისი ქალიშვილი საღდაც მიყრუებულ სოფელში.

გარეგნული თავისი თვისებებით გრიზოედოვის „ვიი ქეუისაგან“
ფსევდოკლასიკური პიესების რიცხვს ეკუთვნის. კომედიაში სასტიკად
დაცულია ფსევდოკლასიკური დრამატურგის ძირითადი კანონები.
პიესის მთელი მოქმედება წარმოებს ფამუსოვის სახლში, ადგი-
ლი მოქმედებისა არ იცვლება (ერთობა ადგილისა). იწყება ეს მოქ-
მედება ადრე დილით და თავდება იმავე დღეს (ერთობა დროისა).
პიესა თავისუფალია ისეთი ეპიზოდებისაგან, რომლებიც აბნელებენ
მთავარი მოქმედების განვითარებას, და უკანასკნელიც ამის გამო
მიმდინარეობს სწრაფად, თითქმის მათემატიკურად სწორი ხაზით
(ერთობა მოქმედებისა). პიესაში გვხვდება ფსევდოკლასიკური კო-
მედიებისათვის აუცილებელი რეზონერი, რომელიც წარმოდგენილია
ჩაცკის სახით: ამ უკანასკნელს გრიზოედოვი ათქმევინებს იმას, რა-
საც თვითონ ავტორი ფიქრობდა მოსკოვის საზოგადოების შესახებ.
აღსანიშნავია აგრეთვე, რომ მოქმედ. პირთათვის სახელწოდების
შერჩევაში გრიზოედოვი იცავს ფსევდოკლასიკური კომედიებისათ-
ვის ჩვეულებრივ წესს, და გმირის სახელი უკვე გამოხატავს მისი

სასიათის იმ თვისებას, რომელიც, ავტორის აზრით, ძირითადი თვისებაა ამ გმირისათვის. მოლჩალინის სახელი, მაგალითად, ნაწარმოებშია „МОЛЧАТЬ“ სიტყვიდან (რაც ქართულად „ჩუმად ყოფნას“ ნიშნავს) და იმის მაჩვენებელია, რომ ამ სახელით გამოყვანილი გმირის მთავარი თვისებაა სიჩუმე: მოლჩალინი ჩუმჩუმად კაცია; მას თავებდობად მიაჩნია, როდესაც კაცი, რომელიც არც მდიდარია და არც დიდი ჩინის პატრონი ბედავს საკუთარი აზრის გამოთქმას ამა თუ იმ მოვლენის შესახებ. მოლჩალინი სავალდებულოდ თვლის თავისათვის ის შეხედულება ჰქონდეს ყოველ საგანზე, რა შეხედულებაც აქვთ მის უფროსებს. ეს არის ადამიანურ ღირსებაზე ხელის აღება და თავისი თავის აღიარება მონად. ცხადია, რომ მართო მოლჩალინი კი არ არის აქ დამნაშავე, არამედ დამნაშავეა მისი საზოგადოებრივი წრეც, რომელიც მოითხოვს თავისი წევრებისაგან უსიტყვო მორჩილებას და არ იძლევა საკმაო გარანტიას ადამიანური ღირსების ხელუხლებლობისათვის. „მოლჩალინობა“ წარმოშვა რუსეთის ბატონყმობამ, რომელიც ჩამორჩენილ საწარმოო ტექნიკაში პოულობდა თავის დასაყრდენს. გრიბოედოვის დამსახურება კი ის იყო, რომ მან კარგად შენიშნა ეს დიდი ნაკლი რუსული ცხოვრებისა და განასახიერა იგი ცოცხალს ტიპში. მის შემდეგ „მოლჩალინობა“ იქცა ჩვეულებრივ სიტყვად, და ამით შეიქმნა ძლიერი იარაღი საზოგადოებაში გავრცელებული მორალური სენის წინააღმდეგ საბრძოლველად, ე. ი. გაიზარდა ცხოვრების კულტურული დონის ასამაღლებელ საშუალებათა მარაგი.

დაახლოებით იგივე უნდა ითქვას კომედიის დანარჩენ გმირთა სახელების შესახებ. ფამუსოვის სახელი ნაწარმოებშია ლათინური სიტყვიდან famosus, რაც ქართულად ნიშნავს „ცნობილს“, „ჩინებულს“: ამ სახელის მიცემით, ფამუსოვისათვის ავტორი მიუთითებს უკითხველს, რომ სწორედ ასეთი სასიათის მქონე ადამიანები არიან მოსკოვის მაღალი საზოგადოების ჩინებული წევრები, მისი ბურჟუაზი და, რამდენადაც ეს ბურჟუები დამპალი არიან ფამუსოვის მსგავსად, ამდენად ეს მაღალი საზოგადოებაც მოკლებულია მტკიცე საფუძველს და ლბობისა და გახრწნის ატმოსფერით არის მოცული. დამპალია კი ფამუსოვი იმიტომ, რომ ის არც ოჯახისათვის არის სანიმუშო მამა და არც სახელმწიფოსათვის არის სასარგებლო კაცი. ოჯახში ის ვერ უწევს ხელმძღვანელობას თავის ერთადერთს ქალიშვილს სოფიოს, რომელიც მთელ ღამეებს თურმე მოლჩალინთან ატარებს, მამამ კი ამის შესახებ არაფერი იცის. ფამუსოვმა ვერ მისცა თავის ქალიშვილს ცხოვრებისათვის საპირო აღზრდა. საკუთარი შვილის აღზრდას ფამუსოვი მოეკიდა ჩინოვნიკურად, ფორმა-

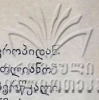
ლურად, შეასრულა მხოლოდ ის, რასაც მოდა მოითხოვდა და რასაც ყველა აკეთებდა მის წრეში: დაუქირავა სოფიოს ფრანგი მასწავლებლები, ყიდულობდა მისთვის მოდის შესაფერის ტანისამოსებს და ფიქრობდა, რომ ამით ამოიწურა მისი მოვალეობა შვილის მიმართ. ნამდვილი სიყვარული შვილისადმი და გულწრფელი ზრუნვა მის მომავალზე ფამუსოვისათვის უცხოა. მას აკლია ამისათვის საჭირო სულიერი ენერჯია. ფამუსოვმა იცის, მაგალითად, რომ ფრანგულ აღზრდაში კარგი არაფერია, მაგრამ მან არ იცის, რით შეიძლება ამ აღზრდის შეცვლა, და იმის სურვილიც არ აქვს, რომ თავი შეიწყუბოს ამ საკითხით. სად სცალია ფამუსოვს ამისათვის, როდესაც ის მუდამ სტუმრობაშია: ან თვითონ იღებს სტუმრებს, ან სხვებთან არის სტუმრად დაპატიჟებული. აქ ნათვლაა, იქ ქორწილი, აგერ კიდევ აღაპია — და ამაში მიდის ის თავისუფალი დრო, რომელიც რჩება ფამუსოვს სამსახურისაგან. სოფიოს კი აქვს საკუთარი ცხოვრება, რომელსაც მამა არც კი იცნობს.

თუ საკუთარი შვილის აღზრდას ფამუსოვი ასე ჩინოვნიკურად და ფორმალურად ეკიდება, მით უფრო მოსალოდნელია, რომ თავის სამსახურსაც ის სხვანაირად არ მოეკიდებოდა. მართლაც, ფამუსოვი ითვლება ერთი დიდი დაწესებულების უფროსად, მაგრამ თავის თანამდებობას ის მხოლოდ გარეგნულად ასრულებს. მთავარია მისთვის, რომ დაწესებულების ოფიციალური ქაღალდები კარგად იყოს მოწესრიგებული, რომ შემოსულ ქაღალდებს წესიერი მსვლელობა მიეცეს და ვადაზე მეტხანს უპასუხოდ არ დარჩეს. მთელი თავისი მუშაობის მთავარ აქტად ფამუსოვი თვლის სწორედ ამ ქაღალდებზე ხელის მოწერას. თვით იმ საქმის არსებითი გარკვევა კი, რომლის გამო დაწერილია ესა თუ ის ქაღალდი, და ამ საქმის ნამდვილი მოწესრიგება ფამუსოვს არ აინტერესებს: რას დაეძებს ფამუსოვი საქმეს, თუ კი ოფიციალურ ქაღალდზე ყველაფერი თავის რიგზეა? რევიზია ხომ ქაღალდს შეამოწმებს და არა საქმეს. არსებითად რომ ითქვას, ფამუსოვი მეტხორცია სახელმწიფო აპარატისა და არა თუ არავითარი სარგებლობა არ მოაქვს ქვეყნისათვის, არამედ ზიანს აყენებს მას. მაგრამ ამის შეგნება არც თვითონ ფამუსოვს აქვს, არც მის ნაცნობებს. პირიქით, თვითონ ფამუსოვს, მიუხედავად იმისა, რომ ის არის ერთი ზანტი და უსარგებლო ჩინოვნიკი, რომელიც მდიდრდება და ჩინებს იღებს მთავრობისაგან, ძალიან მაღალი წარმოდგენა აქვს საკუთარ თავზე და, რაკი მას დიდი თანამდებობა უქირავს, კარგად მორთული სახლი აქვს და ნაცნობებში პატივისცემით სარგებლობს, ამიტომ გულწრფელად დარწმუნებულია, რომ ყველაფერი ეს მან დაიმსახურა თავისი პირადი პატიოსნებით

და ადამიანური ღირსებით. ფამუსოვს არ აქვს შეგნებული საკუთარი ნაკლი, ის ვერ ამჩნევს, რომ ლანდია, და არა ცოცხალი ადამიანი, რომ მას ფორმა აქვს ადამიანისა, და არა არსება. მოკლედ რომ ითქვას, ფამუსოვში მიძინებულია შეგნება ან სინდისი და პატივისმცემლობაც ამისათვის მხოლოდ ფამუსოვს კი არ აწევება, არამედ მთელ მის საზოგადოებრივ-პოლიტიკურ წესწყობილებას, რომელმაც არა თუ არ მოსპო ფამუსოვების გაჩენის შესაძლებლობა, არამედ ხელიც შეუწყო ცოცხალი ადამიანის გადაქცევის ასეთ ლანდად. ამდენად შეიძლება ითქვას, რომ ფამუსოვის კრიტიკა, მხატვრული საშუალებებით მოცემული გრიბოედოვის კომედიაში, ბიუროკრატიულ რუსეთის მთელი სოციალ-პოლიტიკური წესწყობილების კრიტიკა იყო — მიუხედავად იმისა, ჰქონდა თუ არა თვითონ გრიბოედოვს ასეთი კრიტიკა განზრახული.

ფსევდოკლასიკურ ფასონზე არის გამოკრილი ალექსანდრე ჩაცკის სახეც გრიბოედოვის კომედიაში. ზოგიერთები მიამსგავსებენ ჩაცკის სახელს რუსეთის ცნობილ მოაზროვნე ჩაადაევის გვართან და ფიქრობენ, რომ გრიბოედოვმა „ჩაცკი“ გადმოაკეთა „ჩაადაევი“ სიტყვიდანო. მაგრამ ეს მოსაზრება, ჯერ ერთი, არაფრით არ მტკიცდება და, გარდა ამისა, არ ეთანხმება პიესის შინაარსს. ჩაადაევი იყო დეკაბრისტული მოძრაობის მომხრე, რაც შეეხება ჩაცკის, ის სკეპტიკურად და ირონიულად უცქერის დეკაბრისტების მოძრაობას. ჩაცკი დასცინის საიდუმლო კრებებს, რომელსაც აწყობენ დეკაბრისტები, და ამბობს, რომ ამ კრებებზე ბევრი ხმაურობაა და საქმე კი არავითარი არ კეთდება. „Шумите вы и только“ — გესლიანად ეტყვის ჩაცკი რეპეტილოვს, რომელიც ბრიყვულად ტრიახობს, რომ ის და მისი ნაცნობები ხშირად იკრიბებიან და ყველაფერს აკრიტიკებენ. ეს გვაძლევს საბუთს ვიფიქროთ, რომ ავტორის განზრახვით ჩაცკი არ იყო დეკაბრისტი, ისე როგორც თვითონ გრიბოედოვიც არ თანაუგრძნობდა დეკაბრისტულ შეთქმულებას, თუმცა როგორც გრიბოედოვს, ისე ჩაცკისაც ის მსგავსება ჰქონდათ დეკაბრისტებთან, რომ ორთავეს არ აკმაყოფილებდა არსებული საზოგადოება.

უფრო ახლო იქნებოდა პიესის აზრთან, რომ ჩაცკის სახელი გამოვიყვანოთ რუსული სიტყვიდან чад — ალმური (Чадский=Чацкий) და ამის თანახმად ვიფიქროთ, რომ პიესის კონცეპციით ჩაცკი არის Чадский ან ისეთი კაცი, რომელიც საკუთარ გატაცებათა ბურუსით არის მოცული და რომელსაც დაკარგული აქვს სულიერი წონასწორობა. მიზეზი ამ წონასწორობის დაკარგვისა იმაშია, რომ ჩაცკის არ აქვს ფართო დასაყრდენი ნიადაგი რუსეთის ცხოვრე-

ბაში. პიესის მთავარი აზრის მიხედვით, დასავლეთ ევროპიდან სწავლა-განათლების გადმოღებამ დაშალა რუსი ხალხის მტკიცე ერთობა, და ამ დაშლის პროცესში წარმოშობილი ერთერთი ნაპერწკალი არის ჩაცკი, რომელსაც გაქრობა მოელის, ვინაიდან ის განმარტოებულია. გრიბოედოვის პიესაში იშვიათი სიღრმით არის გადმოცემული ამ განმარტოების ფსიქოლოგია და მხატვრულად არის დახასიათებული ის დიდი მწუხარება, რომელიც განმარტოებულ ყოფასთან სდევს.

ადამიანი საზოგადოებრივი არსებაა და უძლიერესი ტანჯვებისთვის განმარტოებულად ყოფნა. ჩაცკიც იმიტომ არის უბედური, რომ მას არ ჰყავს არც ერთი ქეშმარიტი მეგობარი, რომელიც გვერდში ამოუდგებოდა და გაამხნევებდა: ჩაცკი მარტოა დგას თავისი საზოგადოებრივი წრის პირდაპირ, რომელიც დაუზოგველად ებრძვის ჩაცკის, რადგან უკანასკნელი მოსწყდა ამ საზოგადოებას და წინაღუდგა მის ყოფაცხოვრებას. ამ განმარტოების მიზეზად პიესაში ნაგულისხმევია ჩაცკის „ქკუა“, ე. ი. მისი ევროპული სწავლა-განათლება: სწორედ სწავლა-განათლებამ შეამჩნევინა ჩაცკის სიდამპლე ფამუსოვებისა, რომლებსაც თვითონ არა აქვთ ეს თავისი სიდამპლე შეგნებული. ამდენად, პიესის აზრით, მიზეზი ჩაცკის განსხვავებისა ფასუმოვებისაგან პირველის სწავლა-განათლება ან ქკუაშია: ჩაცკი უფრო ქკუიანი ან უფრო განათლებულია, ვიდრე ფამუსოვები, და ამიტომაც არ შეუძლია მას ფამუსოვების ყოფაცხოვრებას არ გამოეთიშოს. აქედან კი წარმოიშობა მისი უბედურება, მისი „ვაი“, და ახსნა ეძლევა პიესის სათაურს „ვაი ქკუისაგან“.

პუშკინსა და ბელინსკის ეჭვი ეპარებოდათ ჩაცკის ქკუაში. ისინი არ ეთანხმებოდნენ გრიბოედოვს, რომ ჩაცკი მართლაც ქკუიანი კაცია. სამაგიეროდ გონჩაროვმა თავისი კრიტიკულ წერილში (Миллион терзаний), რომელიც მან გრიბოედოვის კომედიას უძღვნა, სცადა დაემტკიცებია, რომ ჩაცკი ქეშმარიტად ქკუიანი ადამიანია. დღეს ჩვენ უნდა აღვიაროთ, რომ პუშკინსა და ბელინსკის უფრო სწორი წარმოდგენა ჰქონდათ ქკუის ცნებაზე, ვიდრე გრიბოედოვსა და გონჩაროვს, და ჩაცკის უპირატესობის წყაროც ფამუსოვების წინაშე იმაში კი არ მდგომარეობს, რომ ჩაცკი უფრო ქკუიანია, არამედ იმაში, რომ მისი ნებისყოფა უფრო კეთილშობილი მიზნებისაკენ არის ობიექტურად მიმართული, ვიდრე ის წვრილმანი მიზნები, რომლებსაც ემსახურებიან ფამუსოვები. ნებისყოფის განსხვავება გრიბოედოვმა ჩათვალა ქკუის განსხვავებად, რადგან თვითონ აღზრდილი იყო XVIII საუკუნის რაციონალისტურ ფილოსოფიაზე, რომ-

ძელსაც ადამიანის არსების საფუძვლად მიიჩნდა ჭკუა და ფიქვლის განსხვავებას ადამიანთა შორის „ჭკუის“ ან სწავლა-განათლების განსხვავებით ხსნიდა.

რას ემსახურება ჩაცკი თავისი მოღვაწეობით? სუბიექტურად არაფერს, ობიექტურად კი რუსეთის დაზავებული წყობილების ნანგრევებზე ახალი საზოგადოებრივი ურთიერთობის აღმოცენებას. მაგრამ ამ უკანასკნელის შეგნება თვითონ ჩაცკის არ აქვს, და ეს ავსებს მას ღრმა სევდით, რომელიც შეიძლება ბაირონისებურ სევდას ან „მსოფლიო სევდას“ დავუახლოვოთ. ჩაცკი მთელი თავისი არსებით გრძნობს, რომ რუსეთის ძველს ჩარჩოებში გაძლება ევროპულად განათლებულ ადამიანს არ შეუძლია, და ის ენერგიულად ებრძვის ამ საზოგადოებას, თუმცა სრულიადაც არა აქვს წარმოდგენილი, რა დადებითი შედეგი უნდა მოჰყვეს ამ ბრძოლას. ჩაცკი არის მწგრეველის კლასიკური ტიპი, როგორც თავისი იდეოლოგიით, ისე თავისი ფსიქოლოგიით, და მკითხველს შეუძლია მასში ტურგენევის ბაზაროვის ნიშნები დაინახოს. როგორც ბაზაროვი ისე ჩაცკი იმ კრიტიკის წარმომადგენლები არიან, რომელსაც ტიპიური გამოხახულება მისცა XVII — XVIII საუკ. საფრანგეთმა და რომელსაც დღეს ჩვენ „მექანიკურ უარყოფას“ ვუწოდებთ „დიალექტიკური უარყოფისაგან“ განსხვავებით. ამრიგად, ჩაცკის სახე სცილდება რუსეთის ფარგლებს და მსოფლიო ან საკაცობრიო ტიპის მნიშვნელობას იღებს. დადებითი პროგრამა საზოგადოების გარდასაქმნელად ჩაცკის არ გააჩნია: ის ილაშქრებს ძველი საზოგადოების წინააღმდეგ, კიცხავს იმას, რომ რუსები ყველაფერში უცხოელებს ბაძავენ, მაგრამ თვითონ არ იცის კარგად, რით შეიძლებოდა უცხოეთიდან გადმოღებულის შეცვლა. ჩაცკი გესლით სავსე ტირადებში გამოთქვამს თავის აღშფოთებას ბატონყმობის ანომალიებით, სურს სამარცხვინო ბოძზე გააკრას მხეცი მემამულეები, რომლებიც ძაღლებზე ცვლიან თავის ყმებს, და მოითხოვს პატივისცემას დაბალი ხალხისადმი, მისი ენისა და ზნეჩვეულებისადმი. მაგრამ შეცდომა იქნებოდა ამ ტირადებში ბატონყმობის გაუქმების მოთხოვნა გვეძია და ამიტომ ჩაცკიზე უფრო გარკვეული შეხედულება ბატონყმობის შესახებ ჰქონდა უშუალოდ რადიშჩევს, რომელიც ებრძოდა ბატონყმობის პრინციპს, და არა მხოლოდ მის ანომალიებს. ჩაცკი არის იმ ადამიანის ტიპი, რომელიც რუსეთის მეურნეობის თანდათანმა კაპიტალიზაციამ, ერთი მხრით, და დასავლეთ ევროპიდან შემოსულმა სწავლა-განათლებამ მეორე მხრით, აამხედრეს ჩამორჩენილი რუსეთის ყოფაცხოვრების წინააღმდეგ და მოუსპეს მას ფსიქოლოგიური შესაძლებლობა თავის საზოგადოებრივ წრეს შეჭვუე-

ბოდა: როგორც ასეთი, ჩაცკი იმ „ზედმეტ ადამიანების“ პროტოტიპს წარმოადგენს, რომლებიც ასე ბლომად გვხვდებიან შემდეგ რუსულ ლიტერატურაში.

გრიბოედოვის „ვაი ქუთისაგან“ სამართლიანად ითვლება რუსული კომედიის კლასიკურ ნაწარმოებად, რომლის ღირსებას შესაძლებელია მხოლოდ გოგოლის „რევიზორმა“ გაუწიოს მეტოქეობა, და ისიც მარტო მხატვრული თვალსაზრისით. რაც შეეხება ფილოსოფიურ სიღრმეს, აქ გრიბოედოვის კომედიას ბადალი არ მოეპოვება მთელს რუსულ ლიტერატურაში. ერთი თავისი იდეით კომედია უახლოვდება რუსეთის სლავოფილობას და ამ უკანასკნელისაგან გამოსულ ხალხოსნობას. ეს იდეა შემდეგ ფორმაში შეგვეძლო გამოგვეთქვა: როდესაც რომელიმე ჯგუფი მოწყდება ხალხს, ის აუცილებლად იხრწნება. ფამუსოვების ჯგუფიც გახრწნილია, ვინაიდან მან დაკარგა იმ „კეთილ რუს ხალხთან“ კავშირი, რომელიც კომედიაში თუმცა არ არის წარმოდგენილი, მაგრამ ნაგულისხმევია, როგორც უძირო ზღვა, რომლის ტალღების ცემა ისმის იმ კედლების იქით, სადაც მომწყვედელია ფამუსოვების აშშორებული ჭაობი — ყველა ეს სკალოზუბები, ტუგოუხოვსკები, ხლესტოვები, ზაგორეცკები, ხრუმინები et tutti quanti.

აღსანიშნავია სხვათა შორის გრიბოედოვის კომედიის ენა. „ვაი ქუთისაგან“ დაწერილია იამბიკურად ლექსით, რომლის ლექსიკონი და სინტაქსისი ჩვეულებრივს საბაასო ენას უახლოვდება და ამჟღავნებს კრილოვის იგავ-არაკების გავლენას გრიბოედოვის კომედიაზე. მრავალი წინადადება გრიბოედოვის თხზულებისა მკითხველთა მასამ ანდაზად აქცია: „Счастливые часов не наблюдают“, „Блажен, кто верует: тепло ему на свете“, „Служить-бы рад, прислуживаться тошно“, „И дым отечества нам сладок и приятен“, და სხვ. უკანასკნელი აფორიზმი მოსწონდა ილია ქავჭავაძეს, რომელმაც გამოიყენა იგი ეპიგრაფად თავის თხზულებაში „მგზავრის წერილები“. „ვაი ქუთისაგან“ გადათარგმნილია მრავალს ევროპულ ენაზე. ქართულზედაც იგი რამდენიმეჯერ იყო გადმოთარგმნილი. საუკეთესო თარგმანი ეკუთვნის პოეტ ქალს ვანდეგილს.

პაიჭკუისაგან

კომედია 4 მოქმედებად.

(ბეღმა—ცულულტმა, დაუდგრომელმა
ასე განაგო იმავ თავიდან:
ბრიყეებს ბედი აქეთ თავის სიბრიყვით,
და ჭკვიანებს-კი — ვაი ჭკუისვან).

მოკმედენი პირნი:

კ. 13

ალექსანდრე ანდრიას ძე ჩაცკი.

პავლე ათანასეს ძე ფამუსოვი — სახაზინო ადგილის
მმართველი.

სოფიო პავლეს ასული — ამისი ქალი.

ლიზა — მოსამსახურე.

ალექსი სტეფანეს ძე მოლჩალინი — ფამუსოვის მდივანი და
მისივე მდგმური.

სერგი სერგის ძე სკალოფუზი — პოლკოვნიკი.

ნატალია დიმიტრის ასული — ახალგაზრდა ქორიანი ქალი.

პლატონ მისხვილის ძე — ამისი ქმარი.

თავ. ტუზოუსოვსკი თავისი კნენითა და ექესი ქალით.

გრაფინიები სრიშინიები — ბებია და მისი შეილირშვილი.

ანტონ ანტონის ძე ზაგოკეცკი.

სლუხტოვისა — მოხუცი ქალი, ფამუსოვის ცოლის და.

ბატონი N.

ბატონი D.

რეპეტილოვი.

პეტრუშკა და რამდენიმე მოლაპარაკე მსახური.

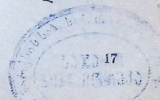
მრავალი სხვადასხვაგვარი სტუმარი და მათი ლაქიები ბაღის გათა-
ვების შემდეგ.

ფამუსოვის ოფიცინანტი.

მეპატი.

ფამუსოვის მოსამსახურეები.

მოკმედება წყაროებს მოსკოვში, ფამუსოვის სახლში.

მოქმედება პირველი

სასტუმრო. კედელზე დიდი საათი. მარჯვნივ, სოფიოს ოთახისაკენ, გასასვლელი კარებია. სოფიოს ოთახიდან მოისმის ფორტეპიანოსა და ფლეიტის ხმა, რომელიც მალე მიწყდება. სცენაზე, შუა ადგილას, ლიზას ჩასძინებია და სავარძლიდან თავგადმოგდებულია.

(რიურაჟია)

ბამოსვლა პირველი

ლიზა.

(უცბად გამოიღვიძებს, ფეხზე წამოდგება და აქეთ-იქით იხედება) თენდება კიდევ! ოჰ, რა ჩქარა გავიდა ღამე! შეძინებოდა, ვთხოვე, მაგრამ მითხრეს უარი! „მეგობარს ველი და უთუოდ იდარაჯეო!“ ვიღრე სკამიდან ძირს ბრაგვანი არ მოადინო, უნდა იფხიზლო! და, ახლა რომ ტკბილად ჩამთვლიმა, ვათენდა კიდევ!.. უნდა ვუთხრა... (კარებს აკაკუნებს) ბატონო ჩემო!

მაგ მუსაიფით მთელი ღამე ხომ გაატარეთ. სოფი პაელოვნა! რას უყურებთ, გმართებთ სიფრთხილზე! ხომ არ დაყრუვდით? ალექსეი სტეფანიჩი, გესმით! თქვენ, ქალბატონო... აღარა გაქვთ არაფრის შიში!

(მოშორდება კარებს)

ახლა რომ მამა შემოესწროს უწვეველ სტუმარს! მოდი შენა და ემსახურე შეყვარებულ ქალს!

-(ისევ კარებს მიაჯახება)

დროა მოშორდეთ აწ ერთმანეთს, დილაა, დილა!.. რაო, რას ბრძანებთ?

სოფიოს ხმა. რომელია, მითხარ, საათი?

ლიზა.

სულ ყველა ადგა, მთელ სახლობას გამოელვინა.

სოფიოს ხმა.

ვერ გაიგონე? რომელია, მითხარ, საათი!

ლიზა (კარებს მოშორდება).

მეშვიდე, მერვე, მეცხრე.

სოფიო (ოთახიდან).

სტყუი. ნუთუ მაგდენი?

სოფიო (ოთახიდან). სტყუი. ნუთუ მაგდენი?

ლიზა. (მივარდება კარს)

ოჰ, სიყვარულო, რა წყეული რამა ყოფილხარ!

ყურს არ მიგდებენ, არც-კი ჰნებავთ, რომ გაიგონონ!

ვითომ რა უშავს, დარაბები რომ გამოვალო?

საათსაც სწორედ წინ გადავსწევ, თუმც ესეც ვიცი,

ერთს აურზაურს ააყენებს იმის ჩხაკუნი.

(მედგება სკამზე და საათის ისარს წინ წასწევს; საათი რეკავს და უკრავს).

გამოსვლა მორბე

ლიზა და ფამუსოვი.

ლიზა.

ჰო, თქვენ, ბატონო!

ფამუსოვი.

დიან ბატონი! (აჩერებს საათის მუსიკას)

რა ეშმაკი ხარ, შე-ტუვრუმელა!

რატომ ვერ მივხვდი, რომ ამგვარ ოინს

შენს მეტი არვინ არ ჩაიდენდა.

ხან შემომესმა ფლეიტის გვარად,

ხან ფორტეპიანს შეეუდარე ხმა,

და სულ დავიბენ... ამ უთენია

სოფია ხომ არ გაიდვიძებდა.

ლიზა.

არა, ბატონო, მე... უცაბედად...

ფამუსოვი.

და არა განგებ? სულ უცაბედად... (ეალერსება)
ოჰ, შე ეშმაკო, შე ცუგრუმელა!

ლიზა.

ეშმაკი თქვენ ხართ: რატომ არ ფიქრობთ,
რომ თქვენის ხნის კაცს ეგ არ უხდება?

ფამუსოვი.

მოკრძალებულია, თუმცა, ცუდლუტი,
ქარაფშუტაა — სხვა არაფერი.

ლიზა.

ხელი გამიშვით, თვით ქარაფშუტავ!
ნუ გავიწყდებათ, რომ ხართ ბებერი!

ფამუსოვი.

თითქმის.

ლიზა.

გამიშვით, შემოვა ვინმე!

ფამუსოვი.

აქ ვინ შემოვა, ხომ სძინავს ჩემს ქალს?

ლიზა.

ეს არის ახლა ძლივს ჩაეძინა.

ფამუსოვი.

ახლაო? ღამე რას აკეთებდა?

ლიზა.

თითქმის მთელ ღამეს წიგნს კითხულობდა.

ფამუსოვი.

ეს კიდევ რაღაც გამოიგონა!

ლიზა.

კარჩაკეტილში ზის და ხმამაღლა
ფრანგულს კითხულობს, ვეღარ ისვენებს.

ფამუსოვი.

უთხარი მაინც, რომ წიგნის კითხვით
არა გამოდის, თვალებს ნუ იხდენს.
მას არ აქვნებს ფრანგულის კითხვა
და მე რუსულის — სულ ძილად მაგდებს.

ლიზა.

როცა აღგება, ყველაფერს ვებუვი;
მიბრძანდით, თორემ გამოიღვიძებს.

ფამუსოვი.

რის ვაღვიძება? შენ არ ბრძანდები,
საათს რომ წინ სწევ, აფრთხობ მთელს უბანს!

ლიზა (ხმამალა).

კარგია, კმარა!

ფამუსოვი (პირზე ხელს აფარებს).

ხომ არ გაგიჟდი?

რა ვალრიალებს შენ ამოდენას!

ლიზა.

მეშინია, რომ არა მოხდეს რა.

ფამუსოვი.

რა უნდა მოხდეს?

ლიზა.

რატომ არ ჰფიქრობთ,

ყმაწვილი არ ხართ, რომ არ იცოდეთ:

დილის ტკბილ ძილსა ქალწულს დაუფროთნობთ.

მოგეხსენებათ: მათ ყურთა სმენას

მცირე ჩურჩული, კართა კრიალი

პირდაპირ ჰხედება!

ფამუსოვი.

სიცრუეს ყბედობ.

სოფიოს ჩმა.

ლიზა!

ფამუსოვი. (საჩქაროდ)

სსს!.. (ცერებზე შემდგარი ოთახიდან მიიპარება)

ლიზა (მარტო). წავიდა. შორს ბატონთაგან!
განსაცდელს ელი მათგან ყოველ წუთს...
ღმერთო, მაშორე სხვა ჭირზე უფრო
ბატონთა რისხვას და მათ სიყვარულს!

გამოსვლა მისამე

ლიზა, სოფიო სანთლით ხელში; შემდეგ მოლჩალინი

სოფიო.

ლიზა, რა მოხდა, რა გახმაურებს?

ლიზა.

რა გენადვლებათ: თქვენ აქ ერთმანეთს
დღევ არ შორდებით... არ ჰკმარობთ ღამეს.

სოფიო.

ოჰ, ღმერთო, მართლაც გათენებულა. (აქრობს საწაელს)
თან კმუნვა მოაქვს დღისა სინათლეს.

ლიზა.

იწუხებთ, მაგრამ იცოდეთ-კი, რომ
მე ვეღარ ვუძლებ ამდენ სიმწარეს.
ამ წუთას იყო მამათქვენი აქ,
სისხლი გამიშრა... გამისკდა გული...
და აღარ მახსოვს, ტვინდაბნეულმა,
რარიგად შევთხზე სხედასხვა ტყული... (მოლჩალინს)
თქვენ რაღას უცდით? გამოეთხოვეთ,
მგონია, გული არ გაქვთ საგულეს.
საათს დაჰხედეთ, აჰა, ფანჯრიდან
ხედავთ, ქუჩაზე ხალხთა სიმრავლეს?
შინ-კი ბიჭებმაც გამოიღვიძეს.
სწამენდენ და ჰგვიან აქაურობას.

სოფიო.

ბედნიერები არ სინჯვენ საათს!

ლიზა.

თქვენი ნებაა, ვინ გატანთ ძალას.
თუმც მე მომიკითხვენ თქვენს შეცოდებას!..

სოფიო (მოლჩალინს).

წადით! როგორმე გავძლოთ მთელი დღე!

ლიზა.

რას შერებთ! კმარა! განწორდით მალე!

(აწორებს ერთმანეთს. მოლჩალინს კარებში ფამუსოვი შემოეფეცება).

ბამოსვლა მეოთხე

ივინივე და ფამუსოვი.

ფამუსოვი.

სიდან სადაო? მოლჩალინ, შენა?

მოლჩალინი.

ღიახ.

ფამუსოვი.

აქ ამ დროს რამ მოგიყვანა?

სოფიოც!.. ქალო, დილა მშვიდობის!

ამ უთენია რამ ავაყენა?

ნეტა ვიცოდე, რა საქმე გქონდა?

ან ამ დროს ერთად რათ შეიყარეთ?

სოფიო.

ამ წუთს მოვიდა...

მოლჩალინი.

სეირნობიდან

დაბრუნებულმა შემოგვიარეთ.

ფამუსოვი.

არ შეიძლება, რომ სასეირნოდ

ცოტა შორს ქუჩა ამოირჩიოთ?!

შენ, ქალბატონო, როგორც ძილიდან

თვალი გააღე, ზეზე წამოხტი —

მშვენიერობა: გასათხოვარ ქალს

გვერდით გიღვია ყმაწვილი კაცი...

დამე კითხულობ სულელურ ზღაპრებს

და ესეც არის მისი შედეგი!

სულ ფრანცუზები, მათი მოდეები,

მათი წიგნები, მათი აზრები,

დამლუპველები ჯიბის და გულის.

ღმერთო, გვაშორე იმათ შლიაპებს,
მათ ქინძისთავეებს, შპილკებს, ჩეფჩიკებს,
იმათ ბისკვიტებს და იმათ წიგნებს!..

სოფიო.

რა არის, მამავ! თავი მიბრუნის,
ხედავთ, შიშისგან ძლივს ვიბრუნებ სულს:
შემოიჭერთ ისე საჩქაროდ,
რომ შემეშინდა...

ფამუსოვი.

მორჩილად გმადლობთ.

მე შემოვიჭერ თქვენთან უეცრად!..

მე შეგაშინეთ, მე დაგიშალეთ...

სოფი პავლოვნა, მე თვითონ მთელ ღღეს

შეუძლოდა ვარ, ველარ ვისვენებ,

რეტლასხმულივით მივრბი-მოვრბივარ

და ჩემს სამსახურს ისე ვასრულებ.

ხან ერთი მოვა და ხან მეორე —

სულ ყველას საქმე მხოლოდ ჩემთან აქვს

და სხვა მხრით მაინც არ მოველოდი,

რომ ისურვებდენ ჩემს მოტყუებას...

სოფიო. (ცრემლმორეული).

ვისა სურს, მამავ?

ფამუსოვი.

ვიცი, რომ მევე

გამამტყუნებენ, ტყულად სტუქსავო.

ნუ სტირი, აბა, ყური დამიგდე,

მინდა საქმეზე გელაპარაკო.

ჯერ შენ ისევე აკვანში იყავ,

რომ შენ გაზრდაზე ზრუნვა დავიწყე:

დედა მოგიკვდა და შენს აღმზრდელად

მე მოვწვიე მადამ როზიე.¹

თითქმის დედობას გიწვედა იგი,

მოხუცი, ყოვლად პატივცემული,

ჭკვიანი, სათნო და იშვიათის

ღირსებით იყო მუდამ ქებული.

მხოლოდ ერთი რამ ვერა ჰქნა კარგად —

სხვაში გამცვალა ხუთას მანეთად.

მაგრამ რა არის მადამ როზიე,
როცა მამა გყავს წინ მაგალითად!
კარგად შემხედე: თავს არ ვიწონებ
თვალ-ტანადობით, მოყვანილობით,
მაგრამ მხნედა ვარ, გულიც ხალისობს
და ჩემთვის ეცხოვრობ მე მოსვენებით.
თავისუფლად ვარ, ბატონი არ მყავს,
მევე ვარ ჩემის თავის ბატონი;
ქვრივი ვარ, მაგრამ ბერულის ქცევით
ყველას საქები და მოსაწონი.

ლიზა.

მსურს მოგახსენოთ...

ფამუსოვი.

დაჩუმდი მეთქი!

რა დროს შევესწართ, რა გვეშველება:

ყოველი ბავშვი სიბრძნესა ჩემობს

და ეს-კი ქალებს უფრო ემჩნევა.

ჩვენი ბრაღია... ყველა მოთრეულს

და მაწანწალას გავუღებთ კარებს²

და მათგან, აბა, ჩვენი ქალები

რას ისწავლიან, თუ არ სიგლახეს:

სიმღერას, ცეკვას, მანჭვას და გრეხვას,

თან არშიყოზას და ეშხით ოხვრას,

თითქოს ამგვარად აღზრდილ ქალიშვილს

ცოლად ვუმზადებთ ეინმე მასხარას. (მოღჩალინს)

შენ-კი, ყმაწვილო, აქ რისთვისა ხარ?

ობოლს ოჯახის კარი გავიღე;

ჩინი გიწოვე ასესოროზის³

და სეკრეტარად⁴ მევე მიგიღე.

მე გამოგზარდე, მე შეგინახე,

ჩემს წყალობით ხარ აქ, მოსკოვში.

სული მილოცე, თორემ აქამდე

იქ ეგდებოდი, შენს ქალაქ ტვერში.

სოფიო.

თქვენს მრისხანებას ვერაფრითა ვხსნი;

ეგ ხომ აქა დგა.. რა ჩაიდინა:

ერთ ოთახს ასცდა, უცბად აქ გაჩნდა!

ფამუსოვი.

გაჩნდა თუ განგებ სურდა გაჩენა?
ერთად რათა ხართ? არ შეიძლება,
რომ ეს უბრალო შემთხვევით იყოს!..

სოფიო.

აი, ბატონო, ეს როგორ მოხდა:
წელან ლიზასთან აქ რომ იყავით,
თქვენი ხმა მესმა, მეტად შევშინდი
და გამოვიქერ აქეთ სირბილით...

ფამუსოვი.

ნახავთ, თუ მევე არ დამაბრალონ:
უდროოდ ესმათ ამათ ჩემი ხმა!

სოფიო.

სიზმარში მყოფსა ცოტაც შეაკრთობს.
თუ გსურთ, გიამბობთ, რაც დამესიზმრა!
ნაშინ მიხვდებით...

ფამუსოვი.

რა ამბავია?

სოფიო.

ვითხრათ სიზმარი?

ფამუსოვი (ჯდება). დაიწყე, რაღა...

სოფიო.

დამაცათ, დიას... ვითომ პირველად
ენახე მინდორი ყვავილოვანი.
მე-კი ვეძებდი რაღაც ბალახებს,
არ მაგონდება ცხადად სიზმარი...
ჟუცხად გამოჩნდა ყმაწვილი კაცი,
თითქო ვიცნობდი მე იმას წინათ,
ქკვიანი იყო, მოკრძალებული,
მომიახლოვდა წყნარად და მშვიდად.
ზაგრამ სიტყვის თქმას ვერ მიბედავდა —
ღარიბთ თვისება ხომ ასე არი...

ჟამუსოვი.

არა, შვილო! ა, გულს ნუ მიხეთქავ!
შენ არ შეგფერის ღარიბი ქმარი.

სოფიო.

მერე ერთბაშად სულ ყველა გაჰქრა,
ცაც და მინდორიც. დავრჩით ჩვენ მარტო,
ირგვლივ გვეფარავდა ბნელი ოთახი
და ამ სასწაულს სხვაც ზედ დაერთო:
უცხად გაიხსნა ძირს იატაკი
და თქვენ იქიდან ამოჰყავთ თავი:
ზე ამოძვერით თმიაბურძენული,
გაფითრებული, ვით მომაკვდავი.
ამ დროს უეცრად სახლის კარები
შემომამტვრიეს და შემოვიდნენ,
მაგრამ ვერ მივხვდი, რა ჯურის იყვნენ:
არც აღაშიანს და არც მხეცს ჰგავდნენ.
ჩვენ გავვაშორეს ერთმანეთს. იმას
მწარედ სტანჯავდნენ... მეც დავიტანჯე.
ვითომ ის იყო ამქვეყნიური
უძვირფასესი ჩემი საუნჯე.
მისკენ გავრბოდი მისაშველებლად,
მაგრამ თქვენ-თქვენკენ მიგყავდით ძალად.
თანაც შესმოდა კენესა, ღრიილი,
მაცდურთ ხარხარი გულშესაზარი,
ის-კი მეძახდა. გამომეღვიძა
და ცხად ლაპარაკს ყური მოგკარი...
თქვენი ხმა ვიცან და გამიკვირდა,
რა მოხდა-შეთქი ამ აღრე დილით!
გამოვეშურე ამ ოთახისკენ
და თქვენ ორივე ერთად დამიხვდით.

ჟამუსოვი.

გატყობ, ცუდია შენი სიზმარი,
ნამდვილში განგებ თუ არ ურევ ტყუილს:
ოღონდაც, თავი მანდ მოუყრია
ყვავილებს, მაცდურს, შიშს და სიყვარულს. (მოლჩალინს)
შენ-კი, ბატონო, შენ რაღას იტყვი?

მოლჩალინი.

თქვენი ხმა მესმა.

ფამუსოვი.

სასაცილოა!

რა აიჟინეს ჩემი ხმა და ხმა!
ოითქოს ჩემს ხმაზე ყველა აქ მოვა.
ჩემი ხმის სმენამ ამ უთენია
სულ ყველა ერთად აქ მოაგროვა.
თუნდ ასეც იყოს — მერე ჩემს ხმაზე
რისთვის მორბოდი, აბა, მოთხარი?

მოლჩალინი.

თან ქალაღდები მომქონდა თქვენთან.

ფამუსოვი.

სწორედ ეგ მაკლდა, კარგი რამ არი!
ნეტა ვიცოდე, ამ აღრიანად
რამ მოგაგონა ეგ ქალაღდები! (ადგება)
აბა, სონიჩკა, შენც მოგასვენებ,
თორემ უძილოდ დაიქანცები.
ზან სიზმრად ვნახავთ საკვირველ რამეს
და ცხადად — უფრო საკვირველებას:
შენც ხომ სიზმარში ბალახს სძებნიდი
და წააწყდი-კი უცბად მეგობარს...
უმჯობესია ეგ სისულელე
დღეიდან თავში არ გაიტარო!
საცა რამ ხდება სასწაულებით,
არაფერია იქ სანეტარო.
წადი ისევე დასაძინებლად! (მოლჩალინს)
წავიდეთ საქმის გასასინჯავად!

მოლჩალინი.

ამ ქალაღდებით მიტომ ვიახელთ,
რომ ყოველივე თქვენ მოგახსენოთ:
არ მოხერხდება, ეს საქმეები
რომ ვაწარმოვოთ ჩვენ უსაბუთოდ:
ზოგი ერთმანეთს არ ეთანხმება
და ოგიც საქმეს სულ არ ეხება. #

ფამუსოვი.

მე-კი, ბატონო, მხოლოდ ერთს ვშიშობ,
რომ ქაღალდები არ მოაგროვოთ;
და თქვენ ამგვარებს როდი ამაცდენთ,
რომ ყოველ წუთას კუდში არ გლიოთ.
ჩემთვის ერთია, ეგ ქაღალდები
უსაბუთოა, თუ საბუთებით...

მე ჩვეულება ამნაირი მაქვს:

ხელს თუ მოვაწერ — მერე მშვიდობით.

(მიდის, მოლჩალინი თან მოჰყვება; კარებში მოლჩალინს წინ გაუ-
შვებს).

ბამოსვლა მისუთი

სოფიო და ლიზა.

ლიზა.

აბა, ჰა, ესეც თქვენი ქეიფი,
თქვენი სიცილი და საუბარი!
ნიშნს როდი გიგებ: ამგვარ წამებში
ნიშნის მოგების დრო სულ არ არი-
თვალთ მიბნელებდა, სული მესუთვის,
ხალხი შეიტყობს და ყბად აგიღებს,

სოფიო.

ვისაც როგორ სურს, ისე განსაჯოს,
მე ყურს არ ვუგდებ მექორეთ სიტყვებს.
მხოლოდ მას ვწუხვარ, რომ მამაჩემი
მეტად ფიცხია, ანჩხლი და გულქვა.
მუდამ ასეა და ამასიქით
კარგად იფიქრე, თუ რა მომივა.

ლიზა.

ვანა არ ვფიქრობ! კიდევ კარგი, თუ
მე და თქვენ ერთად ორივეს ჩაგვკეტს
და, ღმერთმა ნუ ჰქნას, თუ შეურეკა, —
მოლჩალინს, მე, სხვებს სახლიდან გაგვრეკს.

სოფიო.

საკვირველია! ჩვენი სვე-ბელი
თავის ნებაზე მიდის და მოდის:
ზოგჯერ დიდი რამ დანაშაული
სულ უმნიშვნელოდ, ჩუმად ჩაივლის.
პირიქით: როცა არაფერს სწუხხარ,
დროც წყნარად მიდის, გალხენს ტკბილი ხმ,
და ბედიც ვითომ კალთას გაფარებს, —
აი, შავ-ბელი აქ გამოტყვრება.

ლიზა.

საქმეც ეგ არის! ჩემ სულელ სიტყვებს
მუდამ დასცინით და ყურს არ უგდებთ.
ახლა ხომ მიხვდით ჩემ გულთმინსობას
და, რასაც ვამბობ, რათ არ იჯერებთ?
ბევრჯერ გითხარით: ამაო არის
ეგ სიყვარული და ოცნებები;
მამათქვენიც ხომ ისეთივეა,
როგორც სუყველა მოსკოველები.
იმას სიძედ სურს ჩინებიანი,
ჯვრითა და მენდლით დამშვენებული...
მაგრამ სუყველა ჯინჯილებიანს
როდი ამძიმებს ამ დროში ფული.
ჩინებთან უნდა შეძლებაჲ ჰქონდეს,
რომ თქვენც ხანდახან გამართოთ ბალი...
როგორც სერგეი სკალოზუბს უძევს
ტომრით ბაჯალლო დაუთვალავი,
და ამას გარდა, უეჭველია,
ჩქარა იქნება ის გენერალი.

სოფიო.

ვის ეკადრება! ან რა მომასმენს
ფრონტსა და ჯარზე მუდამ ლაპარაკს!
ჰკვიანურ სიტყვას კაცი ვერ იტყვის.
დაღრჩობა მიჯობს იმის ცოლობას!

ლიზა.

თუმცა ყბელია, მაგრამ, ეტყობა,
არ უნდა იყოს ეშმაკი კაცი...

გრძნობით, ხალისით, მჭევრმეტყველებით,
გინდა სამხედრო და გინდა „სტატსკი“,
ვინ არის ისე გამოჩენილი,
როგორც ალექსანდრ ანდრეიჩ ჩაცკი?
მიტომ-კი არ ვსთქვი, რომ თქვენ გეწყინოთ,
გარდასულ საქმეს ვინ დააბრუნებს!
მახსოვს...

სოფიო.

რა გახსოვს? ის, მართლაც, კარგად
დასტონის ყველას, ხუმრობს და მახსოვს.
ხომ შეიძლება სხვებთან ვიცინოთ,
და მეც ესენი მახარებს, მართობს!..

ლიზა.

მხოლოდ ეგ არის? მახსოვს, როდესაც
გამოგეთხოვათ, მწარედ სტიროდა.
„რათ სტირით-მეთქი — ვკითხე — ბატონო,
გამხიარულდით, რა გედარდებათ?“
„რათ ვსტირი, ლიზავ? აბა, ვინ იცის,
რასაც აქ ვტოვებ, სრულად დამხვედება?“
საცოდავს თითქო გულმა უგრძნო, რომ
სამი წლის შემდეგ...

სოფიო.

ნუ კადნიერობ!
მართლაც იქნება ვისუფლელე რამ,
ამას მეცა ვგრძნობ და კიდევ ვნანობ,
მაგრამ სად არის აქ ლალატობა,
ან ვისი, რომ მე მისაყვედურონ?
მართალი არის, რომ მე და ჩაცკი
ერთად ვსწავლობდით და ვიზრდებოდით,
ერთად ვიყავით, ისე შევეთვისდით,
უერთმანეთოდ ველარ ვდგებოდით,
მაგრამ ბოლოს-კი თვითონ მოგვშორდა
და იშვიათად გვესტუმრებოდა.
მერე ისევე დამიახლოვდა,
შეეყარებულად მეჩვენებოდა;
ხან მიწყრებოდა, მებუტებოდა,
ხან ოხუნჯობდა, მჭევრმეტყველობდა.

ნაცნობებს ის ხომ ძალიან უყვართ,
სწორედ ამანაც წაათამაშა:
წარმოიდგინა თავი დიდ ვინმედ
და მოინდომა ქვეყნების დავლა.
ეჰ, ჩემო კარგო, შეყვარებული
ქკუის საძებრად შორს როდი წავა!

ლიზა.

სით მოგზაურობს, ან რომელ მხარეს?
სთქვეს, წყლებზე არის საწამლებლადო.
ვინ იცის, ავად არც-კია, მაგრამ
სურს გაატაროს მოწყენილი დრო.

სოფიო.

ბედნიერებას მართლაც იქ ჰპოვებს,
საცა დასაცინს შეხვდება ვინმეს.
მე-კი ვინც მიყვარს, ის სულ სხვა არის:
მოლჩალინი კაცს თავს ანაცვალებს.
სძულს თავხედობა, წყნარია, მშვიდი
და მორიდებით ხმასაც არ იღებს;
ვისთან იქნება, რომ მთელი ღამე
ასე ატარო გათენებამდე?
და, რა გვონია, თავს რით ვიქცევდით?

ლიზა.

როგორ გავიგო ეს, ქალბატონო,
მე ეგ საიდან მეცოდინება?

სოფიო.

აიღებს ჩემს ხელს, გულზე მიიკრავს.
თვალს არ მაშორებს და ჩუმად ოხრავს...
რა გაკისკისებს! ვითომ რა გითხარ
ვასაციხარია?

ლიზა.

მე, ქალბატონო?

თვალწინ დამიდგა თქვენი მამიდა,
აი, ფრანკული რომ გაეპარა
და თავის დარდებს ვითომც ჰფარაუდა.

3. გრიბოედოვი, „ვაი ქკუისაგან“.

გამოჩერჩეტდა, საწყალი, ფიქრით,
აღარ იცოდა, რა უნდა ექნა:
სულ დააკიწყდა თავის შეღებვა
და სამ დღეს უკან წმინდად გათეთრდა. (იციანის).

სოფიო (წყენით).

აი, ჩემზედაც აგრე იტყვიან.

ლიზა.

გთხოვთ გვაპატიოთ. ამ სისულელით
მინდოდა, რომ თქვენ გაგცინებოდათ.

გამოსვლა მებაჟმა

იგინივე და მსახური.

მსახური.

ალექსანდრ ანდრეიჩ ჩაცკი გეახლათ! (გადის).

გამოსვლა მებავიღა

სოფიო, ლიზა და ჩაცკი.

ჩაცკი.

ადრე ამდგარხართ! და აი მეცა
თქვენს წინაშე ვარ მუხლმოდრეკილი.

(მსურველედ ხელზე ჰკოცნის)

აბა, მაკოცეთ! არ მომელოდით?

სტყვით. ჩემის მოსვლის ხართ მოხარული?

კარგად შემხედეთ: ნუთუ გაოცებთ

ჩემი აქ მოსვლა? რარიგ მეტყევით?

ესე ხართ, თითქო ერთი კვირის წინ
ორივ ერთმანეთს თავს ვაბეზრებდით!

ერთი ნამცეციც აღარ გიყვარვართ!

მე-კი სულწასვლით აქეთ ძოვქროდი,

მთელი ორმოცდახუთი საათი

ამ სანატრელ წამს ველოდებოდი!

ტყუილად თვალიც არ მომიხუქავს,

შვიდასი ვერსი ისე გამოველე.

თავგანწირული ქარსა და ბუქში

გადავდიოდი ყირამალაზე;

და ნაცვალ ჯილდოდ ეს რა მივიღე!..

სოფიო.

ახ. ჩაცკი, თქვენი მიხარის მოსვლა!

ჩაცკი.

მობარუღლი ხართ? კეთილი იყოს!
ეს სიხარულს ჰგავს? აბა, სწორედ სთქვით!
ფუქი ყოფილა ჩემი იმედი,
ტყულად ვხოცავდი კაცებს და ცხენებს!

ლიზა.

აი, ბატონო, ხუთი წუთის წინ
აქ რომ კარებთან თქვენ მდგარიყავით,
ლმერთს გეფიცებით, გააგონებდით,
რომ ჩვენ ორივე თქვენ გახსენებდით.
ხომ, ქალბატონო, თქვენ თვითონ ბრძანეთ!

სოფიო.

არა თუ ახლა — მუდამ გახსენებთ,
ღირსი არა ვარ საყვედურების.
წამსვლელს და მომსვლელს ვაკვირდებოდი;
ვისაც ვნახავდი, მეზღვეურსაც-კი,
ყველას თქვენს ამბავს ვეუბნებოდი,
თუ შეგხვდნენ სადმე გზაზე მიმავალს
საფოსტო ეტლით...

ჩაცკი.

ესთქვათ, ეგრე იყო.
ნეტარ არს იგი, ვინც მორწმუნეა, —
მას აქვს ცხოვრება ტკბილი და მყუდრო.
ოჰ, ლმერთო! ნუთუ მე აქა ვარ დღეს,
მოსკოვში, თქვენთან, თქვენ სიასლოვეს!
ად არის ის დრო უმანკოების,
როცა ჩვენ ორი საღამოობით
ერთად დავტროდით მოუხსენარად,
ხან აქ და ხან იქ ვიმაღებოდით!
ან მამათქვენი „მადამთან“⁶ ერთად,
ხომ გახსოვთ, „პიკეტს“⁷ რომ თამაშობდა,
და ჩვენ ორი-კი იქ ვიკრუნჩხვოდით,
რომელ კუთხეშიც უფრო ბნელოდა!

ნგონია, სულაც, აი, აქ იყო...
გახსოვთ, ყველასი რომ გვეშინოდა?
ჩვენ თვითონ მთელ სახლს პირქვე ვაშხოვდით,
მაგრამ ფეხის ხმა სხვისი გვაფრთხობდა.

სოფიო.

ბავშვობა იყო!

ჩაცკი.

ღიახ, ახლა-კი.
როცა ჩვიდმეტის წლის შეიქენით,
აყვავდით წარმტაც მშვენიერებით,
მიტომაც კრძალვით უტყუროთ ყველას.
ხომ არეინ გიყვართ? გთხოვთ მიპასუხოთ
ჩაუფიქრებლად, — და ნურც შეკრთებით.

სოფიო.

ვის არ შეაკრთობს კითხვა ამდენი
და თვალთ ისარი, გულში ჩამწვდენი!

ჩაცკი.

თქვენს მეტი სხვა აქ რა გამაკვირვებს,
ან რას მაჩვენებს მოსკოვი ახალს?
გუშინ თუ ერთგან ბალი⁹ გამართეს,
ხვალ ორ ადგილას გამართავენ ბალს.
ერთმა შეირთო, მეორემ ვერა —
აი ქალების მუდმივი კორი.
ისევ ალბომში⁹ ლექსების ბლაჯნვა,
ქალთა საქები და მოსაწონი!..

სოფიო.

მოსკოვს აძაგებთ? აი რას ნიშნავს,
როდესაც კაცი სხვა ქვეყნებს ნახავს!
ვსთქვათ, ღირსიც არის ძაგების, მაგრამ
მაინც სადა სჯობს?

ჩაცკი.

სადაც ჩვენ არ ვართ!
მამა რასა იქს? ინგლისურ კლუბსა¹⁰
ისევე უწევს მუდმივ წვერობას?
ან ბიძათქვენი გასცდა თუ არა

ამ წუთოსოფლის საშიშარ საზღვარს?
ის რაღას შვრება, აი, ის ვილატ...
თურქია, ვგონებ, თუ ბერძენია...
ის აყლაყუღა... ველარ ვიგონებ...
წეროს ფეხები რომ გამოჰბმია?
სადაც არ გინდა, მას წააწყდები,
სასტუმროებსა თუ დარბაზებში.
ან და ისინი რაღას შვრებიან,
მუდამ ბულვარზე რომ სეირნობენ?
ორმოცდაათ წელს გადააბიჯეს
და მაინც კიდევ ახალგაზრდობენ;
ნათესაეები მილიონი ჰყავთ,
დების წყალობით ყველას იცნობენ.¹¹
ან ის, ჩვენი მზე, ჩვენი საუნჯე,
უქმად ნაშობი, უქმად ნაზარდი,
რომელსაც შუბლზე მიწერილი აქვს
მუდამ თეატრი და მასკარადი.
თვითონ მსუქანს და ღიბგადმოგდებულს,
არტისტები რომ ძვალ-ტყავს მოუგავს¹²
ზომ გახსოვთ, ერთხელ ბაღში ჩვენ ორმა
ფარდას უკან რომ ვიპოვეთ კაცი?
იადონივით რომ გასძახოდა
ზაფხულის კილოს სისხლმა ზამთარში?
ის ქლექიანი თქვენი მოყვარე,
მწავლულთ კომიტეტს¹³ რომ შეესახლა
და ხატს და ჯვარზე ხალხს აფიცებდა,
რომ წერა-კითხვა არვის ესწავლა?
ბედმა მარჯუნა კვლავ მათი ნახვა!..
ან-კი ვის ნახავ ქვეყნად უცოდველს!
როცა შორიდან შინ დაბრუნდები,
სამშობლოს კვამლიც მოგაფენს ნათელს

სოფიო.

თქვენ დეიდაჩემს უნდა შეგყაროთ,
რომ ნაცნობები სულ ჩამოსთვალოთ.

ჩაცკი.

მართლა, დეიდა! ისევ დედოფლის
სეფე-ქალადვე ითვლება, არა?¹⁴

არ გათხოვილა? მოწაფეებით¹⁵
და ფინიებით სახლს ავსებს, განა?
აბა, სწავლაზეც ვილაპარაკოთ.
ახლაც ისეა, რაც იყო წინათ?
კიდევ სცდილობენ მასწავლებლები
ბევრი მოჰკრიბონ და თან იაფად?
ცოდნით აღჭურვილს ხომ არ ეძებენ:
რუსეთში ასე ნაბრძანები გვაქვს
და ჯარიმასაც ვიხდით მის ნაცვლად,
თუ რომ სუყველა არ მივიჩნიეთ
ისტორიკოსად და გეოგრაფად.
ხომ გახსოვთ ჩვენი მასწავლებელი,
თავისის ქუდით, კრელის ხალათით,
თითის ჩვენება, ნიშნები სწავლის,
და ჩვენც, ბავშვები, როგორ ვკვირვობდით!..
ეჰ, როგორ აღრე გვაჩვენებდნენ იმ აზრს,
რომ უნებმცემოდ ნუ ველითო ხსნას.¹⁶
გილიომე ფრანგს, იმ ღარიბ-ღატაკს,
ნეტავი ცოლი ხომ არ შეურთავს?

სოფიო.

ვის შეირთავდა?

ჩაცკი.

ვინც უნდა იყოს.

აი, თუ გინდათ, ერთ-ერთ კნეინას,
ანდა პულხერია ანდრეევნას.

სოფიო.

ტანცმეისტერი! როგორ იქნება?

ჩაცკი.

შერე რა? ის ხომ ყველას კავალრობს¹⁷
ბრალი ჩვენი, რომ დიდძალ შეძლებას
და თანაც ჩინებს საცოლვე მოგვთხოვს!
გილიომე კი.. აქ რას შვრებიან
დიდ ყრილობებსა და მოღებნაში?
ჩვეულებრივად კიდევ ურევენ
ნიეგოროოდულს ფრანგულ ენაში?

სოფიო.

ენათ შერევა?

ჩაცკი.

ღიახ, ორ ენათ —

აბა, უმისოდ რა შეიძლება.

სოფიო.

ორივე ერთად რომ გადაადნონ,
თქვენ ერთის ენად არ გამოდგება.

ჩაცკი.

სხვასავეთ მაინც არ ვიბერები.
და თუ ამ წუთში ბევრს ელაპარაკობ,
გამომაცოცხლა დღეს თქვენმა ნახვამ
და ამ შემთხვევით მეცა ვსარგებლობ.
განა არ არის ისეთი დრო, რომ
მე მოლჩალინზე ბრიყვი ვარ უფრო?
მართლა, სად არის ეს მოლჩალინი?
ენის ბოლქომი ჯერ არ გააღო?
თუ რამე ლექსებს დამინახავდა,
უთუოდ მიხვდებოდა და ვადიწერდა...
ეჰ, ნახავთ, აბა, თუ მოლჩალინი
რამე დიდ ადგილს ხელში არ იგდებს.
ეს ასე არის: ახლანდელს დროში
უფრო სწყალობენ ენოვან მუნჯებს...

სოფიო (განზე).

სწორედ გველია! (სმამალლა)

მინდა რამ გკითხოთ;

ზომ არ მომხდარა: ან სიცილის დროს,
ან მწუხარებით იყავით ოდეს,
რომ სხვაზე კარგი წამოგცდენოდესთ?
ახლა თუ არა, თუნდ ბავშვობაში.

ჩაცკი.

რისთვის გადასწვდით ჩემს ყმაწვილობას,
როდესაც ხედავთ ჩემს მოქმედებას:
თავმოძულებულს თოვლსა და ბუქში

ყურს მიყრუებდა ზარის წკარუნნი,
დღისა და ღამის განურჩევლად
თქვენკენ მოვკროდი გახარებულნი.
და როგორ დამხვდით? ცივად, მრისხანედ.
ამ გულცივობას ვუმზერ და ვითმენ.
დამგვანებიხართ ღვთისმშოსავ წმინდანს,
მაინც უგონოდ მიყვარხართ მე თქვენ. (ერთ წუთს
გაქუმდება)

ყური დამიგდეთ: ნუთუ ჩემს სიტყვებს
ვნება რამ მოაქვს, სხვას ეკლად ჰხვდება?
თუ ასე არის, უნდა ვიფიქროთ,
რომ გულს გონება არ ეთანხმება.
მე დასაცინარს ერთხელ დავცინებ,
მერე-კი მალე დამაფიწყდება:
თქვენ რომ მიბრძანოთ — ცეცხლში დავიწვი.

სოფიო.

კარგი, თუ დაგწვით, მაგრამ თუ ვერა?

ბამოსვლა მირმე

იგინივე და ფამუსოვი.

ფამუსოვი.

ესეც მეორე!

სოფიო.

ხედავ, მამილო,

როგორ აცხადდა ჩემი სიზმარი? (ლიზა და სოფიო
მიღიან)

ფამუსოვი (ჩუმად მიაძახებს).

ის დაწყველილი შენი სიზმარი!

ბამოსვლა მეცხრე

ფამუსოვი და ჩაცკი.

ჩაცკი (მისჩერებია იმ კარებს, საიდანაც სოფიო გავიდა)

ფამუსოვი.

რა ოინი ჰქენ? მთელ სამ წელიწადს
ორი სიტყვაც კი აღარ მოგვწერე

და თავს დაგვეცი მოულოდნელად
ციხ ქუხილივით. (ეხვევიან ერთმანეთს)
ხომ კარგადა ხარ,

ძმავ, მეგობარო. ალბათ, შზადა გაქვს
დიად ამბების დიდი კრებული.
აბა, დაჯექ და მოჰყევი ჩქარა. (სხდებიან)

ჩაცკი (დაფანტულად).
სოფი ბავლოვნა რა საოცარად
დამშვენებულა, აყვავებულა!

ფამუსოვი.
ყმაწვილ კაცებს ხომ სხვა საქმე არ გაქვთ,
უნდა შენიშნოთ ლამაზი ქალი.
გითხრა, უთუოდ, რამე გადაკვრით
და შენც იმედით ხარ მოხიბლული!

ჩაცკი.
სრულიად არა: მე იმედებით
ნებიერებას არ ვარ ჩვეული.

ფამუსოვი.
„სიზმარი ახლა“ — წამჩურჩულა მე,
და ამან სწორედ შენც ჩაგაფიქრა.

ჩაცკი.
მე? სულაც არა.

ფამუსოვი.
ვინ დაესიზმრა?

ჩაცკი.
მე როდი ვიცი სიზმრების ახსნა.

ფამუსოვი.
ყურს ნუ ათხოვებ. სისულელეა.

ჩაცკი.
მე ვერწმუნები საკუთარ თვალებს;
ხელწერილს დავსდებ, რომ მისი მსგავსი
ჩემს სიცოცხლეში არსად მინახავს,
კოტათი მგვანეც არ შემხვედრია.

ფამუსოვი.

ეს ისევ ისე თავისას ჩმახავს!
მიამბე რამე, რას აკეთებდი
ამ სამ წელიწადს, სად მოგზაურობ,
რა ინახულე, სიდან მოდიხარ?

ჩაცკი.

განა მე ახლა მაგაზედ ვფიქრობ?
მინდოდა მთელი ქვეყნების დავლა
და მესხედიც ვერ მოვასწარი. (საჩქაროდ ადგება)
ვთხოვთ მამატიოთ, თქვენს სანახავად
გმოვეშურე, შინ არ ვყოფილვარ.
მშვიდობით! ყველას წვრილად გიამბობთ
ერთს საათს შემდეგ კიდევ შემოვალ!
მერე სუყველას თქვენვე უამბეთ. (კარებთან)
რა ლამაზია! (გადის)

ფამუსოვი

(მარტო) ორში რომელსა?
„ახ, მამავ, ახლა ჩემი სიზმარი!“ —
ამბობს ხმამაღლა, მოურიდებლად.
აღარა ვიცი, რა მოვისაზრო!
ექვი აღმიძრა დღეს მოლჩალინმა;
ეხლა-კი... სწორედ ამაზე ითქმის —
ვაის გავშორდი, უის შევხვდიო:
ის ლატაკია, ეს მფლანგველია,
სჭირს სიამაყე და ქედმაღლობა!
ოჰ, შემომქმედო, რა სასჯელია
გასათხოვარი ქალის მამობა!

(ფარდა)

მოკმელება მეორე

გამოსვლა პირველი

ფ ა მ უ ს ო ვ ი დ ა მ ს ა ხ უ რ ი .

ფამუსოვი.

ბეტრუშკა, რაა, რომ სულ ყოველთვის
მაგრე ხარ იდაყვეამოგლეჯილი!
მოიტა აქეთ ეგ კალენდარი,
ცულლუტო შენა, ხელში აიღე!
დიაკვანივით ნუკი გააბამ —
გულდასმით, გრძნობით გადაიკითხე.
დაიცა. ე მაგ გვერდზე ჩანიშნე:
მომავალ კვირის დღითი სამშაბათს
მე პრასკოვია ფეოდოროვნას
უნდა ვეწვიო ახალ კალმახზე.
საკვერველია ქვეყნის გაჩენა!
ტვინი გერევა, რომ დაფიქრდები!
ხან მშიერი ხარ, ხან სკამ სამ საათს
და მონელებას სამ დღეს უნდები!
აბა, ჩანიშნე: იმავე სამშაბათს...
მაგრამ მოიცა, — არა, ხუთშაბათს
უნდა დავესწრო მკვდრის გასვენებას.
ეჰ, ადამის ძეგ! როგორ ივიწყებ,
რომ იმ პატარა ყუთს ვერ ასცდები.
იქ უნდა ჩაძვრე, სადაც უძლური
ველარც ადგები და ვერც დაჯდები.
მაგრამ ვისაც სურს, რომ ხალხს ახსოვდეს,
იმ განსვენებულს უნდა — ჰბაძავდეს:
მისცეს სასახლის კამერგერობა

და გასაღები გვერდზე დაჰკიდეს; ¹⁸
 შეილსაც უშოვნა ეს გასაღები
 და ჰპატრონობდა დიდძალ სიმდიდრეს!
 მოკვდა, მის სიკვდილს სუყველა ნანობს:
 კუშმა პეტროვიჩი, ღმერთმა აცხონოს!
 ეჰ, რამოდენი დიდიკაცობა
 ამ ჩვენს მოსკოვში ცხოვრობს და კვდება!
 მანდვე ჩანიშნე: იმავ ხუთშაბათს...
 მაგრამ მოიცა, იქნებ პარასკევს,
 იქნებ შაბათსაც... ექიმის ქვრივმა
 მე ბავშვი უნდა მომანათელინოს.
 თუმც არ უშვია ჯერ, მაგრამ ჩემის
 ანგარიშითა უნდა დაჰბადოს.

გამოსვლა მეორე

ფამუსოვი, მსახური და ჩაცკი

ფამუსოვი.

ააა, ალექსანდრ ანდრეიჩი, გთხოვთ,
 მობრძანდით.

ჩაცკი. იქნებ არა გცალიანთ?

ფამუსოვი (მსახურს).

წადი (მსახური გადის).

ღიახ, აქ სხვადასხვა საქმეს
 წიგნებში ვნიშნავ, არ დამავიწყდეს.

ჩაცკი.

თქვენ დღეს როგორღაც მოწყენილი ხართ!
 იქნებ მე მოველ აქ უდროვო დროს?
 გამაგებინეთ: სოფი ბავლოვნას
 ხომ არრა სტკივა, ან არას დარდობს?
 მაგ თქვენს სახესა და მოძრაობას
 ეტყობა რაღაც დაღვრემილობა.

ფამუსოვი.

ჰო! კარგად მიხვდი! ჩემხელა კაცი
 მაშ ასკინკილას ხომ არ მოჰყვება!

ჩაცკი.

ვინ გებეწვებათ! მე მხოლოდ გკითხეთ,
ხომ არაა სტკივა სოფი პავლოვნას!

ფამუსოვი.

ფუი დაწყევლოს ჩემმა გამჩენმა!
ერთს და იმავეს ათასჯერ მკითხავს...
„ხომ ყველასა სჯობს სოფი პავლოვნა!“
„სოფი პავლოვნა ხომ არას დარდობს!“
გამოტყდი — მოგწონს? ქვეყანამოვლილს
იქნება გსურდეს ცოლად შეერთო?

ჩაცკი.

მერე თქვენ რაო?

ფამუსოვი.

ცული არ არის,
რომ დამეკითხოთ. მოგეხსენებათ,
რამოდონიმედ ვარ ნათესავი, —
ტყუილად როდი მეძახდნენ მამას.

ჩაცკი.

თუნდაც მინდოდეს, თქვენ რას მეტყობით?

ფამუსოვი.

მე გეტყობი, რომ ნუ ბედოვლათობ!
კარგად არ უვლი, ძმობილო, მამულს,
და — უმთავრესი — არსად მსახურობ.
უნდა მიბრძანდე და იმსახურო.

ჩაცკი.

სიამოვნებით, მხოლოდ ვერ შევძლებ,
რომ სამსახურში ვიყო.

ფამუსოვი.

საქმეც ეგ არის, რომ კულდაბზიკობთ
და უფროსთაგან არაფერს სწავლობთ!
რას აკეთებდნენ თქვენი მამები,
როდი დაეძებთ, არც-კი ჰკითხულობთ!
ჩვენ, მაგალითად, ან და ბიძია

მაქსიმ პეტროვიჩს, სულგანათლებულს,
 ოქროს კურკლებით აქმევდნენ საჭმელს,
 ვინ შეჰკადრებდა იმას ვერცხლეულს!
 მუდამ თავს ადგა ასი მსახური,
 სულ ჯილდოებში იყო ჩამჯდარი.
 მიჰქრი-მოჰქროდა და იმისათვის
 სულ ღია იყო სასახლის კარი:
 სასახლის, მერე ვისი სასახლის!
 წინანდელი დრო ახლანდელს არ ჰგავს!
 ეკატერინე¹⁹ ხელმწიფეს ახლდა
 და სუყველანი მას სცემდნენ თაყვანს.
 დარბაისელთა დიდებულ სალამს
 ბევრჯერ პასუხსაც არ აღიროსებდა,
 სხვები რომ მიწას დაემხოზოდნენ,
 იგი თუ ოდნავ თავს გადუქნევდა!
 წარჩინებული მით უფრო იყო
 და სასახლეში ტოლი არ ჰყავდა,
 რომ, სუყველაფრით განსწვავებული.
 სულ სხვანაირად სქამდა და სეანდა.
 თვითონ ბიძია თავადსა და გრაფს
 ჭკუითა და ზნით ვანა არ სჯობდა?
 მაგრამ, როდესაც საჭირო იყო,
 წელში ასკეცად მოიხრებოდა...
 ერთხელ უეტრად ფეხი გაუსხლტა,
 ძირს გაიშლართა მთლად მოწყვეტილი...
 მოხუცს კინალამ შუბლი გაუტყდა,
 ძლივს-ღა ჰკენესოდა ხმაჩახლეჩილი,
 და მას უმადლეს ჯილდოდ ებოძა
 ხელმწიფისაგან ნაზი ღიმილი!
 დიახ, ინება მან ვაციებდა!..
 ის კი წამოდგა, კარგად გასწორდა,
 სურდა მეფისთვის თაყვანი ეცა.
 გამოიჯგემა, მაგრამ მეორედ
 თვით ხელმწიფის წინ განგებ დაეცა!
 სიცილს და ხარხარს უფრო უმატეს,
 ორჯერ დაცემას მესამეც მოჰყვა...
 და თქვენ რას ჰფიქრობთ? ჩვენის აზრით-კი,
 მძიმედ დაეცა და მჩატედ აღგა...
 სამაგიეროდ, ვის ჰპატივობდნენ?

ღია ვის ჰქონდა სასახლის კარი? —
მაქსიმ პეტროვიჩს! ვის ამიღლებდნენ? —
მაქსიმ პეტროვიჩს! ხუმრობა არი?!
ჩინს იღებს ვინმე, ანდა პენსიას,
ვისი წყალობით, ვის უმაღლიან? —
მაქსიმ პეტროვიჩს! ხუმრობა არი?!
ერთი მიბრძანეთ, რა შეგვიძლიანთ?

ჩაცკი.

თითქო ქვეყანა გასულელდაო,
გულის ტკივილით უნდა აღნიშნოთ!
რა სათქმელია, რომ უწინდელ დროს
ეს ახლანდელი დრო შეადაროთ?
როცა განსკვრეტავთ ძველს და ახალს დროს
და ერთმანეთსა მათ შეადარებთ, —
სულ ახალია ეს ვადმოცემა,
ცხადია, მაგრამ ვერც-კი იჯერებთ.
მას ადიდებდნენ, რომლისაც ქედი
უფრო ხშირ-ხშირად ძირს იხრებოდა,
ვისაც უომრად, მოსვენების დროს,
ცხოვრების ბურთი შუბლით გაჰქონდა...
იატაკზედაც თავს დაარტყამდნენ,
თუკი საჭირო შეიქნებოდა
თუკი უჯობდა, თვით ლატაკი-კი
თავს იწონებდა, ტოლი არ ჰყავდა,
მაგრამ თავისთან უფრო მაღალთან
ქება-დიდებას ხლართავ-ქსელავდა.
მონობისა და შიშის დრო იყო, —
ამით იჩენდნენ მეფის სამსახურს...
მე ბიძათქვენზე არ მოგასხენებთ,
ნუ შევაწუხებთ გადაცვალებულს! —
მაგრამ ჩვენს დროში ვინ მოისურვებს,
თუნდაც სხვისი ყმა, ან მონა იყოს,
რომ ხალხის სიცილს დაუწანებლად
თავისი შუბლი მსხვერპლად შესწიროს?!
მისი ტოლნი კი, მოხუცებულნი,
სხვის ამიღლებას როცა ჰხედავდნენ,
„ნეტა მე მქნაო“ — ამბობდნენ ოხერით
და თავის ქერკში შურით დნებოდნენ.

თუმცა სულმდაბალთ ახლაც ბევრს ნახავთ,
მაგრამ ამგვარებს ყველა დასციინის
და ღირსიც არის, თუ უფრო უხვად
არ ებოძებათ მათ ჯილდო მეფის.

ფამუსოვი.

ოხ, ღმერთო ჩემო! კარბონარია! ²⁰

ჩაცკი.

არა, სულ სხვაა ახლანდელი დრო!

ფამუსოვი.

ამას სუყველა უნდა ერიდოს!

ჩაცკი.

ყველამ ნებაზე ამოისუნთქა,
თავისუფლებას ახლა მეტსა ჰგრძნობს
და როდი სცდილობს, როდი ისწრაფვის,
რომ მასხარათა გუნდს ჩაეწეროს!

ფამუსოვი.

ნეტა რას ამბობს! როგორადაც სწერს,
ლაპარაკიცა იმგვარი იცის!

ჩაცკი.

ეახლოს თავის მფარველ-მწყალობელს,
ამთქნაროს, ჰერზე ბუზები სთვალოს,
სკამი მიართვას, თან ხელმანდილი,
კარგად გამოძღეს და იმასხაროს.

ფამუსოვი.

ეს გვიქადაგებს თავისუფლებას!..

ჩაცკი.

ზოგმა ისურვა მოგზაურობა,
ზოგიც თავისთვის სოფელში ცხოვრობს...

ფამუსოვი.

ეს მთავრობასაც არაფრად აგდებს!

ჩაცვი.

ზოგი თვით საქმეს ემსახურება,
და არა ვისმეს პირადობასა...

ფამუსოვი.

მე კი სასტიკად სულ ავკრძალავდი,
რომ თქვენისთანა ვაებატონები
სატახტო ქალაქს არ შემოეშვათ.

ჩაცვი.

დასასრულ, მოგცემთ თქვენ მოსვენებას...

ფამუსოვი.

ბოლო მოელო ჩემს მოთმინებას!..

ჩაცვი:

თქვენს დროს ვლანძღავდი შეუბრალებლად
და თქვენც ნება გაქვთ სამაგიეროდ
ცოტათი მაინც შეეხოთ ჩვენს დროს
და რამე წუნი გამოუძებნოთ.
ასეც რომ იქნეს, როდი ვიტყვებ!

ფამუსოვი.

თქვენი არა მწამს, არც რამე მინდა!
უწმაწურობას ყურს ვერ დავუგდებ!

ჩაცვი.

მე ვსთქვი, რაც მსურდა.

ფამუსოვი.

დავიცივი ყურები!

ჩაცვი.

რათა? თქვენს სმენას მე არ ვეხებები!

ფამუსოვი (ჩქარა ამბობს).

ამათგან უნდა კარგს მოველოდეთ?
ეს უსაქმურად მაწანწალები!

ჩაცვი.

მე გაგათავე!

ფამუსოვი. ვთხოვ, შემიბრაღე!

ჩაცკი.

მე როდი მინდა დავის განგრძობა!

ფამუსოვი.

მატალე შაინც, სული მოვითქვა.

გამოსვლა მისამმ
იგინივე და მსახური.

მსახური.

პოლკოვნიკი სკალოზუბი გეახლათ!
ფამუსოვი (არაფერს ხედავს და არც ესმის).
შენ სასამართლოს არ ავაცდენენ.

ჩაცკი.

თქვენთან ვილაცა სტუმრად მოსულა!

ფამუსოვი.

მე არა მესმის! სამართალს მივცემ!

ჩაცკი.

ბიჭი გეახლათ მოსახსენებლად.

ფამუსოვი.

არა მესმის-რა! სამართალს-მეთქი!..

ჩაცკი.

მობრუნდით, რალა! თქვენ გეძახიან!..

ფამუსოვი (მობრუნდება).

ჰა? აჯანყდნენო? მე ისე ველი
სოდომ-გომორის არევ-დარევას!

მსახური.

აქ პოლკოვნიკი სკალოზუბია:
ვთხოვო თუ არა? ველი ბრძანებას.

ჟამუსოვი (წამოდგება .

ვირებო! ასჯერ გაგიმეოროთ?
მიიღე, სთხოვე, უთხარ — შინა ვარ
და მისი ჩემთან მობრძანებისა
დიდად და დიდად მოხარული ვარ.
გასწი საჩქაროდ! (მსახური გადის)

თუ ღმერთი გწამდეს,

იმასთან მაინც ფრთხილად იყავი:
ის სხვა ვინმეა, ყველგან ცნობილი,
დარბაისელი, შესანიშნავი.

განსაკუთრებულ გმირობის:თვის
შრავალი ჯილდო მიუღია მას,
და რაც იმის ხანს შეეფერება, -
იმისდა კვალად ჩინიც დიდი აქვს.
ბოლკოვნიკია! და დღეს თუ არა,
ეკალ გენერლობას გვერდზე გაიკრავს.
თუ ღმერთი გწამდეს, იმასთან მაინც
დინჯად იყავი, თავდაპირველად.
ოჰ, ალექსანდ ანდრეიჩ, შამო,
კუდად იქცევი, ძალიან ცუდად!..
ის ჩვენთან ხშირად დაიარება
და მეც, ხომ იცი, სტუმარი მიყვარს:
ახლა მთელს მოსკოვს ყბად აუღია,
რომ სკალოზები სოფიო! ირთავს!
სულ ჭორი არის! იქნება იმას
სულით და გულით კიდევ უნდოდეს!
შე კი მაგრივად არ შეჩქარება,
რომ ჩემი ქალი ადრე გათხოვდეს.
სოფიო ჯერ ხომ ახალგაზრდაა!
მაგრამ რაც ღმერთს სურს, იგი მოხდება!
შენ კი ამას ვთხოვ, შენი აზრები
იმასთან მაინც ნუ წამოგცდება..
კი არა სჩანს და... რა მიზეზია?
უოუოდ იგი ჩემს ოთახშია!.. (საჩქაროდ გადის).

ბამოსვლა მეოთხე

ჩ ა ც კ ი მ ა რ ტ ო .

ჩ ა ც კ ი .

როგორ ფუსფუსებს!.. რა ანბავია?!
სოფიო! ეგებ მართლა საქმროა!
მე კი ახლოსაც აღარ მიკარებს!..
საქმრო რომ იყოს, აქ არ შემოვა?
ვინ უნდა იყოს ეს სკალოზუბი,
რომ მამა ასე ბოღავს მის სახელს?
ვინ იცის, ეგებ მამას კი არა,
შვილსაც ყოველ წუთს იგი ახსოვდეს!..
ეჰ! ის სიყვარულს გამოესაღმოს,
ვინც სამს წელიწადს სატრფოს განშორდეს!..

ბამოსვლა მესამე

ჩ ა ც კ ი , ფ ა მ უ ს ო ვ ი და ს კ ა ლ ო ზ უ ბ ი .

ფ ა მ უ ს ო ვ ი .

სერგეი სერგეიჩ! აქეთ, ჩვენს ახლოს!
აქ უფრო თბილა! უმდაბლესად გთხოვთ!
მგონი, გაჰყინდით! ფეჩის სახურავს
ეხლავ გამოვწვევ, ხელად გაგათბობთ.

ს კ ა ლ ო ზ უ ბ ი (ბ ო ხ ი ხ მ ი თ) .

თქვენ, მაგალითად, რისთვის სწუხდებით,
ამსიმაღლეზე სად აბობლდებით!
ვით პატიოსანი მხედარს, მრცხვენია.

ფ ა მ უ ს ო ვ ი .

ნუთუ გულითად მეგობრისათვის
ფეჩის გადადგმაც არ შემეძლია!
სერგეი სერგეიჩ, ჩემო ძვირფასო,
დადეთ ეგ ქუდი, ხმალი მოიხსენთ!
აი დივანი, როგორც ვიამოთ,
შინაურულად მოიკალათეთ.

ს კ ა ლ ო ზ უ ბ ი .

საცა მიბრძანებთ, ოლონდ-კი დავჯდე!

ფამუსოვი.

ოჰ, ბარემ გეტყვი, არ დამავიწყდეს:
ნება გვიბოძეთ ჩვენც შევუერთდეთ,
თუნდაც შორეულს, თქვენი ნათესავებს.
სამკვიდროს კი არ შეგეცილებით...
ვერ ვიცნობდი და გაცნობისათვის
თქვენს ბიძაშვილსა ვწირავ მადლობას...
ნათესავია თქვენი, არ იცნობთ
ანასტასია ნიკოლაევნას?

სკალოზუბი.

უკაცრავად ვარ, მაგრამ არ ვიცნობ,
ჩვენ ერთად არსად გვიმსახურნია!

ფამუსოვი.

სერგეი სერგეიჩ! ნუთუ თქვენ ხართ ეს!
მე კი ნათესავს სხვაფორივ ვაქცევი.
შევე მოვძებნი! გინდა ზღვის ფსკერში
რომ იყოს სადმე, — იქაც ჩავეწვდები.
ჩემთან უცხოებს ძვირად შეხვდებით,
ვინც კი მსახურობს, ყველა ჩემია:
ზოგი დისწული, ცოლის დისშვილი,
თითქმის სუყველა ნათესავია.
ერთი მყავს უცხო, — ეს მოლჩალინი,
ისიც იმიტომ, რომ შრომა უყვარს!
ჯილდოს ვუშოვნე, ან ადგილს ვისმე,
ბარემ ვაამო ჩემსავ ნათესავს!..
აკი თქვენმა ძმამ²¹ მიაშბო, რომ თქვენ
მას სამსახურში უხვად სწყალობდით.²²

სკალოზუბი.

რეაას ცანეტში მე და ჩემმა ძმამ
თავი ვჩინეთ ბრძოლაში ერთად —
მეოცდაათე ეგერში, შემდეგ
რომ გადასცვალეს ორმოცდახუთად.²³

ფამუსოვი.

ბედნიერია, ვისაც მაგეთი
გამოჩენილი ვაჭიშვილი ჰყავს!

იმას, მგონია, სხვა ჯილდოს გარდა
„პეტლიცაზედაც“ კიდევ ჯვარი აქვს?

სკალოზუბი.

სამის აგვისტოს გამარჯვებისთვის,
როცა იღუპულ მტერს ჩავუსაფრდით.
მაშინ ჩვენ ორმა ჯილდოდ მივიღეთ:
მე ყელის ჯვარი, იმან კი — ბანტი.

ფამუსოვი.

მართალი ვითხრათ, იმ თქვენს ბიძაშვილს
სუყველა აქებს, ჩინებულა!

სკალოზუბი.

კი, მაგრამ ახალ აზრებს გადაჰყვა,
თანამდებობას სულ ვერ ითვისებს.
ჩინს მიიღებდა, მაგრამ გაიქცა,
სოფელში ზის და კითხულობს წიგნებს.

ფამუსოვი.

აი ბავშვობა!.. წიგნების კითხვა...
თქვენი მოქცევა მოსაწონია,
დიდიხანია პოლკოვნიკი ხართ
და რაც მსახურობთ — ცოტა ხანია.

სკალოზუბი.

ამხანაგებში ბედი მაქვს სწორედ, --
ჩემთვის ადგილი მუდამ იცლება:
ზოგს ჩინით უფროსს მოხსნიან უცებ,
და ზოგიც, --- ჰხედავ, -- ბრძოლაში კედება.

ფამუსოვი.

ოღონდაც! ვისაც ღმერთი მფარველობს,
მას წარჩინება არ მოაკლდება...

სკალოზუბი.

ზოგი ჩემზედაც ბედნიერია:
აი ბრივადის თუნდ გენერალი
ჩვენს მეხუთმეტე დივიზიაში.

ფამუსოვი.

თქვენი კირიმე! თქვენ რა გაკლიათ?

სკალოზუბი.

როდი ვემდური! არ დამივიწყეს,
თუმცა ესეც-კი სათქმელი არის,
რომ ორს წელიწადს პოლკი არ მომცეს.

ფამუსოვი.

მერე რა ვუყოთ! სამაგიეროდ
ამხანაგები უკან ჩამოვრჩნენ.

სკალოზუბი.

კორპუსით ჩემზე უფროსთაც ნახავთ:
მე რვაას ცხრიდან ვარ სამსახურში!
ჩინის საშოვნად ბევრი გზა არის
და მეც ამაზე სწორედ ბრძნულად ვსჯი...
მხოლოდ მივიღო გენერლის ჩინი.

ფამუსოვი.

მშვენიერად სჯით, ღმერთმა გიშველოთ!
არ მოგეშალოთ სახელ-დიდება
და გენერლობაც ჩქარა მიგელოთ.
მერე კი დიდს არ დაეაგვიანებთ,
გენერალშაზეც²¹ ვილაპარაკებთ!..

სკალოზუბი.

კოლი შევიროო? მე თანახმა ვარ!

ფამუსოვი.

აქ ხომ ქალები ურიცხვი არი!
ზოგს დისწული ჰყავს გასათხოვარი,
ზოგს ბიძაშვილი, ზოგს და, ზოგს ქალი.
წლითი-წლობამდე სულ ემატება...
მოსკოვის მსგავსსა სად ნახავთ ქალაქს!
არა, გეთაყვა, მართალს არ ვამბობ?

სკალოზუბი.

დიახაც! მოსკოვს დიდი სივრცე აქვს.

ჯამუსოვი.

საქმე გეშოა, ჩემო კეთილო,
და ყველაფერში წესიერება!
აქ, მაგალითად, იმ წესს მისდევენ,
რომ მამისდაგვარ შვილს პატივს სცემენ!
გინდ ცუდიც იყოს, თუ ყმა-მამულის,²³
პატრონი არის, ქალს მას მისცემენ,
და სხვას, ასწილად რომ სჯობდეს ჭკუით,
ტყუილად სახლშიც არ შეუშვებენ.
აქ ჯერ ისევე იტყვიან იცავენ
აზნაურობას და თავადობას!
განა მარტო ეს? აბა დაჰხედეთ
ჩვენს პურმარილსა და გულუხვობას!..
მოსვლა სურს ვისმე, — მობრძანდეს! კარი
ღია დახვდება ნაწვევს, უწვეველს.
ყველას ერთგვარად მივეგებებით
და უმეტესად ვინმე უცხოელს.
გინდ კარგი იყოს და გინდა ავი,
სუყველასათვის სუფრა მზად არის.
და რომ გასინჯოთ თავით-ფეჩამდე,
ყველა მოსკოველს სხვა დაღი აზის.
აი დახედეთ ჩვენს ახალგაზრდებს:
ქაბუჯ შვილებსა და შვილიშვილებს!
ისე ვწერთანით, რომა თხუთმეტის წლისა
თვით მასწავლებლებს გადააქარბებს.
ჩვენი ბებრები! თუ ერთი ასტყდნენ
და სჯა დაიწყეს რამე საქმეზე? —
რასაც იტყვიან — განაჩენია...
სუყველა ტახტის აზნაურია.
წარბსაც ვერაინ შეახრევენებთ!
შათ არავისი არ ერიდებათ.
მთავრობაზედაც ხან ისე სჯიან,
რომ გაიგონოთ, — გაგიკვირდებათ!..
ერთომ ახალი შემოიღონ რამ?
არასდროს ამას ღმერთმა გვაშოროს!
არა! უბრალოდ ახირლებიან
ხან ერთ რამეზე, ხან მეორეზე
და უფრო ხშირად სულ არაფერზე...

იკამათებენ, იხმაურებენ
და ამნიირად დაიშლებიან.
მთავარ ვეზირნი არიან, ჭკუით,
თუმც სამსახურის გარეშე მყოფნი.
ამასაც გეტყვით, რომ უიმათოდ
ჩვენში ვეოაფერს გააკეთებენ.
ახლა ქალები! ერთი გაჰბედონ
და მოინდომონ მათზე უფლება!..
თვითვე არიან სხეების მსაჯულნი
და მათს მსაჯულად ვინღა იქნება!..
ბანქოს თამაშში რომ იგროვებენ
და ერთხმად შეჭქმნენ ჩხუბსა და ყაყანს, ---
ვაი იმ წუთში მათს მაცურებელს,
მის ყურთასმენას და მყუდროებას!..
მეც მყავდა ცოლი, გამოცდილი ვარ!
რომ უთხრათ, ჯარსაც კი უსარდლებენ,
თვით სენატშიაც²⁶ რომ გააგზავნოთ,
არ შედრკებიან და იქაც წაყვანენ.
აი გინდ ირინა ვლასიენა!
ან ლუკერია ალექსიენა!
გინდ ტატიანა იურიენა!
ანდა პულხერია ანდრეენა!
გასათხოვარ ქალთ აღარ იკითხავთ?
ყველა ზრდილობით აღსავეს არი!
იმათი უდიდებულესობა
აქ ბრძანდებოდა მეფე პრუსიის.²⁷
გაოცდა ჩვენი: ყმაწვილ ქალების
სახით კი არა -- კეთილ ხნეობით!
მართალიცაა -- მოსკოველ ქალებს
ვინ შეედრება აღზრდით და ქცევით!
იცინ კარგად მორთვა-მოკაზმვა,
ჩაცმა დახურვა დიბა-ხავერდით.
ერთ სიტყვას საღად არ გამოსთქვამენ,
ლაპარაკობენ პრანჭვით და გრეხვით.
ფრანგულ სიმღერებს კარგად მღერიან,
გაბედულადა და თან ხმამაღლად.
სამხედრო კაცებს უფრო ვტრფიან,
ეს იმიტომ, რომ სამშობლო უყვართ...

ვადაპურთ ვენტყვით: ძნელად იბოვით
სატახტო ქალაქს მოსკოვისთანას!

სკალოზუბი.

მე-კი მგონია, ცეცხლის გაჩენამ
ზელი შეუწყო მის გამშენებას. **

ფამუსოვი.

ნულარ მიბრძანებთ! ცოტა გაკეთდა
მერე გზები და ქვაფენილები?
სუყველა სახლი სხვაგვარად არის
ახალ გემოზე ნაშენ-ნაგები.

ჩაცკი.

სახლები თუმცა თქვენ ახალი გაქეთ,
მაგრამ მსჯელობა ისევე ძველი!
და გიხაროდეთ: მას ვერ აღმოგზვრის
ვერც დრო, ვერც მოდა, ვერც თითონ ცეცხლი!

ფამუსოვი (ჩაცკის).

ეი! შენ ძაფი მაინც განასკვე,
რომ მოგაგონდეს, რაც მე ვითხარი.
ხომ გთხოვე: ჩუმიდ იყავი-მეთქი,
და რომ დაჩუმდე, დიდი რამ არი? (სკალოზუბს)
ნება მიბოძეთ! ეს შვილი არის
განსვენებულის ჩემის მეგობრის:
ანდრეი ილიჩ ჩაცკი რომ ჩყო;
სამსახურში-კი არსად არ არის;
ესე იგი, ვთქვით, სამსახურიდან
დიდ სარგებლობას არას მოელის.
თუ მოინდომებს, ყველას აჯობებს...
მებრალვის, სწორედ დიდად მებრალვის.
მერე რა თავის პატრონია და...
მშვენიერად სწერს, მშვენიერად სთარგმნის.
როგორ იქნება არ შეიბრალო,
როცა პატრონი ასეთის ჭკუის...

ჩაცკი.

თუ შეიძლება, სხვა შეიბრალეთ,
მე თქვენგან ქებაც ძალიანა მწყინს.

ფაშუსოვი.

განა მე მარტო --- ყველა გამტყუნებს.

ჩაცკა.

მერე ვინ არის ჩემი მსაჯული?

სიბერის გამო იმათი ჭკუა

ვერ ურიგდება ახლანდელს დრო-უამს.

ყველაფრით ჰგმობენ თავისუფლებას

და ვერ იცხრობენ მისდამი მტრობას.

სიბრძნეს ეძებენ იმდროს გაზეთში,

როცა ყირიმი რუსთა დაიპყრეს; ²⁰

მუდამ გვტუქსავენ, მუდამ გვკიცხავენ,

გაიძახიან ერთს-და-იმავეს.

თავის-თავს კი არ უკვირდებიან, —

უარესობა მოსდევს სიძველეს ²¹

სად არს, გვაჩვენეთ, ქვეყნის მამანი,

რომ მათ მივბაძოთ, ვისწავლოთ მათგან?

ნუთუ ისინი არიან, ვინცა

სხვისის ნაძარცვით გამდიდრებულან!

ნათესავეთა და მეგობართ კალთას

მოჰფარებიან, თავი უხსნიათ

და მათისავე უხვ მასპინძლობით

მართლმსაჯულებაც აუცდენიათ,

სად საქეიფოდ, დროს სატარებლად

ქვეყნის მსაჯულნი შეიყრებიან,

სად უცხოელნიც ²² გარდასულ დროის

საზიზღარ ნაშთთა ვერ აღმოფხვრიან...

ან კი ლხინმა და სადილ-ვანშამმა

მოსკოვში ვის არ აუკრა პირი?

იქნებ ის არი, ²³ ვისთანაც ერთხელ

ჯერ კიდევ ბალღი თქვენ წამიყვანეთ

და მოწინებით თაყვანისცემა

და თავის დაკვრა მისი მასწავლეთ?

ის საძაგლობის გამვრცელებელი,

მსახურთა გროვა რომ ეხვია გარს

და თავის ერთგულ მონათა კრება

მთლად ანაცვალა სამ წუბაკ მწევეარს? ²⁴

ეგებ ის არის, ვინც თავის ყმები

დააწიოკა, გაატიალა,

ქართული
ნაციონალური
ბიბლიოთეკა

დედ-მამის ჭერს და მშობლების კალთას
ღვიძლი შეიღები გამოაცალა!
გალაღებულ სხვისის ნაღვაწით
შეთევისტომა სიბილწის მორვეს
და მოსკოველთა განსაცვიფრებლად
ათამაშებდა მათ სილამაზეს!³⁴
მაგრამ მოვალეთ ეს რად უნდოდათ?
ვალის გადახდა აღარ აცალეს
და გლეხთა შეიღნი სულ სათითაოდ
პირუტყვებივით ჩამოირიგეს.
აი, ისინი, ის თეთრთმოსანნი,
რომელთაც უნდა პატივსა ვცემდეთ
და ამ საბუღარს სულმდაბლობისას
ჩვენ, უკაცონი, კაცებად ვთვლიდეთ!
იმათ ხელთ არის ჩვენი ავ-კარგი:
დაწუნებაც და მოწონებაც!..
ახლა რომ ერთმა ჩვენგანმა ვინემ
ხელი მოჰკიდოს მეცნიერებას,
სწავლა არჩიოს ჩინს და ორდენებს
და ხელოვნება თანამდებობას —
მაშინვე ყველა ერთხმად იყვირებს:
ავაზაკები დაგვესიო!
და მათგან საშიშ კაცად ცნობილმა
კიდით-კიდემდე უნდა იარო!
მუნდირი მხოლოდ! მარტო მუნდირი!
რომ შეჰხაროდნენ იმ კონხად ნაკერს.
ის ერთ ღროს, მართლაც, ჰფარავდა იმათს
სულმდაბლობას და ჭკუით სიგლახეს.
მაგრამ წარვიდა, იმათს კვალს გაჰყვა —
გზა მშვედობისა დაგვილოცნია.
ქმრიანი, უქმრო, ყველა ერთრიგად
მუნდირს შესტრფოდა და შეჰხაროდა.
მეც თვითონ განა დიდი ხანია,
რაც ეს მუნდირი მეტად მომწონდა?
მაგრამ უარყავ! და ამის შემდეგ
როდი ჩავიდენ ამგვარ ბავშვობას...
მაგრამ მაშინ კი ვინ შეიძლებდა
არ აპყლოდა სხვების ფეხის ხმას!
როცა სისახლის გვარდიელები

ზანდახან მოსკოვს ესტუმრებოდნენ,
„ურას“ ჰყვიროდნენ ჩვენი ქალები
და თავსაფარებს ცაში ისვროდნენ.
ფამუსოვი (თაეისთეის).
ეს მე კარგ საქმეს არას შემამთხვევს! (ხმამალლა)
სერგეი სერგეიჩი, მე გიახლებით
და იქ მოგიცლით ჩემს კაბინეტში! (გადის).

ბამოსვლა მემქმსე

სკალოზუბი და ჩაცკი

სკალოზუბი.

ძალიან მომწონს, რომ მაგრერიგად
მოიხსენიეთ მოსკოველები. ²²

მათი საგანი გატაცებისა:

გვარდიელობა, გვარდიელები.

პირველ არმიას აღარ იკითხავეთ?

თავით ბოლომდე კოპწიაობენ,

დავისახელებთ ზოგ-ზოგ ოფიცრებს,

რომ ფრანგულადაც ლაპარაკობენ.

ბამოსვლა მერვილე

იგინოვე, სოფიო და ლიზა.

სოფიო (ფანჯრისკენ გარბის).

ომ! გადმოვარდა! მოკვდა! (გული წაუყვა)

ჩაცი.

ვინ! ვინა?

სკალოზუბი.

ვის რა შეემთხვა?

ჩაცი.

ეს შიშით კვდება!

სკალოზუბი.

ვინ გადმოვარდა?

ჩაცი.

ზომ არ დაშაუდა!

სკალოზუბი.

ჩვენი ბებერი ხომ არ წაიქცა!
ლიზა (თავის ქალბატონთან ფუსფუსებს).
კაცს რაც ბედი აქვს, არ აშორდება!
მოლჩალინს სურდა ცხენზე შეჯდომა
და უზანგოში რომ ფეხი შესდო, —
ცხენი უკანა ფეხებზე დადგა...
ჩამოვარდა და კეფა ძირს დაჰკრა.

სკალოზუბი.

თავი ძალიან მოუწვევია!
რა გაეგება მას ცხენოსნობის!
ენახავ, რა დაჰკრა, ან რა სტკენია! (გაღის).

ბამოსვლა მერკმ

იგინივე, სკალოზუბს გარდა.

ჩაცკი.

რითი ვუშველოთ! მითხარი, ჩქარა!

ლიზა.

მოიტათ წყალი, იმ ოთახშია!
(ჩაცკი გაიქცევა და შემოიტანს წყალს. შერე ხმადაბლა
ლაპარაკობენ, სანამ სოფიო გონს არ მოვა)

ლიზა.

ჩაასხით კიჭაში!

ჩაცკი.

ჩასხმული არის!..

ზონრებთ შეხსენ უფრო ნებაზე.
აბა, საჩქაროდ აპკურე წყალი
და საფეთქლები ძმრით დაუზილე.
მგონი, მოუხდა, მშვიდიდა სუნთქავს,
შებნდე... რითი მოფუნიავო?

ლიზა.

აი, მიირთვით მაგის მარაო.

ჩაცკი.

გადაიხედე! ხედავ მოლჩალინს?

დიდი ხანია წამოდგა ფეხზე.
უბრალო რამე აშფოთებს ასე.

ლიზა.

ლიახ. ქალბატონს სუსტი გული აქვს. --
შეუწუხდება მაშინვე გული,
თუ ვინმე ნახა ძირს დაცემული.

ჩაცკი.

აპკურე წყალო, ე მაგრე, კიდევ!

სოფიო (ღრმა ამოოხვრით).

ვინა ხართ აქა? ძილში ვარ თითქო. (ჩქარა და ხმამაღლა)
სად არის იგი? რა დემართა?

ჩაცკი.

იმას კისერიც მოუტეხია!
კოტა დააკლდა, რომ თქვენც არ მოგკლათ,

სოფიო.

არ შემძლია თქვენს მკვახე სიტყვებს
უფრი დავუგდო და თქვენ გიმზიროთ.

ჩაცკი.

ვინდათ მის ნაცვლად მე ვიტანჯოდე?

სოფიო.

მინდა გაიქცეთ, მას მიეშველოთ...

ჩაცკი.

მერე თქვენ უნდა მარტო დაგაგდოთ?

სოფიო.

მე რად მინდობარ? მაგრამ ჰო, მართლა!
სხვის მწუხარება თქვენთვის ზომ მხოლოდ
გართობა არის შესაქცევარი!

სულ ერთი არის, არად ჩააგდებთ,
თვით ლეიძლი მამაც რომ ნახოთ მკვდარი.
ჩქარა გაფუქეთ, მას მივეშველოთ.

ლიზა (გაიყვანს განზე).

გონს მოეგევით, საით მიდისართ!

ის ცოცხალია, კარგადაც არის;
აი, ფანჯრიდან რათ არ შეხედავთ!
(სოფიო უწყურებს ფანჯრიდან)

ჩაცკი.

შფოთვა, გულწასვლა, მოუთმენლობა!
და შიშით რისხვა, სულ სხვანაირად!
ამაებს მხოლოდ მაშინ ჩავიდნეთ,
როცა გულითად შეგობარს ვკარგავო!..

სოფიო.

აქეთ მოდიან! ხელს ველარა სწევს!

ჩაცკი.

ნეტავი მასთან მომკედარეყავ მეც.

ლიზა.

ნუთუ ხათრისთვის გსურდათ სიკვდილი?

სოფიო.

არა, ეგ ნატვრა თქვენთანვე დარჩეს.

ბამოსვლა მემცხრე

იგინივე, სკალოზუბი და მოლჩალინი
ხელჩამოკიდებული.

სკალოზუბი.

უვნებლად ადგა! ცოტად ხელი აქვს
დაშაფებული. ტყულად შეშინდით.

მოლჩალინი.

მე თქვენ დაგაფრთხეთ! გთხოვთ მაპატიოთ!

სკალოზუბი.

რა მოგივიდათ, ჩვენ არ ვეცოდით.
უცბად იყვირეს — ჩამოვარდაო!
სუყველა შევეკრით! თქვენ ძირს დაეცით!
და რა აღმოჩნდა? სულ არაფრისგან
შეგეშინებია! ტყულად შევშფოთდით.

სოფიო (არ უყურებს მოლჩალინს).

ღიახ, დავრწმუნდი, ტყულად შევშფოთდი,
მაგრამ მე ჯერაც საოცარადა ვორთი.

ჩაცკი (თავისთვის).

მოლჩალინს ერთი სიტყვაც არ უთხრა!

სოფიო.

აი, მე ახლა ჩემზედაც ვიტყვი,
მშიშარა არ ვარ! ბევრჯერ მოხდება,
რომ ჩემი ეტლი გადაბრუნდება,
ასწევენ, მე კი ისევ ჩავჯდები
და გავაქანებ, არ შეფიქრება.
მაგრამ სხვის მცირე მწუხარებასაც
ვერ გადავიტან! მტანჯავს და მაკრთობს,
და სულ ერთია, როდი დავეძებ,
გინდა ნაცნობი, გინდ უცხო იყოს...

ჩაცკი (თავისთვის).

მოტევენბასა თხოულობს მისგან,
რომ ეროხელ ვილაც შეჰბრალებია!

სკალოზუბი.

აი, გაიმზობთ ერთ ახალ ამბავს!
ვილაც ვლასოვის ქერივი კნენინა
არის თურმე აქ და, როგორც მითხრეს,
შესანიშნავი ცხენოსანია.
მაგრამ ამ ბოლოს, თურმე ცხენიდან
გადმოვარდნილა და დაჩეჩქვილა.
მხლებელსაც ველარ დაუჭერია,
აღბათ, ის მაშინ ბუზებს თუ სთვლიდა.
როგორც მიაშბეს, უიმისოდაც
მოკლებულია ის სილამაზეს,
და ახლა, გვერდიც რომ ამოიგდო,
ყავარჯნად თურმე საქმროს დაეძებს.

სოფიო.

აი, ალექსანდრ ანდრეიჩი, თქვენ ხომ
სხვის უბედობას გაინაწილებთ!

მოდით, და ამ ერთ შემთხვევაშიაც
მთლად სულმადლობა გამოიჩინეთ!..

ეროვნული
ბიბლიოთეკა

ჩაცკი.

ღიას, მე ჩემი გულკეთილობა
აი, ამ წუთშიც-კი დაგიმტკიცეთ!
თუმცა არ ვიცი, რისთვის და ვისთვის --
მე მოგაბრუნეთ და აღგადგინეთ (აღებს ქუდს
და მიდის).

ბამოსვლა მებათე

ივინივე, ვარდა ჩაცკისა.

სოფიო.

თქვენ ხომ შემოსვალთ საღამოს ჩვენთან?

სკალოზუბი.

რა დროს?

სოფიო.

რაც ადრე — უკეთესია.
ჩვენ შინაურულ მეგობრებს ველით,
შოვლენ საცეკვრად, სამხიარულოდ;
მგლოვიარედ ვართ და ამიტომაც
ბალს ვერ გავმართავეთ, ისე ვიცეკვით.
ვახსოვდეთ-კი, არ დაიგვიანოთ.

სკალოზუბი.

უთუოდ მოვალ, ახლა მამასთან
უნდა შევიდე გამოსათხოვრად.

სოფიო.

მშვიდობით!

სკალოზუბი (მოღწაილის ხელს ჩამოართმევს).
თქვენი მორჩილი მონა! (ვადის).

გამოსვლა მეთეართმებზე

სოფიო, მოლჩალინი და ლიზა.

სოფიო.

მოლჩალინი! ჭკუა როგორ-ღა შემრჩა?
ხომ იცი, ჩემთვის რა ძვირფასი ხართ!
თქვენ-კი თავს სულაც არ უფრთხილდებით!
მითხარით, ხელი ძალიან გტკივთ?
წვეთი არ მოგცეთ? ან ახლა თქვენთვის
საჭირო არის ხომ მოსვენება?
ნუ მიაყრუებთ, ექიმს უჩვენეთ.

მოლჩალინი.

შევიხვიე და აღარა მტკივა.

ლიზა.

ნაძღვეს მოვდივარ, ტყუილს იგონებს!
რომ არ შვენოდეს, ხელს არ შეიკრავს
და ეს კი ტყვილი არ არის, რომ თქვენ
ვერ აშორდებით მთელი ქვეყნის ხმას.
რალა თქმა უნდა, ჩაცკი დაგცინებთ
და სკალოზუბიცი გუდას თავს მოხსნის,
ყველას უამბოს თქვენს გულისწასვლას,
სიტყვის მასალად ერთ ასად ვაჭხდის.
ისიც სხვებსავით ხუმარა არის,
ან-კი ამ დროში ვინ არა ხუმრობს...

სოფიო.

მერე მე იმათ ვითომ რად ვაგდებ!
თუ მინდა მიყვარს, თუ მინდა — ვიტყვი.
მოლჩალინი! განა მე არ ვეცადე
და ძალად თავი არ შევიკავე?
რომ შემოხველით, არა გითხარით,
ერთი სიტყვის თქმაც ვერ გაგიბედეთ,
სული მიწუხდა, მაგრამ იმათთან
ვერა გკითხეთ-რა, ვერც შემოგხედეთ.

მოლჩალინი.

არა, ძვირფასო სოფი პავლოვნა,
თქვენ მეტის-მეტად გულახდილი ხართ!

სოფიო.

სიდან ვისწავლო გულში დაფარვა!
მე-კი მინდოდა, რომ თქვენ საშველად
თვით ფანჯრიდანაც გადმოვჭრილიყავ!
რას დავდეგ მე სხვებს! ვის რა საქმე აქვს?
ან რად ჩავადგებ გინდ მთელ სამყაროს!
სასაცილოა, — დამცინოს ხალხმა,
საწყენი არის, — და ერთხმად დამგმოს!

მოლჩალინი.

კი არ გვევენოს და...

სოფიო.

ნუთუ დულში
ვაგვიწვევთ ვინმე? რა ამბავია?

მოლჩალინი.

განა არ იცით, რომ ავი ენა
ტყვიაზე უფრო საშიშარია!

ლიზა.

ისინი მამათქვენთან არიან
და რა კარგს იზამთ, რომ შეცქრილდეთ!
ვითომც აქ არაფერი მომხდარა!
აუშფოთებლად, სახემცინარედ...
როცა გვეტყვიან, რაც ჩვენს გულს უნდა,
სიამოვნებით ჩვენც დავიჯერებთ!
ჩააკვიც იქ არის, მიდით იმასთან
და ყმაწვილობის დრო მოაგონეთ.
ისე ეჩვენეთ, ვითომც გიყვარდეთ!
გადაუქართ ალერსზე სიტყვა,
პირმომლიმარედ ელაპარაკეთ
და შეყვარებულს მეტიც არ უნდა:
ყველაფერს მალე დაიჯერებენ...

მოლჩალინი.

მე-კი ვერ ვბედავ, რომ მოგცეთ რჩევა! (კოცნის ხელზე)

სოფიო (კრემლმორეული).

თქვენც გინდათ! წავალ, მაგრამ რაღა ვქნა,
თუ ეშმაკობა ვერ მოვახერხებ!
კრემლმორეული ვეაღერსო სხვას?..
ოჰ, ღმერთო, ჩაჯი რათ მოიყვანე!.. (გადის).

ბამოსვლა მეთორმეტე

მოღჩალინი და ლიზა.

მოღჩალინი.

ტურტა არსებავ, სიცოცხლით სავსე!

ლიზა.

გთხოვთ დამეთხოვოთ, თქვენ უჩემოდაც
ორნი ბრძანდებით...

მოღჩალინი.

რა ლამაზი ხარ

და რომ იცოდე... როგორ მიყვარხარ!

ლიზა.

ქალბატონი?

მოღჩალინი. მოვალეობისთვის,
და შენ კი..... (სურს მოეხვიოს)

ლიზა.

მისთვის, რომ არ მოგწყინდეს?
ხელი გასწიეთ!

მოღჩალინი.

სამი რამა მაქვს,
ახლავ ავიწერ მათ სიმშვენივრეს:
საპირფარეშო მოწყობილობა,
უცხო ხელობით გაკეთებული,
გარეთ სარკე აქვს, შიგნითაც სარკე
ირგვლივ ვარაყი შემოვლებული.
ერთი ბალიში, მძივით ნაკერი,
და სხვა ნივთები წმინდა სადაფის,
სანემსე ყუთი და მაკრატელი,

თანაც ხელსაწყო ფერ-უმარილის,
ტუჩის მალამო საუკეთესო, —
ყველა ესენი მზადა მაქვს შენთვის
და ამას გარდა ნელსაცხებელი
სხვადასხვაგვარი ყვავილ-ვარდების.

ლიზა.

მე საჩუქრებით არ მოვტყუვდები.
მითხარით, ამას რატომ სჩადიხართ.
რომ ქალბატონთან კრძალვით იქცევიო
და გოგოსთან-კი მეტად ცელქი ხართ?

მოლჩალინი.

დღეს ავადა ვარ, ხელს ვერ შევიხსნი!
ჩემთან მოდი და ყველაფერს გეტყვი... (გაღის).

გამოსვლა მისამებთ

ლიზა და სოფიო.

სოფიო.

ვიყავ მამასთან! იქ არვინ არის,
სადილს იქ ვერ ვჭამ, ავადა ვარ დღეს!
წადი, მოლჩალნს შეატყობინე
ჩემს სანახავდ მალე მოვიდეს. (გაღის).

გამოსვლა მეთოთხმეტე

ლიზა (მარტო).

ლიზა.

ოჰ, ნეტა რა ხალხს ვადავეყარე!
ეს იმას ეტრფის, ის-კი მე მიწვევს!
მე-კი... მხოლოდ მე ვუფრთხი სიყვარულს.
მაგრამ ბუფეტის ბიჭი პეტრუშკა
ნეტავი როგორ არ შევიყვარო!

(ფარდა).

მოკმელება მისამ

ბამოსვლა პირველი

ჩ ა ც კ ი, შემდეგ სოფიო.

ჩაცკი.

ღვეუცი... ვიხმარ ყოველგვარ ღონეს,
რომ მას სიმართლე დავაცდენინო!
მოლჩალინს ეტრფის თუ სკალოზუბსა,
ვინ უფრო მოსწონს — ეს ვათქმევინო!
მოლჩალინი ხომ სულელი იყო,
ყოველად საბრალო, ბრიყვი არსება!..
განა ამ ბოლო დროს დაქკვიანდა?!
ან ის, მეორე, რას ემსგავსება!..
უწნო, ბრტყელი რამ, ხმახრინწიანი, ^{აა}
ცეკვა-აღლუმით რომ იწონებს თავს!
მისთვის სიყვარულს იგივე ფასი აქვს,
რაც რომ ბავშვთათვის თვალბუქანობას,
მე კი... (სოფიო შემოდის) თქვენ აქ ხართ? მონარული
ვარ!

მეც ეს მინდოდა...

სოფიო (თავისთვის).

ტყუილად ჰხარობთ!

ჩაცკი.

უიშველია, მე არ მეძებდით!

სოფიო.

თქვენ არ გეძებდით!

ჩაცკი.

მინდა რამ გკითხოთ:

თუმცე დრო არ არის ამის კითხვისა,

მაგრამ ვინ გიყვართ?

სოფიო.

მთელი ქვეყანა!

ჩაცკი.

ყველაზე უფრო მეტად ვინ მოგწონთ?

სოფიო.

ბევრი! ჩემივე ნათესავები!

ჩაცკი.

და ჩემზე უფრო სუყველა.

სოფიო.

ზოგი!

ჩაცკი.

ან რაღა მინდა! მორჩა, გათავდა!

მე ლამის ყელზე თოკი მოვიბა,

ეს არად აგდებს და იღიმება!..

სოფიო.

მართალი გითხრათ? თქვენ თუ სხვა ვინმეს

მცირეოდენი რამ შეამჩნიეთ —

აუხირდებით მახვილსიტყვებით

და მის დაცინვას არ გაათავებთ.

მაგრამ თქვენ თითონ...

ჩაცკი.

მე თითონ განა

სუყველაფერით ვარ სასაცილო?

სოფიო.

მრისხანე თვალი, ამაყი კილო.

ღიახ! ბევრი გაქვთ მწარე თვისება,

მაგრამ თავის თავს ვინ დასდებს მსჯავრსა!

ჩაცკი.

მე ვარ ასეთი? მაშ ვინ არ არის

გასაოცარი და დასაცინი?

ის, ვინც ყველაფრით სულელს წააგავს?

გინდ, მაგალითად, ვთქვათ მოლჩალინი?

სოფიო.

ეგ მაგალითი ჩემთვის ძველია!
თქვენ გინდათ სხვებზე ჯადური იყაროთ,
და მეც ამიტომ აქედან წავეალ,
რომ ხელი რიხზე არ შევიშალოთ!

ჩაჯი (აჩერებს).

დაიცათ! (განზე) ვნახოთ, მთელ სიცოცხლეში
ამ ერთხელ მაინც ვიფარისელებ. (ხმაშალა)
სჯობს სხვა რამე ვთქვათ, დამნაშავე ვარ,
რომ მე მოლჩალინს ცუდად ვახსენებ.

იქნება მართლაც სამს წელიწადში
სულ სხვანაირად გამოიცვალა!

დედამიწაზე ყველა იცვლება:

ქკუა, ზნეობა და თვით ცის ძალა!

არიან კაცნი, პატივცემულნი, ,

რომ ერთ დროს იმათ სულელად სთვლდნენ!

ზოგს ცუდ მეომრად, ზოგს — ცუდ პოეტად,

ზოგს... მეშინიან დაგისახელოთ...

მაგრამ ისინი ამ ბოლო ხანში

ქკუით ცნობილნი გახდნენ საქვეყნოდ.

ვთქვათ, მოლჩალინი ქკვიანი არის,

ნიჭით აღვსილი და გონიერი,

მაგრამ უღვივის ის ნაპერწკალი

და იმდენი აქვს გრძობა ძლიერი,

რომ მას თქვენს გარდა მთელი ქვეყანა

და თვით სიცოცხლეც არად უნდოდეს

და უთქვენოდ მყოფს მზისა სინათლეს

წყვედიად სამარედ ეჩვენებოდეს;

რომ თქვენი ტრფობა მის გულისძვერას

ააჩქარებდეს, აათრთოლებდეს

და გატაცებულს ამ წმინდა გრძობით

თქვენი აჩრდილი თვალის წინ უდგეს?

მე ვგრძნობ ამაებს!.. თქმით-კი ვერ ვამბობ,

მაგრამ რაც გულში ცეცხლი მიბრუნავს, —

ის ღმერთმა მტერსაც ნუ აცდევინოს...

მოლჩალინი-კი თავს ძირს ჩაჰლუნავს

და გაჩუმდება! რაღა თქმა უნდა,

ჩემი იქნება, თუ არას იტყვის!

ჩემია, მაგრამ რა საიდუმლოს
ატარებს გულით — ეს ღმერთმა უწყის!..
ვინ იცის, რარიგ სიკეთით სრულად
თქვენ მოლჩაღინი წარმოიდგინეთ!
და რაც მის თავში არა ყოფილა,
იმგვარი რამე მას მიაწერეთ!
ან, შეიძლება, იმას ალერსში
თქვენი ღირსებაც გაუზიარეთ?
ვთქვათ, ის ყოველ წუთს იმატებს ჭკუას,
თქვენზე ას წილად უკეთესია,
უმანკო არის ყოველის ღირსებით!
მაგრამ — გამოტყდით — თქვენი ღირსია?
აი, ეს ერთი კითხვა ჩემის მხრით
და, რომ ვადეურჩე ამ ჩემს დანაკარგს, —
ნუ დამიფარავ, მართალი მითხარ,
ვით თანაშეზრდილს, ვით ძმას, მეგობარს.
გთხოვ, დამარწმუნე! მერე მეც ჩემს თავს
მოვეუვლი რითმე, არ გავგიჟდები,
გულში ჩავიჭრობ ამ ანთებულს ცეცხლს,
წავაღ, შორს სადმე ვადვიკარგები...
შევძლებ როგორმე ვადავივიწყო,
ალარ ვიფიქრო ბრმა სიყვარულზე...

სოფიო (თავისთვის).

საკვირველია, რომ მე სრულიად
უნებლიეთად ეს გავავიწყე!.. (ხმამაღლა)
რათ დაგიმალოთ! წყლან მოლჩაღინს
კინაღამ ხელი მთლად გაუფუქდა,
მე-კი საჩქაროდ თანაუფრძენი
და მიშველება მისი მინდოდა!
თქვენ-კი ესენი რომ დაინახეთ,
ორ-კი ინებეთ ცოტა გეფოქრათ,
რომ შეიძლება მე ყველასათვის
კარგი მინდოდეს, განურჩევლად.
იქნებ თქვენს ექვში მართალიც არის,
მე გულმხურვალედ ვიფარავ იმას,
თქვენ-კი რატომ თავს არ შეიკავებთ
და არ ალაგმავთ მაგ მახვილ ენას?
ყველას სიძულვილს აშკარად იჩინთ,

თვით წყნარსა და მშვიდს არაფრით ჰზოგავთ!
შისი* სახელი რომ წასცდეს ვისმე, —
მწარე დაცინვას დააყრიო უხვად.
სულ ხუმრობთ! ხუმრობთ! მთელი სიცოცხლე
როგორ-ღა უძლებთ, რომ არ მოგწყინდათ?!

ჩაცკი.

ოჰ, ღმერთო! ნუთუ მე მათგანი ვარ,
ვისთვის ცხოვრების უმთავრეს საგანს
შეაღგენს მხოლოდ სხვის დაცინება?
როცა დასაცინს ვხედავ — ვიცინი,
ხშირად კი მათთან მოწყენილი ვარ!

სოფიო.

ეს ყველაფერი სხვებს შეეხება,
მოლჩალინთან-კი არ მოგწყინდებათ,
რომ უფრო ახლო იცნობდეთ იმას!..

ჩაცკი.

თქვენ მაგრე ახლო რად გაგიცენიათ?

სოფიო.

მე არა ვცდილვარ! ღმერთმა შეგვეყარა!
ხედავთ, ამ სახლში სუყველას უყვარს!
სამი წელია, რაც მამაჩემთან
მსახურობს იგი და ბევრსაც იტანს.
ხშირად უბრალოდ უწყრება მამა,
ის კი ხმას არ სცემს, სულ ჩუმიად არის,
კეთილის გულით შეუნდობს ხოლმე
და ამნაირად იარაღს აპყრის.
და რომ უნდოდეს, მასაც, სხვებივ-თ,
ხომ შეუძლიან დროს გატარება!
მაგრამ არა! ის ბებრის გვერდით ზის
და უომისოდ კარს არ გასცდება.
ჩვენ აქ ვკისკისებთ! ის-კი მთელი დღე,
სურს თუ არა სურს, ბანქოს თამაშობს!
იმასთან არის...

ჩაცკი.

თამაშობს მთელ დღეს

და როცა ლანძღვენ არაფერს ამბობს!.. (განზე)
პატივს არა სცემს!

სოფიო.

მართალი არის,

იმას არა აქვს ისეთი ჭკუა,
რაც ზოგს ჰგონია გენიოსობა
და ზოგისათვის მხოლოდ უამია!
ჭკუა, რომელიც მკვირცხლია, ჩქარი
და საჩქაროდვე ბეზრდება ყველას!..
ქვეყანას ლანძღავს, რომ ხალხმაც მასზე
კარგი თუ არა, — ავი მაინც სთქვას...
ამგვარი ჭკუის პატრონი კაცი
ვანა სახლობს ხეირს დააყრის?

ჩაცკი.

რაც ახლა ბრძანეთ, იმისი აზრი
დარიგება თუ დაცინვა არის? (განზე)
სჩანს, რომ ეს იმას^მ ჩირად არ აგდებს.

სოფიო.

სხვაც მრავალი აქვს კარგი თვისება:
თავმდაბალია, წყნარი და მშვიდი,
ჭმუნვის აჩრდილი სულ არ ემჩნევა.
სულიც წმინდა აქვს ცოდვებისაგან
და არ კადრულობს სხვების დაცინვას!
აი ამიტომ მიყვარს მე იგი!..

ჩაცკი (განზე).

ცელქობს, ეტყობა, სულაც არ უყვარს! (ხმამაღლა)
მეც ხელს მოგიწყობთ, რომ მოლჩაღნი
უფრო ადვილად დაასურათოთ!
მაგრამ სკალოზუბ? აი მშვენება!
თავგამოდებით იცავს მხედრობას.
ტანის სისწორით, ხმითა და სახით
გმირია...

სოფიო.

არა ჩემი რომანის.

ჩაცკო.

არა? ვინ შესძლებს თქვენს გამოცნობას!

გამოსვლა მძორე

ივინივე და ლიზა.

ლიზა (ჩურჩულთ).

ჩქარა წამოდით, ბატონო, იგი ^{აჰ}

ამ წუთში თქვენთან აპირებს მოსვლას!

სოფიო.

უკაცრავად ვარ! მივდივარ...

ჩაცკი.

საით?

სოფიო.

პარიკმახერთან მიმეჩქარება.

ჩაცკი.

ჯანდაბას იყოს!

სოფიო.

გაუცავდება

თმის დასახვევი.

ჩაცკი.

ღეე გაცივდეს.

სოფიო.

დღეს სტუმრებს ველით, არ შეიძლება.

ჩაცკი.

გზა მშვიდობისა! ეს გამოცანა

აუხსნელადვე ჩემთანა რჩება!

მხოლოდ ამას გთხოვთ, რომ თქვენს ოთახში
ერთხელ შემოსვლის მომეცით ნება.

ვნახავ მის კედლებს, მის ჰაერს ვყნოსავ
და ეს ყოველი შე მიაგება.

გამათბობს, კვალად გამომატოცხლებს,
გულს დამიმშვიდებს და სულს არგია

კვლავ მოგონება იმ ძვირფას დროის,
რაც სამუდამოდ დამიკარგია!

კი არ დავეჯდები! ორ წუთს შემოვალ...
მერე ვეწვევი ინგლისურს მე კლუბს
და ყურს დავუვდებ, როგორ უქებენ
მოლაჩლინს ჭკუას, გრძნობას — სკალოზუბს.⁴⁰

(სოფიო მხრებს აიწვევს და თავის ოთახში მიდის, ლი-
ზაც თან მიჰყვება)

ბამოსვლა მისამდე

ჩაცკი, მერე მოლჩალინი.

ჩაცკი.

ოოჰ, სოფიო! ნუთუ მას მართლა
ამორჩეულს მოლჩალინი ჰყავს!
რა უშავს! ჭკუა აკლია, მაგრამ
რა ჭკუა უნდა შვილის კეთობას!
თავმდაბალია, მორიდებული,
ამასთანავე ლამაზიც არის!.. (შემოდის მოლჩალინი)
იგერ თვითონაც!.. ცერებზე დადის...
მჭევრმეტყველებით კი არ მოაწყენს;
ნეტა სოფიოს რა ჯადო უყო,
რომ იმის გულში დაისადგურა!.. (მიუბრუნდება მოლ-
ჩალინს)
მე და თქვენ, ალექსეი სტეფანიჩ,
ერთმანეთისთვის ჯერ არა გვითქვამს.
როგორა ცხოვრობთ? ხომ უღარდელად
და უზრუნველად ატარებთ დრო-ჟამს?

მოლჩალინი.

უწინდებურად!

ჩაცკი.

მერე და უწინ
რავნარ ცხოვრებით ატარებდით დროს?

მოლჩალინი.

სულ ერთნაირად! — რაც გუშინ, ის დღეს!..

ჩაცკი.

ბანქოდან კალამს, კალმიდან ბანქოს?
დანიშნულ დროზე წასვლა და მოსვლა!

მოლჩალინი.

რაც-კი შეჭდურის ამ ჩემ ძალ-ღონეს,
თავს არ ვიზოგავ. რაც არქივში ვარ,
მას შემდეგ სამჯერ დამაჯილდოვეს.

ჩაცკი.

თქვენც ვაგიტაცათ. პატივ-დიდებაჲ?

მოლჩალინი.

თითო რამ ნიჭი ყველას დაჰყვება...

ჩაცკი.

თქვენ რის ნიჭი გაქვთ?

მოლჩალინი.

ორგვარი ნიჭი:
ზომიერება, წესიერება.

ჩაცკი.

საუცხოვოა, მაგ ორის ნიჭით
მთელს ჩვენს ღირსებას გამოისყიდით...

მოლჩალინი.

თქვენ რაღას შერებით? ჩინი არ მოგკესთ,
ვერც 'სამსახურში დაწინაურდით?

ჩაცკი.

ჩინს ხომ კაცები ურიგებენ სხვებს,
და შეიძლება, რომ კაცი შეცდეს.

მოლჩალინი.

როგორ ვკვირობდით!

ჩაცკი.

რა ვაკვირებდათ?

მოლჩალინი.

თქვენთვისა ვწუხდით!

ჩაცკი.

ტყვილად გარჯილხარ!

მოდჩალინი.

პეტერბურგიდან რომ ჩამოვიდა
აქ ტატიანა იურიევნა,
იმან გვიამბო რაღაც ამბები...
თვით მინისტრებთან თქვენი გაცნობა...
მერგ-კი ჩხუბი...

ჩაცკი.

მას რა აწუხებს?

მოდჩალინი.

ვის? ტატიანა იურიევნას?

ჩაცკი.

მე არც-კი ვიცნობ!

მოდჩალინი.

როგორ, არ იცნობთ
თქვენ ტატიანა იურიევნას?!

ჩაცკი.

ჩემს დღეში არსად არ შემხვედრია!
გამოგონია, რომ მექორეა...

მოდჩალინი.

რას ამბობთ! ნუთუ იმაზე გითხრეს!
ის ყველგან დიდად მიღებულია.
ამასთანავე ნათესავეები
და ნაცნობები ყველა კარგი ჰყავს!
ყველა მათგანი ჩინოვნიკია,
თანამდებობა სადმე უჭირავს.
ერთხელ რომ მაინც ესტუმრებოდეთ...

ჩაცკი.

რისთვის?

მოდჩალინი.

ისე... ჩვენ სადაც არ ველით,
ხშირად ეპოულობთ იქ მფარველობას.

ჩაცკი.

მე-კი დავდივარ ქალებთან, მაგრამ
არა მაგისტვის!..

მოდჩალინი.

რა კეთილია

და რა თავაზით ექცევა ყველას!
შობის კვირიდან მოყოლებული
დიდმარხვამდისინ სულ ბალებს მართავს.
სააგარაკოდ რომ მიდის ხოლმე,
იქ ხომ ყოველდღე წვეულება აქვს.
ეჰ, აქ რომ დარჩეთ ჩვენთან მოსკოვში,
და იმსახუროთ, რა კარგსა იზამთ!
იცხოვრებთ თქვენთვის მხიარულებით
და ჯილდოებსაც ბლომად ხელს აჰკრავთ!

ჩაცკი.

როცა საქმე მაქვს, ლხინზე არ ვფიქრობ
და სულელობის დროს-კი ვსულელობ!
სხვა ბევრი არის მოხერხებული,
ამ ორ ხელობას რომ ერთად ხმარობს:
წრომას და ქეიფს. მე-კი სულ სხვა ვარ
და არ ვეკუთვნი ამნაირთა გუნდს.

მოდჩალინი.

უკაცრავად ვარ! მე, ჩემის ახრით.
აქ არას ვხედავ უწესოებას!
აი თუნდ თვითონ ფომა ჯომიჩი!..
იცნობთ თუ არა?

ჩაცკი

მერე რა გნებაეს?

მოდჩალინი.

განყოფილების უფროსად იმას
სამს მინისტერთან უმსახურია.
ახლა აქ არის...

ჩაცკი.

კარგი რამ არის!

ის ხომ უტვინო და უგნურია?

მოდჩალინი.

როგორ იქნება! სამაგალითოდ
სთელიან იმისი ნაწერის კილოს.
სულ ყველა აქებს იმისა კალამს...
არ წაგიკითხავთ მისი ნაწერი?

ჩაცკი.

მე სისულელეს არა ვკითხულობ
და უფრო მეტად — სამაგალითოს.

მოდჩალინი.

მე-კი ხალისით ვადამიკითხავს!
თუმც მთხველი არ ვარ...

ჩაცკი.

ყველაფრიდან ჩანს!

მოდჩალინი.

და ვერ გაგებდავ ჩემი აზრი ვთქვა.

ჩაცკი.

მაგრე რათ ცდილობთ აზრის დაფარვას?

მოდჩალინი.

ჩემის ხნისამ ვერ უნდა გაბედოს,
რომ იქონიოს თვისი მსჯელობა.

ჩაცკი.

ჩემო კეთილო, მე და თქვენ ახლა
ისე უმაწვილო ხომ აღარა ვართ,
რომ მხოლოდ სხვისი აზრი მიგვაჩნდეს
უცილობელად, წმინდათა წმინდად!

მოდჩალინი.

ხომ საქირთა სხვას ვემორჩილოთ.

ჩაცკი.

რისთვის?

მოდგაღინი. მისთვის, რომ მცირე ჩინი გვაქვს.
ჩაცკი (თითქმის ხმამაღლა).
ასეთ გრძნობათა და სულის მქონე
უყვარს!.. დამცინა მე იმ ცბიერმა:

ბამოსვლა მეოთხე

სალამო. ყველა კარი დაუღებელია, გარდა სოფიოს სა-
წოლი ოთახის კარისა. მოჩანს განათებული ოთახები. მო-
სამსახურებში ირევიან. ერთი მათგანი, უფროსი, იძახის:
აბა, ჰე, ფილკა, ფომკა, ყოჩაღად!..
სტოლო, ჩოთქები, ცარცი, სანთლები.
(აკაკუნებს სოფიოს კარებზე).

ელისაბედო! აბა ქალბატონს
შეატყობინე, ჩქარა უთხარი,
რომ ნატალია დიმიტრიენა
მოვიდა და მას თან ახლავს ქმარი.
კიბესთან კადვე დადგა კარებთან!
(მოსამსახურეები მიდიან, ჩაცკი მარტო დარჩება).

ბამოსვლა მეხუთე

ნატალია დიმიტრიენა და ჩაცკი.

ნატალია დიმიტრიენა.
ხომ არა ვცდები? იმას ჰგავს სახით!
ააჰ, ალექსანდრ ანდრეიჩ, თქვენა?

ჩაცკი.
თავით ფეხამდე ეჭვით მიცქერით!
ნუთუ სამი წლის განმავლობაში
ისეთნაირად გამოვიცვალე,
რომ ველარა მცნობთ?

ნატალია დიმიტრიენა.
მე-კი მეგონა
შორს მოსკოვიდან იყავით სადმე!
როდის მოხველით?

ჩაცკი.
დღეს გაიხელით!

ნატალია დმიტრევნა.

დიდის ხნით?

ჩაცკი.

როგორც საქმე მოითხოვს.

რარიგად მიკვირს, რომ გხედავთ უფრო

გალამაზებულს და დამშვენებულს.

სახე ვარდისფრად აყვავებული!

კისკისი... უფრო ახალგაზრდა ხართ!

მიმოსვლა მკვირცხლი...

ნატალია დმიტრევნა.

გავთხოვდი კიდევ!

ჩაცკი.

რალს უცდიდით, აღრევე გეთქვათ!

ნატალია დმიტრევნა.

ჩემი მეუღლე საუცხოვოა,

ეხლავ შემოვა; გაგაცნობთ, გნებავთ?

ჩაცკი.

გთხოვთ.

ნატალია დმიტრევნა.

დაუკვირდით. თუმცა წინდაწინ

ვიცი, რომ მეტად მოგეწონებათ.

ჩაცკი.

მჯერა, რადგანაც თქვენი ქმარია!

ნატალია დმიტრევნა.

განა ამიტომ! თვით აქვს ღირსება;

ჩემი პლატონ მიხაილიჩის

შკუა-გონება არ დაფასდება.

მხედარი იყო, მაგრამ ახლა-კი

გამოსულია, არსად მსახურობს.

და ვინც წინათ იცნობდა ჩემს ქმარს,

სუველა ამბობს, ყველა ამტკიცებს,

რომ მაგისტანა მხნე, ნიჭიერი,

სამსახურს არა დასთხოვებოდა,

უეჭველია, იმას მოსკოვის
კომენდანტობა არ ასცდებოდა.

გამოსვლა მემკვსე

ოგინეე და პლატონ მიხაილიჩი.

ნატალია დმიტრენა.

ჰა, ჩემი პლატონ მიხაილიჩი!

ჩაცკი.

ოჰ! ჩვენ ერთმანეთს ხომ კარგად ვიცნობთ!
- დიდი ხანია მეგობრები ვართ!
ეს რა ბედია, რაჩივად ვხარობ!

პლატონ მიხაილიჩი.

გამარჯობა ძმავ, ჩაცკი!

ჩაცკი.

კარგია,
ძვირფასო პლატონ, ქების ღირსი ხარ.
ხომ კარგად ცხოვრობ?

პლატონ მიხაილიჩი.

როგორც ხედავ, ძმავ!
გავმოსკოველდი, ცოლიანი ვარ.

ჩაცკი.

მოშორდი ბანაკს, იმის ურიაშულს,
ძმა-მეგობრები გადაივიწყე?
მოსვენებით ხარ, ზარმაცობ?

პლატონ მიხაილიჩი.

არა!

თავდასართობი კიდევ მოგძებნე:
ფლეიტა მაქვს და სულ „დუეტს“ ვუკრავ...

ჩაცკი.

რასაც უკრავდი ხუთის წლის წინათ?
ესეც კარგია, როდესაც ქმარი
ერთს გემოს მისდევს გადაუცდენლად.

პლატონ მიხაილიჩი.

ეჰ, ძმავ, როდესაც ქმარი იქნები,

მაშინ ჩემს „დუეტს“ შენც მოიგონებ.
რომ მოგწყინდება, სხვას რაღას იზამ,
სულ ერთ კლოზე დასტვენ და დასტვენ.

ჩაცკი.

რომ მომწყინდება? როგორ? შენ განა
უკვე გრძნობ კიდევ მოწყენილობას?

ნატალია დმიტრევნა.

ღიახ, ჩემს პლატონ მიხაილიჩსა
ისეთი შრომა მოსწონს და უყვარს,
რაც აღარა აქვს: ჯართა აღლუმი,
მათი სწავლება, მათი დახედვა,
და რომ ესენი მოაკლდა, მიტომ
დილით ხანდახან მოეწყინება.

ჩაცკი.

ჩემო კეთილო, უქმად იჯექი, —
ვინა გყავს ძალის დამტანებელი?
წადი, ესკადრონს მოგცემენ. შენა
ობერი ხარ თუ შტაბ-ოფიცერი? ⁴¹

ნატალია დმიტრევნა.

ჩემი პლატონი კარგად ვერ არის
და მაგის წასვლა სად შეიძლება!

ჩაცკი.

კარგად ვერ არის? დიდი ხანია?

ნატალია დმიტრევნა.

სულ ქარები აქვს და თავი სტკივა.

ჩაცკი.

სოფლად იცხოვრე სადმე ზაფხულში!
ამ დროს სოფელი ხომ სამოთხეს ჰგავს...
ცხენით იარე წმინდა ჰაერზე
და ხელი მიჰყავ მეტს მოძრაობას.

ნატალია დმიტრევნა.

ჩემს პლატონს მხოლოდ ქალაქი უყვარს
და ეს მოსკოვი ძალიან მოსწონს...

ყრუ სოფლად რისთვის უნდა წავიდეს
და თავის დღენი რათ ჩაიმწაროს?

ჩაცკი.

მოსკოვი უყვარს!.. შე უხვირო!
არ გახსოვს, წინათ როგორ ცხოვრობდი?

პლატონ მიხაილიჩი.

ეჰ, ძმაო, ახლა ის დრო არ არის!

ნატალია დმიტრევნა.

ჩემო ძვირფასო, ნეტა რას შვრები!
აქ ისე ცივა და შენ-კი მაგრე
ეილლეტგახსნული თამამად ზიხარ.

პლატონ მიხაილიჩი.

ძმაო, რაც ვიყავ, ის აღარა ვარ!

ნატალია დმიტრევნა.

შენ გენაცვალე, გული შეიკარ.

პლატონ მიხაილიჩი (გულგრილად).

ახლავე.

ნატალია დმიტრევნა.

ჩქარა მოშორდი კარებს,
ორპირი ქარი ზურგში გიბერავს.

პლატონ მიხაილიჩი.

რაც ვიყავ, ძმაო, ის აღარა ვარ!

ნატალია დმიტრევნა.

შენ გენაცვალე, გთხოვ, თუ ღმერთი გწამს!

პლატონ მიხაილიჩი (თვალებს ცისკენ მიაპყრობს).

ჰოი, დედაეჯან!

ჩაცკი.

უფალმა უწყის
ჩარიგ შეცვლიხარ ამ მოკლე დროში!..
თითქო რაც იყავ, ის აღარა ხარ!
შარშან არ იყავ, რომ გნახე პოლკში?
ირიყრათებდა თუ არა, იმ წამს

ბედაურ ცხენსა შეახტებოდი
და შემოდგომის ქარსა და სუსხში
შავარდენივით მიჰქრო-მოჰქროდი!

პლატონ მიხაილიჩი (ამოიხიბრებს).
ეჰ, ძმაო, მაშინ უკეთ ვცხოვრობდი!

ბამოსვლა მეზვიდე

ივინიფე, თავადი ტუგოუხოვსკი და მისი კნეინა
თავისი ექვსი ქალიშვილით.

ნატალია დმიტრევნა (წვრილის ხმით).

კნიაზ პიოტრ ილიჩ! ღმერთო, კნეინაც!

კნიაუნა ზიზი! მიმი! ყველანი!

(ჰკოცნიან ერთმანეთს, მერე დასხდებიან და თავით
1 ფეხამდე ათვალიერებენ ერთმანეთს).

1 კნიაუნა.

რა მშვენიერად შეკერილია!

2 კნიაუნა.

რა დაკეცილი აქვს კაბის ზანი!

1. კნიაუნა.

ბლუნდი უვლია!

ნატალია დმიტრევნა.

არა!.. რომ ნახონ

ჩემი ატლასის გადასაცმელი!

3 კნიაუნა.

აი რა შარფი მოძღვნა კუზენმა!

4 კნიაუნა.

ჰო, ეს ბარევის!

5 კნიაუნა.

უცხო რამ არის!

6 კნიაუნა.

ოჰ, რა კარგია, რა მშვენიერი!

კნინა.

სუ! ეს ვინ არის. აგერ კუთხეში?
რომ შემოვედით, თავი დაგვიკრა!

ნატალია დმიტრევნა.

ეს? ჩაცკი გახლავთ, ახლადმოსული.

კნინა.

მითხარ, გეთაყვა, ნამ-სა-ხუ-რი-ა?

ნატალია დმიტრევნა.

ღიახ, სხვადასხვა ქვეყნებისაკენ
მოგზაურობდა. ახლად დაბრუნდა.

კნინა.

უ-ცო-ლო არის?

ნატალია დმიტრევნა.

ღიახ, უცოლო.

კნინა.

კნიაზო, კნიაზ! აქ მოდი! ჩქარა!

კნიაზ (მისკენ მიიბრუნებს სასმენელ მილს)
ო, ჰმ!

კნინა. მოდი, სთხოვე, აგერ იმ ყმაწვილს,
ხუთშაბათ ღამეს ვგეც გვეწვიოს.

კნიაზ.

იჰ, ჰმ! (მიდის, ჩაცკის ახლოს ტრიალებს და ახკელებს)

კნინა.

ოჰ, ეს შვილები! მათ ებალებათ
და მაშამ უნდა სხვებს თაყვანი სცეს,
მაგრამ რას იზამთ! ისე გაძვირდა,
რომ სანთლით ვეძებთ კარგ მოცეკვავეს.
ვგ კამერ-იუნკერია? ⁴²

ნატალია დმიტრევნა.

არა!

კნინა.

მდი-და-რი არის?

ნატალია დმიტრენა.

ოჰ, სულაც არა!

კნენა (რაც ძალი და ღონე აქვს მალაღის ხმით),
კნიაჴო! კნიაჴ! დაბრუნდი ჩქარა!

ბამოსვლა მირვე

ვიგინევე, გრაფინია ხრიუმინა, ბებია და მისი
შვილიშვილი.

გრაფინია შვილიშვილი.

Grand' maman! ასე ადრე ვინ მოდის?

ჩვენ პირველნი ვართ! (გადის განის ოთახში).

კნენა.

რა პატივი გვცა!

პირველნი ვართო — ჩვენ არად გვაგდებს!

ბოროტი... უქმროდ რომ ჩამოხერდა!

გრაფინია შვილიშვილი (გამოიბრუნდება და ჩაცკის
დაუპირდაპირებს ლორწებს).

შოსიო ჩაცკი, თქვენ აქ ბრძანდებით?

როგორც იყავით, ისევ ისეთი?

ჩაცკი.

რა საჭიროა გამოვიცვალო!

გრაფინია შვილიშვილი.

ცოლი შეირთეთ?

ჩაცკი.

ვის შევირთავდი!

გრაფინია შვილიშვილი.

უცხო მხარეში ვის შეირთავდით?

ოჰ, რამდენს ნახავთ ჩვენს ახალგაზრდებს,

რომ მოდისტები და მკერავეები

ცოლად შეირთეს, გაგვიპატარძლეს.

ჩაცკი.

უბედურები! რარეგ უძლევენ

ამ მოდისტების მიმბაძველთ კიცხვას,

შოლოდ იმიტომ, რომ მათ გაჰბედეს

და ამჯობინეს დედანი თარგმანს.

გამოსვლა მეცხრე

იგინივე და სხვა მრავალი სტუმრები. სხვათა შორის ზოგნიც კი
გორეცკი. კაცები შემოდინან. ირევიან. ოთახიდან
ოთახში დაიარებიან და სხვა. სოფიო გამოდის თავის
ოთახიდან, ყველა მას ეჯებება.

გრაფინია შვილიშვილი.

Eh! bon soir! vous voilà! Jamais trop diligente,
Vous nous donnez toujours le plaisir de l'attente.

ზაგორეცკი.

ხელ სალამოის წარმოდგენისთვის
ბილეთი არ გაქვთ?

სოფიო.

არა! არა მაქვს!

ზაგორეცკი.

ნება მიბოძეთ, რომ მე მოგართვათ!
სხვა რომ ცდილიყო თქვენს სამსახურსა,
შრომა ამოდ ჩაუვლიდა მას.
სამაგიეროდ სად არ ვირბინე?

ქასაში მიველ — ერთიც არ დამხვდა.
თვით დირექტორი დიდ პატივსა მცემს
და მასთან წაველ, როგორც ინათა.
მაგრამ რალა დროს! წინდლითაც-კი
ველარ იშოვეს თურმე ბილეთი!
ამას ვეტაკე, ის გავაგზაენე,
ხან აქეთ ვეცი, ხან იქით ვეცი,
ყველა შევძარი, ყველა მოვქანცე
და ეს ბილეთი ძალად წავართვი
ერთს ჩემს, მეგობარ მოხუცებულ კაცს:
უიმისოდაც მუდამ სახლში ზის
და, ხელ რომ დაჯდეს, ვითომ რა უშავს!

სოფიო.

დიდადა გმადლობთ ბილეთისათვის
და ერთი-ორად — მაგ შრომისათვის.
(შემოვლენ კიდევ ვილატები. ზაგორეცკი კარებთან
მიდის.)

ზაგორეცკი.

ახ! პლატონ მიხაილიჩ!

პლატონ მიხაილიჩი.

გამშორდი!

ქალებთან მიდი და იქ იცრუე;
მე შენზე ისეთ სიმართლეს ვიტყვი,
რომ ვერ უდრიდეს თვითონ სიცრუე. (ჩაცკის)
ჰა, ძმავ, გაიცან: სხვა სიტყვით რომ ვთქვათ,
რას ეძახიან ამგვარ ვაჟბატონს?

ეს ყველგან დადის და გართულია,
ანტონ ანტონიჩ ზაგორეცკია...

დიდი ცუდლუტი და ავაზაკი
უფროთხილდი, ეს ხომ შეტად ყბედი.
ამასთან ბანქო არ ითამაშო,
თორემ, იცოდე, წმინდად გაგყიდის.

ზაგორეცკი.

ახირებული კაცია, თუმცა
სულაც არა აქვს ცუდი განზრახვა.

ჩაცკი.

სასაცილოა, რომ ვისმესაგან
იუკადრისოთ ამგვარი ლანძღვა.
პატროსნების გარდა სხვაც ბევრი
არის ისეთი, რაც კაცს ახარებს.
აქ თუ გლანძღავენ, სამაგიეროდ
სხვაგან მოისმენთ მადლობის სიტყვებს.

პლატონ მიხაილიჩი.

არა, ძმავ, მაგას რათ ლაპარაკობ!
ჩვენში სუყველას ყველგან ლანძღავენ,
მაგრამ თვისგანვე გალანძღულებსა
სიამოვნებით სახლში იღებენ.

(ზაგორეცკი ხალხში შეერევა).

გამოსვლა მეათე

ივინივე და ხ ლ ე ს ტ ო ვ ი ს ა.

ხლესტოვისა.

სამოცდახუთი წლის ქალისათვის
ადვილი არის ამსიშორს მოსვლა?

სატანჯველია, ჩემო დისწულო,
 ძლივს მოვახწიე, ღონე გამიწყდა.
 რა ბრძანებაა! სიშორის გარდა,
 ჯოჯოხეთია ეს ბნელი ღამე!
 რომ არ მომწყინდეს — ჩემი ფინია
 და ზანგი გოგოც წამოვიყვანე.⁴⁴
 აქამონ რამე, შენ გენაცვალე!
 საღამო მშვიდობისა, კნენია! (დაჯდება)
 ოჰ, რა გოგო მყავს, ჩემო სოფიკო!
 ზურგკუზიანი და თმახუჭუჭა!
 სიანჩხლით სწორედ ველურ კატას ჰგავს,
 კუბრივით შავი და საშინელი...
 ღმერთი რაგვარ ხალხს არ აჩენს ქვეყნად!
 ნამდვილ ქაჯია ის საძაგელი!
 დავუძახო თუ?

სოფიო.

ჯერ არა, მერე!

ხლესტოვისა.

წარმოიდგინე, ოსმალთ ქალაქში
 ეგენი, თურმე, ხალხთ საჩვენებლად
 ნადირებზევით დაჰყავთ ქუჩაში.
 მერე და იცით, ვინ მომიკვანა?
 ანტონ ანტონიჩ ზაგორეცკიმა. (ზაგორეცკი წინ წამოვა)
 მე იმას ერთხანს შინ არ ვუშვებდი!
 ქალაღდს თამაშობს, ქურდია და ცრუ. (ზაგორეცკი
 იპარება)

მაგრამ იმდენი მოახერხა, რომ
 მეც და ჩემს დასაც გული მოგვიგო.
 მოგვევარა ორი ზანგი გოგონა,
 საღლაც ბაზარში ვიყიდეო — სთქვა,
 მაგრამ ვინ იცის, იყიდა კია?
 ბანქოში სადმე თუ იტულლუტა,
 მე კი მაჩუქა, ღმერთმა უშველოს!

ჩაცკი (ხარხარით პლატონ მიხაილიჩს).

არ იამება ამ ქების შესხმა:
 სჩანს, ყური მოჰკრა თვით ზაგორეცკიმ,
 არ ექაშნიკა და ხალხში გაძვრა.

ხლესტოვისა.

ვინა ბრძანდება ეს მზიარული?
ან რა კაცია? მითხარი, შეილო!

ხოფიო.

ისა? ჩაცვია!

ხლესტოვისა.

რა აკისკისებს?

და ან რა ნახა აქ სასაცილო!

ბებრის დაცინვა დიდი ცოდვაა...

ჰო, მახსოვს, მახსოვს, შენ-ბავშვობაში

მასთან ცეკვავდი და მეც ხანდახან

ხელს წაგავლებდი ხოლმე ყურებში.

ბამოსვლა მითიერთმებე

იგინივე და ფამუსოვი.

ფამუსოვი (ხმამალა)

კნიაზ პიოტრ ილიჩს ველოდებოდი,

და კნიაზი-კი აქა ყოფილა!

მე შევერჩი იქა სურათთა სინჯვას...

სკალოზუბი-კი ჯერ არ მოსულა?

სად არის სერგეი სერგეიჩი?

ის აქ არსად სჩანს, არა, არ ვცდები!

დიახ, ადვილად შესამჩნევია

სერგეი სერგეიჩ სკალოზუბი!

ხლესტოვისა.

ღმერთო, დამიცავ! ნეტავე ამ კაცს

რა მოუვიდა, რომ ასე ყვირის?

თითქო ყანყრატო საყვირად ექცა!

გამომაყრუა... აღარა მესმის.

ბამოსვლა მითორმებე

იგინივე და სკალოზუბი, მერე მოლჩალინი

ფამუსოვი.

სერგეი სერგეიჩ! დაიგვიანეთ!..

ჩვენ-კი თქვენ გელით, გელით და გელით!

(მიჰყავს ხლესტოვისთან)

ძალუაჩემი გახლავთ, რომელსაც
თქვენზე ბევრი რამ კიდევ ვუთხარი...

ხლესტოვისა (დამჯდარი)

თქვენ გრენადერის პოლკში იყავით?

სკალოზუბი (ბოჩის ხმით).

თქვენ ბრძანებთ მათის უმაღლესობის
ნოვო-ზემლიან მუშკატერის პოლკს.

ხლესტოვისა.

პოლკის გარჩევა მე სულ არ მესმის.

სკალოზუბი.

სხედასხვა ფორმის მუნდირები აქვთ:
ზოგს პაგონებით, ზოგს „პეტლიჩებით“.

ფამუსოვი.

რა სასაცილო ვისტი გავმართეთ.
მობრძანდით, კნიაზ! ვთხოვთ, წამოგვეყვიეთ.
(მიჰყავს სკალოზუბი და კნიაზი).

ხლესტოვისა (სოფიოს).

უპ, თითქო ყელზე თოკი მომეხსნა.
მამაშენს სწორედ ჭკუა არა აქვს:
ვიღაც ცხრა ადლის სიგრძე კაცს მაცნობს
და მსურს თუ არა — კი არა მკითხავს!

მოდჩალინი (ბანქოს აძლევს).

თქვენთვის „პარტია“ უკვე მზად არის,
მე, ფომა ფომიჩ, მუსიო კოკი.

ხლესტოვისა (ადგება).

მადლობელი ვარ, ჩემო კეთილო.

მოდჩალინი.

რა ფინია გყავთ! ლამაზი, კარგი.
ბევრი ნამდვილად აბრეშუმს უგავს!

პაწაწინა და სასაცილო.
სულ ხელს ვესვამდი და არ იწყინა.

ხლესტოვინა.

მდლობელი ვარ, ჩემო ძვირფასო.
(მიდის, თან მიჰყვება მოლჩალინი და ზოგი სხვები).

ბამოსვლა მაცამებზე

ჩაცკი, სოფიო და რამდენიმე უცხო პირი, რომელნიც
სცენის გათავებამდე წავლენ-წამოვლენ.

ჩაცკი.

აი განფანტა შავი ღრუბლები...

სოფიო.

არ შეიძლება, რომ არ განაგრძოთ?

ჩაცკი.

მრისხანე ქალი რომ დაამშვიდა,
მინდოდა მეჭო... თქვენ რისთვის შიშობთ?

სოფიო.

იქ ქებას ვესლით დაათავებდით!

ჩაცკი.

რასა ვფიქრობდი, ვითხრათ მართალი?

მოხუცი ყველა ავგული არის
და უმეტესად — მოხუცი ქალი,
თქვენ უნდა გყავდეთ მოხერხებულა
მოსამსახურე! საჭირო არი,
რომ განრისხებულთ უფაროთ, ვითა
მეხთაამრიდი რკინის ისარი.

მოლჩალინი, მაშ სხვა ვინ შეიძლებს

ასე ადვილად მათს დამშვიდებას?

აქ ბანქოსათვის მიიპატიებებს,

იქ მოუყვება ფინიის ქებას.

იგი უკვდავი ზაგორეცკია!

ოქვენ მოლჩალინის ბერი თვისება
მიტხარით წელან, მაგრამ მრავალი
დაგვიწყებიათ! ასეა, განა? (გადის).

ბამოსვლა მეთოთხმეტე
სოფიო, მერე ბატონი N

სოფიო (თავისთვის).

ოჰ! ეს კაცი მე მუდამ მაშფოთებს.
რაროგ ახარებს სხვის დამცირება!
შურიანია, ამბარტავანი
და როცა სხვას ჰკბენს, იმითი ტკბება!
ბატონი N. (მიუახლოვდება).
ფიქრში ბრძანდებით?

სოფიო.

ჩაცკიზე ვფიქრობ.

ბატონი N.

მგზავრობის შემდეგ როგორ გეჩვენათ?

სოფიო.

ის აღარ არის თავის ქუთაზე.

ბატონი N.

ნუთუ გაგიტდა?

სოფიო (ცოტა ხნის შემდეგ).

არც თუ სრულიად...

ბატონი N.

ეტყობა რამე?

სოფიო (დაშტერებით მისჩერებია მას).

მე-კი მგონია!

ბატონი N.

ასე ყმაწვილ კაცს? როგორ იქნება!..

სოფიო.

რალა უნდა ვქნათ! (განზე) ამასაც სჯერა!
აი ესეც ოქვენ, ბატონო ჩაცკი...

თქვენ ხომ ის გიყვართ, რომ სხვებს დასცინოთ!
ახლა არ გნებავთ ეს დაცინება
და დამცირება თვითონ იგემოთ? (გაღის).

ბამოსვლა მეთხუთმეტე
ბ ა ტ ო ნ ი N., მერე ბატონი D.

ბატონი N.

გაგიყვებულა!.. ამას ჰგონია?
უთუოდ... აბა საიდან შესთხზა?
არ გაგუგია?

ბატონი D. რა?

ბატონი N.

რა და ჩაცკი!

ბატონი D.

რა დაემართა?

ბატონი N.

გაგიყვებულა!

ბატონი D.

ტყვილია.

ბატონი N.

სხვები ლაპარაკობენ.

მე ჩემოდ-კი არ მომიგონია!

ბატონი D.

შენც სიხარულით აერცვლებ ყველგან?

ბატონი N.

წავალ, შევიტყობ, რა ამბავია,
უთუოდ ვინმეს ეცოდინება. (გაღის).

ბამოსვლა მეთექვსმეტე
ბ ა ტ ო ნ ი D., მერე ზაგორეცკი.

ბატონი D.

დაუჯერე ყბედს! ჰორს გაიგონებს
და ამ სულელსაც ნამდვილად სჯერა!
შენ გაიგონე რამე ჩაცკიზე?

ზაგორეცკი.

რაო?

ბატონი D.

რაო და გაგიყებულა!

ზაგორეცკი.

ჰო, ვიცი, მახსოვს, გამიგონია.
როგორ არ ვიცი! რა საქმე მოხდა:
ცბიერმა ბიძამ შეშლილად იცნო
და ის საწყალი გიყებთან ჩასვა!
წააგლეხ ხელი, ყვითელ სახლისკენ
გააქანეს და ჯაბკვით დააბეს!..

ბატონი D.

რას ბრძანებთ! ის მე წელან აქ ვნახე!

ზაგორეცკი.

მაშ, როგორცა სჩანს, ჯაბკვიდან ახსნეს.

ბატონი D.

არა, ძმავე, შენი მე არა მჯერა!
წავალ ამ წუთში, ფრთებს გამოვისხამ,
ყველასთან მივალ, სათვითულოდ
და საიდუმლოდ გამოვიკითხავ. (გადის).

ბამოსვლა მემჩვიდმემტე

ზ ა გ ო რ ე ც კ ი, მერე გ რ ა ფ ი ნ ი ა
შ ე ი ლ ი შ ე ი ლ ი.

ზაგორეცკი.

აქ რომელია ჩაცკი? მითხარით!
ერთ დროს ვიცნობდი რომელღაც ჩაცკის.
გაიგეთ რამე?

გრაფინია შვილიშვილი.

ვისზე?

ზაგორეცკი.

ჩაცკიზე.

აქ ამ ოთახში იყო წელან ის.

გრაფინია შვილიშვილი.

ვიცი, ჩვენ ერთად ვლაპარაკობდით.

ზაგორეცკო.

მაშ მომილოცავს... შესცდა კკუაზე!

გრაფინია შვილიშვილი.

რას ამბობთ?

ზაგორეცკო.

ღიპ, სწორედ გაგიედა.

გრაფინია შვილიშვილი.

წარმოიდგინეთ, რომ მეც შეეატყე...

საკვირველია: რასაც ვფიქრობდი,
თქვენმა სიტყვებმა დაადასტურეს.

ბამოსვლა მეთვრამეტე

ივინავე და გრაფინია ბებია.

გრაფინია შვილიშვილი.

Ah, grand maman! იცით, რა მოხდა

და რანაირი უბედურება?

ყური დაუგდეთ ამ ახალ ამბავს!..

თი კარგი რამ, მშვენიერება!..

გრაფინია ბებია.

ჩემო ძვირფასო, ხმამალა მითხარ,

ყურში ბამბა მაქვს, არ მეყურება!

გრაფინია შვილიშვილი.

არა მცალიან, წაეალ, შევიტყობ! (უჩვენებს ზაგორეცკზე)

თქვენ კი ყველაფერს ეს მოგიყვება. (გადის).

ბამოსვლა მეცხრამეტე

ზაგორეცკი და გრაფინია ბებია.

გრაფინია ბებია.

რა მოხდა? ცეცხლი ხომ არსად გაჩნდა?

ზაგორეცკო.

ჩაცკიმ ჩაგვაგლო ჩვენ ამ სიტუხეში.

გრაფინია ბებია.

როგორ? ვინ ჩასვა ჩაცვა ციხეში?

ზაგორცკი.

იყო დაქრილი ის ერთხელ შუბლში
და კრილობისგან ვადარეულა.

გრაფინია ბებია.

რაო? ფარმაზონთ⁴⁵ ეწვია კლუბში?
შემდეგ, რას ამბობ? გათათრებულა?

ზაგორცკი.

მე ვერ შევასმენ ამას ვერაფერს! (მიდის)

გრაფინია ბებია.

ანტონ ანტონი! ოჰ, ესეც მირბის!
ყველა იჭითკენ მიეშურება,
სუყველა შფოთავს და სუყველა თრთის.

ბამოსვლა მირცხე

გ რ ა ფ ი ნ ი ა ბ ე ბ ი ა და კ ნ ი ა ზ ტ უ გ ო უ ხ ო ე ს კ ი.

გრაფინია ბებია.

კნიაზ, კნიაზო! ოჰ, ეს კნიაზი —
ძლივს სული უდგას და ბაღში დადის.
კნიაზო, იცით, რა საქმე მოხდა?

კნიაზი.

ა-ჰმ!

გრაფინია ბებია.

ამ საცოდავს სულ არ-რა ესმის...
იქნება ისე შეხედეთ შაინც
პოლიცმეისტერს, აქ რომ მოვიდა?

კნიაზ.

ჰ. ჰმ!

გრაფინია ბებია.

ჩაცვა ჩასვა ციხეში.

კნიაზი.

ი-ჰმ!

გრაფინია ბებია.

გულა-ნაბადი ზურგზე აჰკიდა!
გაასალდათა! მაშ რა ეგონა,
ხუმრობა არის რჯულის გამოცვლა?!

კნიაზი.

უ-ჰმ!

გრაფინია ბებია.

იმ წყელმა ვოლტერიანმა “
რჯული უარჰყო... დიახ, გათათრდა.
ჰა? რაო? ყრუ ხართ, არა გესმით-რა?
ჩემო მამაო, ყურს თუ გაკლია,
სასმენი მაინც მიიღეთ ყურზე.
ოჰ, ეს სიყრუე დიდი მანკია.

გამოსვლა ოცდაპირველი

ივინივე და ხლესტოვოსა, სოფიო, მოლჩალი-
ნი, პლატონ მიხაილიჩი, ნატალია დმიტ-
რეენა, გრაფინია შვილიშვილი, კნეინა-
თავის ქალიშვილებით, ზაგორეცკი, სკალოზუ-
ბი, მერე ფამუსოვი და მრავალი სხვა.

ხლესტოვისა.

გაგივებულა? თქვენი ჭირიმე!
ასე უეცრად და ასე ჩქარა!..
სოფიო, შენ არ გაგიგონია?

პლატონ მიხაილიჩი.

ეგ ხმა პირველად ვინ გააერცელა?

ნატალია დმიტრეენა.

სუყველა ამბობს.

პლატონ მიხაილიჩი.

თუ ყველა ამბობს,
გინდა თუ არა, უნდა ირწმუნო!
თუმცა ეჭვი მაქვს!

ფამუსოვი (შემოდის).

ვისზე! ჩაცკიზე?

ვერ გამოგია — რაა საეჭვო?
მიკვირდა, რომ ის არავინ შეჰპოქა.

მე, ბატონებო, ყველაზე უწინ

მე შევამჩნიე, რომ გიჟი იყო.

და დღემდე ხელი არავინ ახლო!

მთავრობაზე რომ ერთი სიტყვა ვთქვათ,

უფალმა უწყის, რაებს არ იტყვის,

მძიმედ რომ თავი დაუქრა ვისმე ---

სულმდაბალ კაცად და უზნეოდ გთვლის.

ხლესტოვისა.

მაგისტანაებს გზაც იქთა აქვთ!..

ერთი რალაც ვთქვი და ხარხარს მოჰყვა.

მოლჩალინი.

მე არქივიდან წასვლას მირჩევდა.

გრაფინია შვილიშვილი.

მე-კი „მოდისტკა“ ქალი დამარქვა!

ნატალია დმიტრევნა.

ჩემს ქმარს ურჩია სოფლად ცხოვრება!

ზაგორცკი.

ყველაფრითა სჩანს, რომ შეშლილა!

გრაფინია შვილიშვილი.

მე შევამჩნიე გამოხედვაზე.

ფამუსოვი.

რაც დედა იყო, ისიც შვილია:

განსვენებული დედაიმისი

სწორედ რომ რვაჯერ შესცდა ჭკუაზე.

ხლესტოვისა.

რადარაგვარი საკვირველება

არ ხდება ხოლმე ამ ქვეყანაზე!

მაგ ხანში მყოფის ჭკუიდან შეშლა!

ეგებ ლოთობდა?

კნენა.

ჰო! ეგ-კი მჯერა!..

გრაფინია შვილიშვილი.

უშუველია.

ხლესტოვისა.

შამპანით საესე

ჭიქას ჭიქაზე მიაყოლებდა.

ნატალია დმიტრეენა.

ბოთლებით სევამდა, დიდი ბოთლებით...

ზაგორეცკი (გაცხარებით).

რაო, რას ბრძანებთ? ბოთლებით სევამდა?

რა ბრძანებაა! ორმოცეულ კასრს

მოიყუდებდა და გამოსცლიდა.

ფამუსოვი.

მერე რა? დიდი საქმე მომხდარა,

თუ მამაკაცმა მეტი დალია!

სწავლა, ბატონო, სწავლა აგიყებთ,

სუყველაფერი სწავლის ბრალია.

რაც ახლა არის, წინანდელ დროში

როდის ყოფილა ამდენი გიჟი!

გამრავლდა რიცხვი უჭკუოების,

იმითი საქმე და მათი აზრი...

ხლესტოვისა.

რალა თქმა უნდა, კაცს გააგიჟებს

სკოლა, ლაცვი და პანსიონი...

კიდევ რა ჰქვიან? ჰო, ლანკარტო სკოლა...⁴⁷

ღმერთმა დასწყველოს იმის მომგონი.

კნენა.

არა, პეტერბურგს ინსტიტუტია

სა-პე-და-გო-გო...⁴⁸ მგონი, ეს ჰქვიან!

ვინაც იქ სწავლობს, იმას საჩვენო

ალარა სწამს-რა, იმგვარად ზრდიან.

იქ აწავლიდნენ ერთს ჩემს ნათესავს,

გამოვიდა და ახლა აქ არის .

ქალს სიახლოვეს არ ეკარება,

ასე გასინჯვით, მეც-კი მეკრძაღვის.
აფთიაქშოაც-კი გამოდგება.
არ მოსწონს ჩინი, არც სამსახური.
ვითომ ქიმიკოს-ბოტანიკოსობს,
კნიაზ ფეოდორ, ჩემი ძმისწულა.

სკალიზუბი.

უნდა ვახაროთ: ახლა ხმა დადის,
რომ სასწავლებლებს სხვაგვარად სცვლიან:
სკოლა-ლიცეი-გიმნაზიებში
ჩვენსავე „რაზ-დვას“ შეასწავლიან.
წიგნებს-კი ისე შეინახავენ,
დიდმნიშვნელოვან შემთხვევებისთვის.

ფამუსოვი.

სერგეი სერგეიჩ! თუ ბოროტების
მოსპობა უნდათ, ასე უნდა ჰქნან:
რაც ქვეყანაზე წიგნები არის,
უნდა მოჰკრიბონ და უნდა დასწვან!..

ზაგორეცი (კრძაღვით).

რათა, წიგნებშიც განსხვავებაა.
მე-კი რომ მომცენ დღეს ცენზორობა,
მხოლოდ იგავენს მივეყოფდი ხელსა...
ოჰ, იგავენმა სწორედ მომწამლა!..
სულ დაცინება ლომ-არწივებზე.
რაც უნდა ბრძანოთ, მე-კი მგონია,
თუმც ბარუტყვებს კი ასახელებენ,
შაგრამ მათგანი ყველა მეფეა.

ხლესტოვისა.

ეჰ, თუკი ვინმე ჰკუიდან შესცდა,
რისგანაც არის, ეს სულ ერთია:
წიგნებისაგან, თუ ლოთობისგან —
რადას უშველს, გიჟი გიჟია.
მე-კი საწყალი ჩაცკი მებრალვის;
უნდა შეჰბრალდეს ყოველს ქრისტიანს.
ჰკვიანი იყო, ენაშახელი
და ბატონობდა სამას სულსა ყმას.

ფამუსოვი.

ოთხასს.

ხლესტოვისა.

სამასსა, ბატონო, ჩემო!

ფამუსოვი.

ოთხასს!

ხლესტოვისა.

სამასსა!

ფამუსოვი.

ჩემს კალენდარში...

ხლესტოვისა.

კალენდრები ხომ ყველა სტყუიან.

ფამუსოვი.

გეუბნებით, სწორედ ოთხასი!
რარიგად ყვირის!

ხლესტოვისა.

სამასი არის.

ვის რამდენი ჰყავს ყმა, მი არ ვიცი?

ფამუსოვი.

ოთხასი არის, გთხოვთ გაიგონოთ!

ხლესტოვისა.

არა, სამასი, გესმით? სამასი!

ბამოსვლა ოცდამეორე
იგინივე და ჩა ცკი.

ნატალია დმიტრევნა.

აი ისიცა!

გრაფინია შვილიშვილი.

სუ!

ყველანი.

სუ! (ყველანი ერიდებიან).

ხლესტოვისა.

რალა ვქნათ,

ახლა რომ ჩხუბი დაგვიწყოს ყველას!

ფაშუსოვი.

ოი, უფალო, მოგვხედე ცოდვილთ! (მიწით)
ჩემო ძვირფასო, როგორ გრძნობ შენს თავს?
მაჯა მაჩვენე, მგონი ავად ხარ?
ძილი გჭირიან, შორის გზით მოსულს.

ჩაცკი.

ღიახ! ცუდად ვარ! მეგობართ ნახვამ
ათასი ტანჯვა მოუძღვნა ჩემს გულს.
ფეხები მტკივა ტყულად ფრატუნით,
ყურს ესმის მხოლოდ ვაოცების ხმა.
იმდენს უბრალო რამეს ყბედობენ,
რომ ველარ ვუძღებ. თავბრუ დამეხვა. (მიდის სოფიოს-
თან)

აქ სული ჩემი რალაც ვარამმა
მწარედ შეჰხუთა, თავს ველარა ვცნობ.
ასე მგონია, ამოდენ ხალხში
მარტოდმარტო ვარ, სიობლესა ვგრძნობ.
არა! მოსკოვი მე ვერ მახარებს!

ხლესტოვისა.

მოსკოვს აბრალებს ყველაფერს, ჰხედავთ?

ფაშუსოვი (ანიშნებს სოფიოს).

მოშორდი მაგას! — ჰმ! არ მიყურებს!

სოფიო (ჩაცკის).

მითხარით, მაგრე რამ გაგაჯავრათ?

ჩაცკი.

აიმ ოთახში მცირე შეხვედრამ:
ვილაც ბორდოდან მოსული ფრანგი
თავმოწონებით შუაზე იდგა
და მას გარშემო, წიწილებივით,
კნიაენათ გროვა შემოჰხვეოდა.
ის უამბობდა იმ დროის ამბავს,
რუსეთისაკენ რომ მოდიოდა:
„სულ ეტროდიო!“ თურმე ეგონა,
ბარბაროსები დაუხვდებოდა...
როცა მოსულა, დარწმუნებულა,

მისდამი აღერსს ბოლო არა აქვს;
ერთ სიტყვას რუსულს ვერ გაიგონებს
და სახით რუსს ხომ ერთიც არა ჰგავს...
„ჩემს სამშობლოში, მეგობართ შორის
ტკბილად ვზივარო, ასე მგონია“.
რატომაც არა! ავერ მოსულა
და თავის თავი მეფე ჰგონია.
„სწორედ ფრანგივით სცოდნიათო აქ
სიტყვა-პასუხი, ჩაცმა-დანურვა“.
ღიახ, ყველა ეს მოსწონს უცხოელს,
იმას ახარებს, მაგრამ ჩვენ — არა...
როცა დაჩუმდა, მოისმა გმინვა,
ქალთა გულიდან ამონაკენესი:
„ოჰ, საცრანგეთო! დედამიწაზე
სად არის მხარე შენს უკეთესი!“
ორმა კნიაქნამ, ორივე დებმა,
ეს რამდენჯერმე გაიმეორა
და ამ საერთო სიყრმის გაკვეთილს
ყველამ თამამად კვერი დაუკრა.
სად დავემალეთ თავადის ქალბის!
მე-კი ხმამალა ღმერთს ვთხოვდი იმ დროს,
რომ ჩვენებურებს ეს სულელური
სხვათა მიბაძვა მოაშლევინოს.
გადმოუვლინოს ერთს მაინც ვისმე
სულის სიმტკიცე სამაგალითოდ,
ვინც ალგვილაგმავს იმ მდაბალ სურვილს,
რომ ჩვენსას სხვისი არ ვამჯობინოთ!
დაე, ძველისა მიმდევრად მთელიდნენ, —
მე-კი მას ვიტყვი, ჩვენი ქვეყანა
ას წილად უფრო წახდა მას შემდეგ,
რაც თავის სახე გამოიცვალა.
უარჰყო თვისი ზნე-ჩვეულება,
ენა მდიდარი და სამოსელი,
შეჰბლალა ერის წმიდათა-წმიდა
და გადასცვალა ახალზე ძველი.
ახალზე, მაგრამ როგორ ახალზე?
რაც მასხარის მეტს არვის შეჰფერის:
უკნიდან კუდი, წინ გული ღია,
არმოსაწონი არც ღვთის, არც კაცის.

ველარ იძვრიან თავის ნებაზე,
თითქო ხელ-ფეხი რითმე შეუკრავთ;
როგორც კაბა და თმებო აქვთ მოკლე,
ჰკუა-გონებაც ისე მოკლე აქვთ.
ეს, თუ ჩვენ მიტომ გავჩნდით ამ ქვეყნად,
რომ უცხოეთით ვზიდოთ ყოველი,
ჩინელებს მაინც მივბაძოთ მცირედ,
ვისწავლოთ ბრძნული არცოდნა სხვათა.
როდის-ღა ვიხსნით თავს ამ სენისგან,
რომ სხვათა მოდებს აღარ მივდიოთ.
და ჩვენს ჰკვიან ხალხს, თუნდ ენით მაინც,
გადამთიელი აღარ ვეგონოთ?
ვიღაცამა სთქვა ევროპიულთან
ჩვენი ენაო არ შეთანხმდება!
„როგორა ვთარგმნოთ: მადამ, მადმაზელ?
ან ქალბატონო? რომ არ უხდება!“
წარმოიდგინეთ, სუყველა ერთად
ჩემზე სიცილსა და ხარხარს მოჰყვა:
„ქალბატონო! საუცხოვოა!
„ქალბატონოო! ხა-ხა-ხა-ხა-ხა!“
მე-ქი გავბრაზდი იმათ ხარხარზე
და დავიფიცე ცოური ძალა,
რომ მეხად დავსცემ ჩემს პასუხს-მეთქი,
მაგრამ სუყველა შემომეცალა.
აი, ეს გახლდათ, ამას ვბრაზობდი.
როგორც მოსკოვსა და პეტერბურგში,
მთელ რუსეთშიაც იგივე არის:
ბორდოდან ვიღაც მოსული ფრანგი
თუ რასმე იტყვის, იმავე წუთში
თვისკენ მიიმხრობს თავადის ქალებს
და ვაი იმას, ვინც თავყვანს არ სცემს
უცხოეთიდან გამოწერილებს.
ვის ვაგლახ თავსაც ბედმა არგუნა
ფხიზელი აზრი ცხოვრების სარკედ
და ხალხს გაუმხელს ჰეშმარიტებას, —
იმას ყველა ჰგმობს... მიმოიხედეთ...
(იქით-აქეთ იხედება: ყველანი ვალსს უვლიან; მოხუცე-
ბულნი ბანქოს სათამაშო მაგიდებს შემოსხდომიან).

(ფარდა)

მოქმედება მეოთხე

ლამე. ფამუსოვის სახლის შესავალი. დიდი კიბეა, რომელიც მიდის მეორე სადგომისკენ და ამ სადგომიდან აქეთ-იქით ბევრი გასავალი მოსჩანს. ძირს, მარჯვნივ დერეფანზე გამოსულია შევიცრის ბინა, მარცხნივ მოლჩაღინის ოთახია. მკრთალი სინათლეა. ლაქიები მოვლიან თავიანთი ბატონების გამოსვლას, ზოგს ჩასძინებია, ზოგიც ფუსფუსებს.

გამოსვლა პირველი

გ რ ა ფ ი ნ ი ა ბ ე ბ ი ა და გ რ ა ფ ი ნ ი ა შ ვ ი ლ ი შ ვ ი ლ ი,
წ ი ნ ლ ა ქ ი ა მოუძღვით.

ლაქია.

კარეტა გრაფინია ხრიუმინას!

გრაფინია შვილიშვილი (ვიდრე ჩააცმევდნენ)

ეჰ, ამ ფამუსოვს რა ბალი ჰქონდა!

ხმა ვერვის გავეც, ვერც ვითამაშე!

ყველა იქ მყოფი ჯოჯოსა ჰგავდა!

გრაფინია ბებია.

წავიდეთ, შვილო, ღონე აღარ მაქვს!

ბებრები თქვენდენს კი ვერ შესძლებენ!

ერთხელ მოხდება, რომ მე ბალიდან

სასაფლაოზედ გამასვენებენ. (ორივე ვადის)

გამოსვლა მეორე

გ ო რ ი ჩ ე ბ ი, ერთი ლაქია იმათ გვერდით ფუსფუსებს,
მეორე კიბის კარებიდან გასძახის.

ლაქია.

კარეტა გორჩისა!

ნატალია დმიტრევნა.

გენაცვა,

რას მოგაწყენია, ჩემო სულიკო! (ჰკოცნის ქმარს შუბლზე)

ჩემო სიცოცხლე, ფამუსოვისას

ხომ მხიარულად გაატარე დრო?

პლატონ მიხაილიჩი.

ნატაშა ჩემო, ხომ კარგად იცი,
რომ მე ბალებში მუდამ ვთვლებ და ვთვლებ,
არ მიყვარს, მაგრამ შენი მონა ვარ
და რაც შენა გსურს, იმას ვასრულებ.
ხომ ხშირად არის, გათენებამდი
ძილმორეული შენთვის ვდარაჯობ.
მინდა გაამო და თუმცა არ მსურს,
მაგრამ ვხტუნავ და ბუქნას ვთამაშობ.

ნატალია დმიტრევნა.

ვინდა იცრუო და ვერ ახერხებ,
ვითომ სიბერე შემოგერია. (გადიან, ლაქია თან მიჰყვება).

პლატონ მიხაილიჩი (გულგრილად).

ღიანაც, ბალი კარგი რამ არის,
მაგრამ მონობა მწარე ხვედრია!
ძალას ვინ გვატანს ცოლი შევიერთოთ?
ეჰ, ბედისწერას ვერ გადაუხვალ...

ლაქია (კიბიდან).

ქალბატონი ზის კარეტაში და
თქვენზედა ჯავრობს.

პლატონ მიხაილიჩი.

აჰა, მოვდივარ. (მიდის).

გამოსვლა მესამე

ჩაცკი და მისი ლაქია.

ჩაცკი.

აბა, ვასძახე ჩქარა კარეტას! (ლაქია გადის)
იი, ეს დღეცა მსწრაფლ გაიპარა
და მასთან გაჰქრა ჩემი იმედიც:
ჩემი ოცნება და შეცდომები...
რას მოველოდი? რას ვეძებდი აქ
და რისი პოენის მქონდა იმედი?
ვინ შემხვდა გრძნობით, და ან რომელმა
გაიზიარა ჩემი სვე-ბედი?
ხმა სიხარულის, ხვეენა და კოცნა, —

ფარისევლური და უმნიშვნელო!
აშას ჰგავს, როცა ტრიალ მინდორზე
გზას დასდგომიხარ და უნდა განვლო.
თვალის წინ გიძევს ვაკე გაშლილი,
მიღო ერთ აღგიღს და დაისვენე,
მაგრამ რას ჰხედავ: იგივე მინდორი
და ირგვლივ იგივე სიცილიერე.
სითაც გაჰხედავ: მარჯვნივ, თუ მარცხნივ —
სამარის მსგავსად სდუმს ყველაფერი...
რაც მეტსა ვფიქრობ, უფრო გულს მიკლავს
უძღურის ტანჯვით მწარე ნალველი. (ლაქია მობრუნ-
დება)

მზად არის?

ლაქია.

არა! თურმე მეეტლე
სადღაც წასულა და იმას ვეძებთ.

ჩაცკი.

გასწი საჩქაროდ, იპოვნე საღმე.
ამალამ აქ ხომ არ დავიძინებ! (ლაქია მიდის).

გამოსვლა მიმოტხა

ჩაცკი და რეპეტილოვი.

რეპეტილოვი (შემოირბენს კიბიდან, ძირს დაეცემა და
წამოდგება).

ფუ! ვერ ვიპარჯე! ოპ, ღმერთო ჩემო!
თვალეებს მოვუფშვინეტ... აქ როგორ გაჩნდი?
ჩემო ძვირფასო! ჩემო კეთილო!
ჩემო სულისდგამე! რა დროზე შეგხვდი!..
ნეტა იცოდე, ჩემზე რა არ სთქვამს:
სულელიაო, დაჩერჩეტობსო, —
კრუმორწმუნია, ბრიყვი და სჯერა,
ვითომც მომავალს წინათვე გრძნობსო.
აჰ, ამ წუთშიც... გთხოვ, შენვე ახსნა:
თითქო ვიცოდი: გამოვეჩქარე...
უცბად წამოვდე ფეხი რაღაცას
და მთელის ტანით ძირს გავიშალე...

ვინდა დამცინე, რა მენაღვლება, —
რეპეტილოვი ცრუაო, ყბედი, —
მე-კი მიყვარხარ, სული და გული
შენკენ მომიწევს, შენკენ მოვილტვი.
მთელი ქვეყანა რომ დაიარო,
ჩემებრ მეგობარს ვერსად მონახავ,
ჩემსავით ერთგულს, ჩემებრ სარწმუნოს,
ღმერთს გეფიცები, ცოლშვილს ვიფიცავ;
თუ რომ ვცრუობდე, მთელმა ქვეყანამ
დამგმოს, განმაგდოს და შემაჩვენოს,
აქავე მოგვედე უზიარებლად,
ციური რისხვა გადმომევლინოს.

ჩაცკი.

კმარა ამდენი სიბრიყვის ჩმახვა!

რეპეტილოვი.

შენ არ გიყვარვარ! ცხადი საქმეა!
სხვებთან ისიც ვარ და ესეც, მაგრამ
შენთან სიცრუე როდი მარგია.
მე საწყალი ვარ, დასაცინარი,
უსწავლელი და ყოვლად სულელი...

ჩაცკი.

აი, საკვირვლად თავის დამცრობა!

რეპეტილოვი.

ვამლანძღე; ჩემს ბედს მე თვითონ ვწყევლი,
როცა ვიგონებ უქმად გავლილ დროს!
შითხარ, რომელი საათი არის?

ჩაცკი.

საათს რათ მკითხავ? არ გეძინება?
დროა შინ წასვლის და მოსვენების;
თუ ბალისათვის მიბრძანებულხარ,
შეგიძლიან, რომ უკან მიბრძანდე.

რეპეტილოვი.

რის ბალი, ძმაო! ვის უხარია,
დაღამებიდან გათენებამდე,

თავს ვერ დაახწევ, სულ უღელში ხარ.
ერთი წიგნია, არ წაგიკითხავს?

ჩაცკი.

შენ წაგიკითხავს? რეპეტილოვი
ხარ შენ, თუ არა? რაღაც ეჭვი მაქვს!

რეპეტილოვი.

გინდ ბარბაროსი⁴⁰ მიწოდე, ვიცი,
მე ეს სახელი დავიმსახურე:
ბრიყვებს ავყევი, დავუმეგობრდი
და ჩემი დღენი უქმად ვატარე...
ვფიქრობდი მხოლოდ ბალ-სადილებზე,
შვილს ვივიწყებდი, ცოლს ვატყუებდი,
თან მოცეკვავე ქალები მყავდა
და ბანქოშიაც მუდამ ვაგებდი...
ბევრჯერ ზედიზედ მთელი კვირითაც
არ მიძინია! სულ მოერალი ვეგდე,
ვგმობდი სამართალს, სჯულს, სინდისს...

ჩაცკი.

მესმის?

იკრუე, მაგრამ ზომა იცოდე.
მაგეებს გარდა სხვაც ბევრი, ზნე გკირს,
რისთვისაც თავი უნდა მოგძულდეს.

რეპეტილოვი.

მაშ, მომილოცე! ახლა მე მხოლოდ
ვუმეგობრდები გონიერ კაცებს.
მთელ ღამეს მუქთად როდი ვწანწალებ.

ჩაცკი.

ვთქვით, მაგალითად, როგორც ამადამ?

რეპეტილოვი.

ეს ერთი ღამე რა სათქმელია!
სამაგიეროდ მკითხე სად ვიყავ?

ჩაცკი.

განა ვერ გატყობ: უთუოდ კლუბში!

რეპეტილოვი.

დიახ, ვიამბობ ჩემს აღსარებას:
ინგლისელთ კლუბში ვიყავი ახლა,
რომ დავსწრებოდი საერთო კრებას.
თუ ღმერთი გწამდეს, კი ნურა გრჯის-რა!
სიტყვა მივეცი, რომ არვის ვეტყვი.
ჩვენ შევადგინეთ წრე მეგობრების
და ჩუმადა გვაქვს ხოლმე კრებები.
თავს ვიყრით ყოველ ხუთშაბათობით,
ჩვენი კავშირი საიდუმლოა.

ჩაცკი.

ეჰ, ძმავ, მე ვშიშობ! როგორ? კლუბში ხართ?

რეპეტილოვი.

დიახ!

ჩაცკი.

კარგია ამგვარი ზომა,
რომ ყველა კისრის მტვრევით გაგრეკონ —
თქვენი კავშირიც და საიდუმლოც!

რეპეტილოვი.

უბრალოდ შიშობ! ისე ვლრიალებთ,
რომ ვერ გაიგებს, ვინც უნდა იყოს...
მე თვითონ, როცა სასამართლოზე
ან ნაფიცებზე³⁰ სჯას მოჰყვებიან, —
ხმასაც არ ვიღებ, არა მესმის-რა
და კარგადა ვგრძნობ, რომ უგნური ვარ.
აჰ, ალექსანდრე! — შენ-ლა გვაკლიხარ!..
ვთხოვ, გამახარე და წამოშეყვი.
ეხლავ წავიდეთ, რაღას უყურებ??
თუ დაიჯერებ, კარგ ბედს ეწევი.
იცი, რა კაცებს გაგაცნობ იქა!
მე კი არ მგვანან! ვის ეკადრება!
რანი არიან! ახალგაზრდობის
სიამაყე და ქება-დიდება!

ჩაცკი.

ღმერთმა მშვიდობა მოგცეთ სუყველას,
მაგრამ წამოსვლით კი ვერ წამოვალ.
რისთვის წამოგყვე შუალამისას?
სჯობს დავიძინებ — შინისკენ წავალ.

რეპეტილოვი.

ხელი აიღე! რა დროს ძილია?
ნეტავი იმ დროს ვინ-ღა იძინებს?
რალასა ჰფიქრობ, ნუ იგვიანებ,
ბარემ წამოდი, თუ ღმერთი გწამდეს.
გაპბედე... ჩვენც ხომ გამბედავნი ვართ:
იმგვარად ვყვირით თორმეტი კაცი,
რომ გაიგონო, ასე იფიქრებ,
თითქო ერთი ხმით ყვირისო ასი.

ჩაცკი.

მაგრე საშინლად რატომა ყვირით?

რეპეტილოვი.

ვხმაურობთ, ძმაო, ვყვირით, ვხმაურობთ.

ჩაცკი.

ვეირულის მეტსა არას აკეთებთ?

რეპეტილოვი.

აქ ვერას გეტყვი... არცა მცალიან...
ეს სახელმწიფო საქმეს ეხება...
ხომ კარგად იცი, ჯერ ახალია
და ასე უცბად არ შეიძლება...
სამაუფროდ რა კაცებია!
გეტყვი: ერთია კნიაზ გრიგორი,
სულ სიცილით გვხოცს. ერთადერთია,
უცნაურობაში რომ არ ჰყავს ტოლი.
მთელი სიცოცხლე ინგლისელებთან
გაატარა და იმათა ჰბაძავს:
რომ ლაპარაკობს, კბილს კბილზე აჭერს
და მათებურად იკრეჭს ხოლმე თმას.

განა არ იცნობ? ოჰ, ჩემო კარგო,
 უნდა გაიცნო! ეს ხომ გითხარი...
 მეორე — ევდოკიმ ვორკულოვი,
 მომღერალია გასაოცარი.
 თუ არ გსმენია იმის სიმღერა, —
 საჭირო არის, რომ გაიგონო.
 განსაკუთრებით მღერის ამ ერთ ხმას:
 ა! ნონ ლაშიარ მი, ნო, ნო, ნო, ნო! ⁵¹⁾
 ჩვენ, გვირევია კიდევ ორი ძმა:
 ლევან, ბორჩიკა რა ვაქებია!
 უნდა გამოვტყდე, იმათ შესახებ.
 ვერც-კი ვახერხებ, რომ რამე ვითხრა.
 და თუ ნიჟს ზრძანებ — ძლიერი ნიჭი
 მხოლოდ იპოლიტ მარკელიჩსა აქვს!
 მისი საკუთარ თხზულებისაგან
 თუნდ წვრილმანი რამ არ წაგიკითხავს?
 წაიკითხე, ძმავ! თუმცა აღარ სწერს!
 ასეთი კაცი უნდა გაცოცხო,
 და მერე ცოდვის მოსანანებლად,
 გადაუწყვიტო: სწეროს და სწეროს.
 თუმც შეგიძლიან მისი ნაწერი
 ჟურნალებშიაც იპოვნო სადმე.
 ნაწყვეტებია! სათაურად აქვს:
 „შეხედულება და ერთი რამე“.
 მერე რაზეა ეს „ერთი რამე?“
 სუყველაფერზე, ყველას ეხება!
 ბევრი რამ იცის! ჩვენც ვუფროთხილდებით:
 შავი დღისათვის გამოგვადგება...
 ერთიც გვყავს კიდევ, რომ მთელს რუსეთში
 მისთანა გოგრა არავისა აქვს.
 სახელს არ ვერტყვი, ისეც მიხვდები,
 როცა აგიწერ იმის ღირსებას...
 ლამის რაინდი, ხმალში გამწვევი,
 ნაციმბირალი... ზორბად ხელმრუდობს:
 ასეა, ძმაო, არ შეიძლება
 ჭკვიანმა კაცმა არ იცუღლუტოს...
 როცა ეხება მაღალ ზნეობას,
 დემონის მსგავსად მოგვაჯადოებს,
 თვალთაგან ცეცხლს ჰყრის, სახე ენთება,

თვითონაც სტირის და ჩვენც გვატირებს.
აი კაცები! ამათ შესაღარს
იპოვნი სადმე? არა მგონია!
ეზივარ მათ შორის, და რა თქმა უნდა,
რომ ჩემი თავი ბრიყვი მგონია.
ცოტად ჩამოვრჩი. ჩემს სიზარმაცეს
რომ მოვიგონებ — გული მიკვდება.
მაგრამ ზან ჭკუას ძალას დავატან
და კალამბური უცებ წამცდება.
ექვსი ჩემ სიტყვებს ჩაეუილება
და ვოდევლისაც შეადგენს ბოლოს,
მეორე ექვსი ნოტებს ამზადებს,
რომ სამუსიკოდ შეახმატებლოს.
იციენ, ძმაო, რაც მიყვარს — მიყვარს!
ღმერთმა ხომ ნიჭი არ მიწყალობა,
სანაცვლოდ მომცა კეთილი გული,
და ამით ვბოვე სხვის თანაგრძნობა!
ვცრუობ კი, მაგრამ მაბატიებენ...

ლაქია (კიბის კარებთან).

კარეტა სკალოზუბის!

რეპეტილოვი.

ვისიო?

გამოსვლა მეხუთე

იგინივე და სკალოზუბი. (კიბეზე ჩამოდის).

რეპეტილოვი.

ოჰ, სკალოზუბო! ჩემო სიცოცხლევ!
მოიცა! საით! გთხოვთ დამეხმარო (მაგრად ეხვევა).

ჩაცკი.

სად დავემალო? (შედის შევიცრის ოთახში)

რეპეტილოვი (სკალოზუბს).

დიდი ხანია

შენი ამბავი არა ვიცი რა!

სთქვეს, პოლკშიაო! იცნობთ ერთმანეთს?

(თვალეებით ეძებს ჩაცკას)

ოჰ, ეს ჯიუტი, რარიგად გაჰქრა!
 რა საპიროა... რაკი შენ შეგზვდი...
 გთხოვ წამოხვიდე, უარი არ თქვა!
 თავად გრიგორთან აი, ამ წუთში
 ორმოცი კაცი ერთად დაგზვდება.
 მერე რა კვუის პატრონებს ნახავ!
 არ მოგწყინდება! მთელ ღამეს სჯიან.
 ჯერ დაგათრობენ შამპანიოთ, მერე
 ისეთ რამეებს დაგასწავლიან,
 რომ ჩვენ იმგვარებს რა მოგვაფიქრებს.

სკალოზუბი.

გამშორდი! ეგ შე თვალს ვერ ამიხვევს,
 სხვებს დაუძახე. შე კი, თუ გინდა,
 შენა და თავად გრიგორს, ორთავეს,
 ერთ ჩემს ფელდფებელს მოგცემთ ვოლტერად.
 ის მოგარჯულებთ თქვენ და თქვენს თავადს,
 ყველას სამ რიგად ჩამოგამწყრივებსთ,
 თუ ბიჭია და კრინტს დასძრავს ვინმე.

რეპეტილოვი.

სულ სამსახურზე ჰფიქრობ შენ, monchr!
 ყური დამიგდე, რაეზი გითხრა:
 მეც მივილებდი ჩინს და ორდენებს,
 მაგრამ ამისი ბედი არ დამყვა!
 ვერ წარმოიდგენ, რა უბედო ვარ!
 სამოქალაქო ნაწილში მქონდა
 თანამდებობა. ბარონ ფონ-კლოცი
 მაშინ მინისტრის ადგილს ელოდა,
 მე-კი ვსცდილობდი იმის სიძობას.
 ორივე ცოლ-ქმარს დავუახლოვედი,
 და ღმერთმა მტერსაც-კი ააშოროს,
 რასაც მე მათზე ფულებს ვფლანგავდი!
 ის ფონტანკაზე ცხოვრობდა მაშინ,
 მეც იმათ გვერდით სახლი ავაგე,
 სახლი, რა სახლი! უზარმაზარი,
 და კლოკის ქალი ცოლად შევირთე.
 მერე რა მომცეს მზითვად? — ბრაწები!
 სამსახურის მხრით — სულ არაფერი.

რა ვქნათ, სიმაზრი რომ წემეცი მყავს,
ამით სიკეთეს რას გამოველი?
იცი, საყვედურს ერიდებოდა,
ვითომ მიდგომა არ შემწამონო,
ნათესავს აძლეგს თანამდებობას,
უყვარს და სწყალობს — ეს არა სთქვანო.
ადგილს აძლეგდა ყველა ტუტუცსა,
ზნეობით გახრწნილს, ლოთს და საზიზღარს,
აზლა სუყველა კაცები გაზნდენ:
ერთი ჩახედე ადრეს-კალენდარს. ²²
ფუ, სამსახური საძაგლობაა!
რა კარგად უთქვამს ეს ლახმოტიეგს:
„წამალს ვთხოულობთ რადიკალურსო,
რადგანაც კუჭი ველარ ინელეგს“...
(ვაჩერდება, ვინაიდან დაინახავს, რომ უეცრად სკალო-
ზუბის ადგილი ზაგორეცკიმ დაიჭირა).

ბამოსვლა მემკვსე

რეპეტილოვი და ზაგორეცკი.

ზაგორეცკი.

გთხოვთ, რომ განაგრძოთ, გულანდით გეტყვით:
მეც თქვენისთანა ლიბერალი ვარ:
პირდაპირ ვიტყვი, რაც სათქმელია,
და ამით ბევრჯერ წამებული ვარ.

რეპეტილოვი (მწუხარედ).

როგორ ჩემ-ჩემად იპარებიან!
ერთი გამშორდა, მეორეც გაჰყვა:
ჯერ ჩაცკი იყო, გაჰქრა უეცრად
და სკალოზუბიც ხელიდან დამსხლტა.

ზაგორეცკი.

რა აზრისა ხართ ჩაცკის შესახებ?

რეპეტილოვი.

ჩაცკი არაა უჭკუო კაცი.
აი, ამ წუთში ერთად ვიყავით
დ საქმებზე გვექონდა ბაასი.

ვილაპარაკეთ ერთ ვოდევინზე...
დიახ, ვოდევინს რა შეედრება!
ჩვენ... მე და იმას... ერთნაირი გვაქვს
გემოვნება და შეხედულება.

ზაგორეცკი.

მერე და განა ვერ შეამჩნიეთ,
რომ იმას ტვინი არეული აქვს?

რეპეტილოვი.
რა სიცრუეა!

ზაგორეცკი.
ყველასა სჯერა!

რეპეტილოვი.
სულ ტყუილია!

ზაგორეცკი.
ჰკითხეთ სუყველას.

რეპეტილოვი.
მოგონილსა!

ზაგორეცკი.
აი, რა კარგ დროს
მოდის თავადი თავის ცოლ-შვილით!
ამათა ჰკითხეთ.

რეპეტილოვი.
სულ სიცრუეა!

ბამოსვლა მიუზიღე

რეპეტილოვი, ზაგორეცკი, თავადი და
კნიაზი თავის ექვსი ქალით, ცოტახანს შემდეგ მოლ-
ჩალინს ხლესტოვისა ჩამოჰყავს მკლავი-მკლავში
გაყრილი. ლაქიები ფუსუსებენ.

ზაგორეცკი.

გთხოვთ, კნიაზებო, თქვენი აზრი სთქვათ,
შეშლილი არის ჩაცკი, თუ არა? —

1 კნიაზა.

რა საეჭვოა?

2 კნიაუნა.

ქვეყანა ატყობს.

3 კნიაუნა.

ღრანსკებს, ხგოროვებს, ვარლინსკებს, ყველას
გაგებული აქვს!

4 კნიაუნა.

მერე ვინ ექვობს?

ზაგორეცკი.

აი, არ სჯერა ამ ვაუბატონს!

5 კნიაუნა.

თქვენ?

ყველანი.

თქვენა, ბატონო რეპეტილოვო?
თქვენა, მოსიო! თქვენ არა გჯერათ?
რატომ არ გჯერათ, რაა საეჭვო?
ვანა რიგია უმრავლესობას
წინააღმდეგე, არ დაერწმუნო?
ეს როგორ მოხდა? მაგვარი ქცევა
სასირცხვილოა და სასაცილო!

რეპეტილოვი. (ყურებს დაიცობს).

გთხოვთ მპატიოთ, მე არ ვიცი, რომ
ეს ხმა ხალხში გავარდნილია.

კნენა.

რას დამალავდნენ! ახლა იმასთან
ლაპარაკისაც კი გვეშინია.
აქამდინაც-კი დრო იყო, რომ ის
შეშლილად ეცნოთ და დაემწყედიათ.
რომ მოუსმინო, თვისი ნეკიც-კი
სხვა კაცზე უფრო ბრძენი ჰგონია;
ასე გასინჯეთ, კნიაზ პეტრეზეც
უფრო ჰქვიანად თავს მოგაჩვენებს.
მე-კი მგონია, ეგ თქვენი ჩაქვი
არის წმინდა წყლის იაკობინელი. ⁵⁸
წაიდეთ, კნიაზ! ერთს კარეტაში
შენა, კატო და ზიზი ჩასხდებით.

ხლესტოვისა.

ენეინავ, ბანქოს ვალი მიგყვებათ.

ენეინა.

ჩემზე დარჩება... კარგი.

უველანი (ერთმანეთს ემშვიდობებიან). მშვიდობით!
(თავადის ოჯახობა და ზ ა გ ო რ ე ც კ ი გადიან).

გამოსვლა მირკმ

რეპეტილოვი, ხლესტოვისა და მოლჩალინი.

რეპეტილოვი.

ღმერთო მალალო!.. ამფის ნილოვნა!..

რა მოუვიდა უბედურ ჩაცკის!

ერთი მიბრძანეთ, რაში გვრგებს ჰკუა!

ათასგვარ შრომას ვეწევით რისთვის!

ხლესტოვისა.

ღვთის განგებაა! თუმცა, ვინ იცის,

ეგებ უწამლონ და კიდეც მორჩეს!

მაგრამ შენა კი ჩემო კეთილო,

მაგრე დარჩები, ვერ-რა მოგარჩენს!

რა დროს მობრძანდა! მოლჩალინ, აგერ

მივუახლოვდით შენს საკუქნაოს.

მე აღარ მინდა გაყოლა, წადი,

მადლობელი ვარ, ღმერთმა გიშველოს!

(მოლჩალინი მიდის თავის ოთახისაკენ)

მშვიდობით, უკვე დროა დაწუნარდე. (მიდის).

გამოსვლა მცხრე

რეპეტილოვი (თავის ლაქიას).

თენდება კიდეც! საით წავიდე!

აჰ მოდი, ჩამსვი მეც კარეტაში...

და სადაც გინდა, იქ წამიყვანე!

(მიდის კარეტით. უკანასკნელი ლამფა ქრება).

ჩაცკი.

რა ამბავია! ნუთუ ჩემს ყურებს
სუყველაფერი ნამდვილად ესმა!..
არა, ხუმრობა როდი არის ეს!..
ცხადი შურია და ბოროტება!
რა ჯადოსნობით, ჩემზე რარივად
იმეორებენ ამ სისულელეს!
ზოგი უზომოდ მზიარულია
და ზოგიერთიც ვითომ მიბრალებს!
ოჰ, რომ გვაქცია გულთამზილავად
და შევიძლებდეთ კაცთა ვასინჯავს,
ნეტავი მათში უფრო ბოროტსა
რას ვიპოვიდით:— სულსა თუ ენას?
ვინ შესთხზა ესა? სჯერათ სულელებს!
ბებრუხანებმაც დაჰკრეს ნალარა!
აი მიხვედრა ჩვენის ხალხისა!
აი სამზობლო, ჩემი ქვეყანა!..
არა, აქ ყოფნა ესლავ მომბეზრდა:
ნეტავ სოფიოს თუ ვინმემ უთხრა?
უეჭველია, რომ უამზობდნენ,
ისიც სიცილსა და ხარხარს მოჰყვია!..
ჯანა თუ ჩემი დამციროება სურს
ან გულში უღვეს ცუდი განზრახვა:
არა! ტყუილს და მართალს არ ეძებს,
მისთვის ერთია— მე ვარ ეს. თუ სხვა.
მას მტკიცე გრძნობით არავენ უყვარს,
მაგრამ ის შიში! ის გულის წასვლა!
რის ნიშანია? თუმცა ამაებს
იწვევს სისუსტე, ძარღვების აშლა!..
არეულ ძარღვებს მცირე აშფოთებს,
მცირეც ეყოფა მის დაწყნარებას.
მე-კი ეს ტრფობის ძალა მეგონა...
მაგრამ მოვტყუვდი... სულაც არ უყვარს!
ნაზი გრძნობა აქვს და დიდია რამე
როდი სჭირია იმის გულწასვლას:

გრძნობას დაჰკარგავს, ძალს ანდა კატას
კუდზე რომ ვინმემ ფეხი დაადგას!..

სოფიო (მეორე სართულის კარებიდან გამოჩნდება, ხელში სანთელი უჭირავს).
მოლჩალინ, თქვენ ხართ? (საჩქაროდ მოხურავს კარებს)

ჩაცკი.

ოჰ, თაებრუ მესხმის! სისხლი მიღელავს!
გამოჩნდა! გაჰჭრა! ნუთუ მე მხოლოდ
თვალი მოგვარი აჩრდილ-ჩვენებას?
იქნება მართლაც გადავირიე!
საშინელს რამეს ელის ეს გული!..
არა! ჩვენება არ იყო ესა!
აქ პაემანი აქვთ დანიშნული!
თავს რათ ვიტყუებ? მოლჩალინს უხმო!
აი, აქვეა მისი ოთახი!

ლაქია (კიბიდან).

კარე...

ჩაცკი (ხელს ჰკრავს). დაჩუმდი!!! ვიქნები აქა,
თუნდაც ვიცადო გათენებამდი!..
რაკი ნაღველს ვსვამ, სავსე ფიალას
ბოლომდე დავცლი! რაღას ვუცადო?
მოცდა განსაცდელს ვერ აგვაშორებს!
აი, ვილაკამ კარიც გააღო! (ეფარება სვეტს).

გამოსვლა მითიერთმეტე

ჩაცკი დამალულია. ლიზა გამოჩნდება, ხელში სან-
თელი უჭირავს.

ლიზა.

ოჰ, აღარ ძალმიძს! ბნელს დერეფანში!..
შუალამისას... გული მისკდება!
შიშით ვკანკალებ! კაცსაც რომ შეგზვდე,
ლამის აღქაჯად მომეჩვენება!..
ღმერთმა მშვიდობა მისცეს ქალბატონს!
ძლიერ-კი უყვარს კაცის წვალება!
პულ ჩაცკის სახე უდგას თვალის წინ,

საცა არ გინდა, ის ეჩვენება!
დავინახეო! იქ იყო, ძირსო!
ღიახ, არ ნებაეს! აქ რამ ჰქნა ამ დროს!
სწორედ ძალიან კი უნდა ჩაცკის,
რომ ამ ჯურღმულში სხვას უდარაჯოს!
რაზანი არის, ჭიშკარს გასცილდა;
ეგება ახლა გულდაგულ ზერიწავს!
მოსვენებული არის ლოგინში
და სახვლიოდ ინახავს ტრფობას...
მაგრამ მიბრძანა მის გულის ყვაეილს
შევატყობინო! (ურაკუნებს მოლჩალინს) გესმით თუ არა
ახლავ მოდიო— ქალბატონმა სთქვა,
არ შემოგესწრონ! გეძახისო, ჩქარა!..

ბამოსვლა მეთორმეტე

ჩაცკი სვეტს მოფარებულია. ლიზა. მოლჩალინი
იზიარება და ამოქნარებს, სოფიო ზემოდან მოიპარება.

ლიზა.

ბატონო ჩემო, თქვენ სწორედ ქვა ხართ!
ან ყინული ხართ!

მოლჩალინი.

შენ ხარ, ლიზანკა?
შენ შენდა თავად მოხველი ჩემთან?

ლიზა.

მე ქალბატონმა გამომავაჯანა!

მოლჩალინი.

ვინ მოიფიქრებს, რომ ჯერ შენს ლოყებს
ტრფობის აღმური არ მოსდებია;
ხომ არ მოგცლია, რომ იქით-აქეთ
წასვლა-წამოსვლა ავირჩევია!

ლიზა.

თქვენ-კი, ბატონო, ცოლის მძებნელო,
რას ინახებით და რა გამოქნარებთ!
უკეთესია, ვინც ჯვრის წერამდე
გულს არ მოიძღებს და არ იძინებს...

მლოჩალინი.

რის ჯგერის წერაო, მერე ვის ვირთავ?

ლიზა.

ვის და ქალბატონს!

მლოჩალინი.

იქით გამშორდი!

უქორწილოდაც კარგად ვქეიფობ
და ჯერ წინ მიძღვის ბევრი იმედი.

ლიზა.

რას ამბობთ, რასა, მერე სასიძოდ
სხვა ვიღანა გეყავს ამორჩეული?

მლოჩალინი.

რა მოგახსენო! მე როცა ვფიქრობ,
სულ მიყინდება მთელი სხეული,
რომ ჯერ თუ არა, როცა იქნება
თვით ფამუსოვი ხელში ჩაგვიგდებს,
შეიტყობს ამ ჩვენს კულამელობას,
სახლიდან გაგვრეკს და შეგვაჩვენებს.
ესეც არ იყოს, გაგიტყდე, გითხრა?
სოფი პავლოვნა დიდად არ მომწონს,
მაინცდამაინც ვერას ვპოულობ
მასში მიმზიდველს, სახარბიელოს.
ლმერთმა ჰქნას, რომ ის თავისი დღენი
არ მოჰკლებოდეს ბედნიერებას!
ჩაცვიც უყვარდა ერთ ღროს, მაგრამ დღეს
ხომ აღარ უყვარს!—მეც ამას მიზამს.
ჩემო მშვენებაე! ნეტა ნახევარს
ვგრძნობდე იმასთან, რასაც შენთან ვგრძნობ...
მოვემზადები, მინდა რომ გულით
მივუღალერსო და მოვეფერო
და რომ შევხედავ—გული არ მიმდის.

სოფიო (განზე).

რა სიმდაბლეა!

ჩაკვი (სვეტის იქიდან) ოპ! საზიზლარო!

ლიზა.

მერე და განა არა გრცხვენით?

მოლჩალინი.

მამამ ანდერძად ეს დამიბარა:
თავდაპირველად, ყველას ვაამო,
განურჩეველად, მინდა თუ არა: —
სახლის პატრონსა, ვისთანაც ვდგავარ,
და სამსახურში ჩემსავე უფროსს,
იმის ბიჭს, ეზოს დარაჯს, მეკარეს
და ეზოს ძაღლსაც, რომ არ დამყეფოს.

ლიზა.

დიდად საზრუნნი საქმე გქონიათ!

მოლჩალინი.

და მეც ამიტომ ვიკატუნებ თავს,
მაყვარხარ-მეთქი, ვარწმუნებ, რადგან
მინდა ვაამო დიდი კაცის ქალს.

ლიზა.

იმ კაცის ქალსა, ვინც ვაქმევს, ვასმევს,
ხანაც გიბოძებს ჩინსა და ჯილდოს...
წავიდეთ, კმარა, ბევრი ვიყებდეთ

მოლჩალინი.

წავიდეთ უნდა დავემორჩილდეთ დროს.
მაგრამ დამაცა, გულში ჩავიკრავ. (ლიზა არ ნებდება).
ნეტა ის შენად შეიცვლებოდეს.

(უნდა წასვლა, სოფიო არ უშვებს)..

სოფიო (თითქმის ჩურჩულით).

ფეხი არ დასძრათ!.. ყველა შეეიტყე...
და რაც კაცი ხართ—გამოცხადდა ეს...
თვით ჩემი თავის და ამ კედლების
მრცხვენია!..

მოლჩალინი.

როგორ!.. სოფი პავლონა!

სოფიო.

კრინტი არ დასძრავთ, დაჩუმდით, თორემ
არ შემიძლიან მოთმენა!..

მოლჩალინი (დაუჩოქებს. სოფიო ხელს ჰკრავს).

ოჰ, მოიგონეთ... ნუ მირისხდებით!

სოფიო.

არას ვიგონებ და ნურც იღებთ ხმას!
ოჰ, სულმდაბალო! ეგ მოგონება,
ვით ბასრი დანა, გულ-შკერდს მილადრავს...

მოლჩალინი (ფეხებში ჩაუვარდება).

გთხოვთ მაპატიოთ!

სოფიო.

ნულარ საზიზღრობთ!
ადექით ჩქარა, არა გთხოვთ პასუხს.
მე კარგად ვიცი თქვენი პასუხი:
ჩვეულებრივად მოიგონებთ ტყულს.

მოლჩალინი.

გთხოვთ შემწყალოთ და მაპატიოთ!

სოფიო.

არ შეიძლება, არა და არა!..

მოლჩალინი.

ვხუმრობდი! მე ხომ საიმისო რამ
მაინცდამაინც არა მითქვამს-რა...

სოფიო.

მომშორდი-მეთქი! თორემ ამ წუთში
მთელს სახლს ყვირილით გამოვადვიებ:
შევატყობინებ ყველას ამ ამბავს,
თქვენც დაგლუპავთ და თავსაც წაეგებ!
(მოლჩალინი ადგება)

დღეიდან ვითომ ვედარც-კი გიცნობთ.

ჩემს ცრემლებს, თხოვნას, გულსაკლავ ჩივილს
ამ საათიდან ნულარ მოეღოთ:
არ ღირს მივეძღვნა ეს თქვენისთანებს!
გახსოვდეთ-კი, რომ თქვენთვის ამ პერქვეშ
უკანასკნელი განთიადია.
წადით აქედან. თქვენს დახახვა
და ხმის მოსმენა არა მწადია.

მოღჩაღინი.
როგორც მიბრძანებთ.

სოფიო.
და თუ არ წახვალთ,
ყველაფერს მამას შეეატყობინებ,
ჯაფერს ამოვიყრი, თქვენც კარგად იცით,
რომ მე ჩემს თავსა არად ვაფასებ.
წადით!.. -- დაიცათ... მადლობდეთ ღმერთს, რომ
ეს ყველაფერი დღისით არ მოხდა
და ბნელმა ღამემ თქვენს უზნეობას
თავისი კალთა გადააფარა.⁵⁴
მეც ვმადლობ ღმერთს, რომ ღამით ვიბოვე
ბოროტი სულის მახე და კვალი.
თავს დროზე ვიხსნი შერცხვენისაგან,
რადგან ვერ მხედავს მჭირდავი თვალი,
როგორც დღეს დილით გულშემოყრილი
რომ გავიშხლართე! ვაჰმე და ვაგლახ!..
ჩაცკი აქ იყო და შემამჩნია...

ჩაცკი- (შევიარდება მათ შუა).
ახლაც აქ არის, ცბიერო!
ლიზა და სოფიო. ახ! ახ!
(ლიზან შიშისაგან სანთელი გაუვიარდება. მოღჩაღინი-
ნი თავის ოთახში გადის)

გამოსვლა მეცამეტე
იგინივე, მოღჩაღინის გარდა

ჩაცკი.
ჩქარა, გულწასვლა! ახლა შეგფერისთ
გრძნობის დაკარგვა, სირცხვილ-სიმხდალე!
აი აფხსენი ეს ამოცანა

და დავინახე, ვისზეც გამცვალე!
შიკვირს, სიბრაზემ არ გადაძლია
და მოთმინების ძალ-ლონე მჭონდა!
თვლით ვხედავდი ყველაფერს ამას,
ვხედავდი, მაგრამ არა მჯეროდა.
და სატრფო იგი, ვისთვის შეჰბლალე
დედათ სიწმინდე, უმანკოება,
ვისთვის ხელი ჰკარ სიყრმის მეგობარს —
პასუხს ვაუბრის, კარს ეფარება...
ოჰ, ცრუ სოფელო! როგორ ბურთივით
აღმა და დაღმა აგვათამაშებ!
გულკეთილთ დასჯი შეუბრალებლად
და მოლჩალინებს კი ანეტარებ!..

სოფიო (ცრემლმორეული).
ნულარ განაგრძობთ! მე ვარ შემცოდე,
სუყველაფერში მევე ვიდებ ბრალს;
მაგრამ რარიგად მოვიფიქრებდი,
თუ ცბიერებით ამოხვევდა თვალს!..

ლინა.
ბრაზხუნი ისმის ხმაურობაა!
შგონი, სუყველა აქეთკენ მოდის,
მამათქვენია! ახლა რაღა ვქნათ!
აი, ეგ სწორედ მადლობას გეტყვის!

ბამოსელა მეთოთხმეტე

ივინივე ფამუსოვი და აუარებელი მსახურები სანთ-
ლებით.

ფამუსოვი.
აქუთ წამოდი, ჩემთან! საჩქაოდ!
ჩქარა, სანთლები! ჩქარა, ფარნები.
სად დაიმაღლენ ალქაჯნი? ოჰო!
მემცნაურება ეს სახეები!
ჩემი ასული! სოფი პავლოვნა!
ჩემო შემრცხვენო, რა ჩაიღინე?
აქ ვისთანა ხარ? რა გინდა ამ დროს?
დედაშენს ასე რათ დაემგვანე?
განსვენებული ჩემი მეუღლეც

ხომ ასე იყო: არ დამინდობდა;
როგორც ერთ წუთას თვალს დამაცდენდა,
გვერდით სხვა კაცი გაუჩნდებოდა.
არა გრცხვენია? არც ლეთის გეშინის!
რარიგად მოხდა? რითი მოგხიბლა?
შენ არ იყავი, სულელს ეძახდი
და სხვებს უამბე მზგისი შეშლა?
მე გავსულელდი და მე დავებრმავდი,
ეს შეთქმულება რომ ვერ გაგიგეთ,
თქვენც და სტუმრებიც მე მატყუებდით.

ჩაცვი.

ჩემი სიგიჟეც თქვენ მოიგონეთ?

ფამუსოვი.

ძმობილო, სიტყვას ბანზე ნუ ავდებ,
ახლა ადვილად ვერ მომატყუებთ!
რისთვის დამსაჯა განგებამ, თორემ
თქვენ თუნდ იჩხუბეთ — ვერ დამარწმუნებთ.
შენ, ფილკა, შენ ხომ ნამდვილ კუნძი ხარ!
კარის მცველობა რისთვის მოგეცი!
ვერაფერს ხედავ, ვერაფერს ამჩნევ!
სად იყავ, სადა? საით წახვედი?
რატომ კარები არ გადარაზე?
რათ არ იფიქრეთ, რატომ ვერ მიხვდით?
ყველას ციმბირში გაკვრევენებთ თავს!..
თქვე ვერაგებო! გროშზე გამყიდით!..
შენ რალას ბრძანებ, თვალეზ-სრიალავ!
ეს ყველაფერი შენ მოახდინე...
კუნძის ხიდზე რომ ეგდე მუდამ,
ეგ მაქანკლობაც იქ შეისწავლე!
მაგრამ, დამაცა! მე გაგასწორებ!
გასწი შენს ქოხში და იქ დაეგდე!
აქ პრანქვა-გრეხვის სამაგიეროდ,
წაეთერი და ქათმები ზარდე.
შენც, ჩემო ქალო, ორი დღის შემდეგ,
კარგად იცოდე, აქ არ დაგტოვებ,
შენც ბარგს აგიკრავ, გაგიყენებ გზას
და მოსკოვისკენ არც მოგახედებ.

რომ აღარ შეხვდეს ამ მატრაკვეციებს,
 შორს ყრუ სოფელში სადმე გაგზავნი!
 მამიდაშენთან, სარატოვისკენ,
 იქ მოინანე შეცოდებანი.
 თქვენ-კი, მოწყალე ხელმწიფევ, გთხოვთ, რომ
 იქითკენ წასვლა არ განიზრახოთ!
 და ამას შემდეგ ნულარც მოელით,
 რომ სახლის კარი ვინმემ გაგიღოთ!
 ნალარას დავკრავ და მთელ ქვეყანას
 შევატყობინებ დღევანდელ საქმეს,
 მთელ მოსკოვს შევეყრი და საჩივარსაც
 მივართმევ სენატს, მინისტრს, ხელმწიფეს!

ჩაცკი (მცირე სიჩუმის შემდეგ).

გონს ვერ მოვსულვარ... უკაცრავად ვარ!
 შესმის და ვერა გამიგია-რა!
 თითქო უნდათ რომ კიდევ ამიხსნან...
 რაღაცას ველი... აზრი მერევა... (მზურვალედ)
 ბრმა ჩემო თავო! ვის შეჰხაროდი?
 ვისგან ელოდი სრულს ნეტარებას?
 ფრთავამოსხმული ვისკენ მოჰქროდი?
 ვის ახლოს გრძნობდი ბედნიერებას?!
 ვის უმსხვერპლიდი ამ ნარნარ სიტყვებს?
 ვის აღმერთებდი? — რამ შეგაცდინა!
 მაგრამ ამათაც მართლმსაჯულებამ
 ღირსი სასჯელი გადმოუვლინა.
 ოჰ, ღმერთო ჩემო, თავბრუ მეხვევა!..
 ვინ მამულობინეთ, ვინ აირჩიეთ?
 რა მტრობა გქონდათ, რომ გამიტაცეთ
 და ტანჯვის ქსელი შემომახვიეთ?
 რატომ პარდაპირ არ გამიცხადეთ,
 რომ ყოველივე გადაივიწყეთ,
 წარსული გრძნობა, ჩვენ გულთა ძგერა
 თქვენ სასაცილოდ გადააქციეთ.
 რაც ჩემში ვერცა თქვენგან სიშორემ
 და ვერც გართობამ ვერ შეასუსტა!
 შორს ვიყავ, მაგრამ თქვენით ვცოცხლობდი,
 თქვენზე ვფიქრობდი განუწყვეტელად!
 ვეთქვათ, თუ ჩემი მოსვლა, შეხედვა

და ლაპარაკი ავრე შეგზიზღდათ, —
მეც იმე წუთას მოგშორდებოდით
და საუკუნო განშორებისას
იმის შეტყობას არ ვცდებოდით,
ვინ არის იგი, ვინაც თქვენ გიყვარსთ! (დაცინვით)
რომ დაფიქრდებით, შეურაცხდებით:
ან კი ღირს, თავი რომ შეიწუხოთ?
თქვენ შეგიძლიანთ რომ მოუაროთ,
გამოზარდოთ და გამოიყენოთ.
თუ დაგპირდებათ, გაჰგზავნით სადმე,
წახვალთ. — იქნება უკანმდეველი,
ქმარი-მსახური, მონა ცოლისა
და მისი კაბის კუდის მწეველი.
ქმარა, მე კიდევ ვამაყობ ამით,
რომ სამუდამოდ ჩამოგეცალეთ.
და თქვენ-კი, მაშავ, ჩინის მოყვარევ,
მაგ უმეცრების ძილით იძინეთ.
ხუ გეშინიანთ, ქალს აღარა ვთხოვთ,
სხვას გამოსძებნით ჩემზე უკეთესს:
მდაბლად ქედმოხრილს, უფრო ღირსეულს,
რომ სუყველაფრით სიმამრსა ჰგეანდეს.
ჰა! გამოვფხიზლდი, თვალთ ამეზილა,
განქრა ოცნება და შავი ნისლი,
აწ დაჰკრა ეამმა, გადმოვანთხიო
შეგუბებული ნადველ-შხამ-გესლი!
ეტყორცნო ისარი მამას, ქალიშვილს
და ბრიყვს საყვარელს, ვისზეც გამცვალა,
დავგმო სიმუხთლე წუთისოფლისა
და სამსალის წილ მოვცხო სამსალა.
ვისთან ვიყავი? სად ჩამოგვარდი?
სუყველა მდეგნის, ყველა მაგინებს!
მთელი ბრბო მტანჯავს და სიყვარულშიც
ვხედავ გამცემელს და მოლაღატეს!..
სიცრუე, შური, გესლიანობა
~~შეაღრზილში~~ უზის აქ ბერიკაცებს
და ბებრუხანაც, ლაშახეული,
ერთ ჯორის გუდას ათასად აქცევს.
გიფი მიწოდეთ? მართალიცა სთქვით!

თქვენთან რომ ერთ დღეს კაცმა იცხოვროს,
თუ არ გაგიყვდა, ამასაც შესძლებს,
რომ ცეცხლის აღში უვნებლად განგლოს...
შორს მოსკოვიდან! ნუთუ ცის ქვეშე
ერთს კუნჭულს ვერსად ვიპოვი, ნეტა,
სად დევნილ გრძნობას შევაფარებდე!
კარეტა, ჩქარა! ჩემი კარეტა!
(ჩქარა გადის. ფამუსოვი დიდხანს გაშტერებული
დგას).

გამოსვლა მეთხუთმეტი

ივანივე, ჩაკკის გარდა.

ფამუსოვი.

ახლაც არ გჯერა, რომ ვიცი არის?!
არა, სწორედ სთქვი! რა არ მოჩიხხა!
„მდაბლად ქედმოხრილს, სიმამრის მსგავსსო“!!
და მოსკოვზედაც რა მუქარა სთქვა!
შენ ხომ დამმარხე! ვანა არ არის
საგლოც-საზარი ჩემი გაჩენა?
ვაი სირცხვილო! ახლა რას იტყვის
კნენინა მარია ალექსეევნა!..

დასასრული

ზ ე ნ ი ზ ვ ე ბ ზ ი

1) „მადამ როზიე“, როგორც გეარო ამტკიცებს, იქნებოდა ფრანგი ქალი. XVIII საუკუნის მეორე ნახევრიდან რუსეთის არისტოკრატიულ ოჯახებში ბავშვებისათვის მასწავლებლებად ჩვეულებრივ იწვევდნენ უცხოელებს, მომეტებულად ფრანგებს, რომლებიც თავის მოწაფეებს ასწავლიდნენ ფრანგულს. ბავშვების მიერ დედა-ენის შესწავლას კი არ ექცეოდა ჯეროვანი ყურადღება. რუსული საზოგადოების მოწინავე ელემენტები (ნოვიკოვი, ფონვიზინი, კრილოვი, კარამზინი და სხვ.) ებრძოდნენ დედა-ენის ასეთ მივიწყებას და მოითხოვდნენ, რომ აღზრდა ყოფილიყო დამყარებული რუსულ საფუძველზე, რათა ყოველს განათლებულს რუსს კარგად სცოდნოდა რუსული ენა, რუსული ლიტერატურა და რუსეთის ისტორია და არ გაეწყვიტა კავშირი თავის ხალხთან. გრიბოედოვიც აგრძელებდა ზემოდასახელებულ მწერლების ბრძოლას დედა-ენისათვის.

2) „ყველა მოთრეულს და მაწანწალას გავუღებთ კარებს“. ფამუსოვი „მოთრეულსა და მაწანწალას“ ეძახის დაქირაებულ უცხო მასწავლებლებს.

3) „ასესრობა“ — ასესრობი — წერილი ჩინოვნიკი, დაბალი მონხლე.

4) „სეკრეტარი“ — მდივანი; მოღვაწი იყო ფამუსოვის მდივანი.

5) „ზოგიც საქმეს სულ არ ეხება“. მოღვაწისმა მოიგონა, რომ იგი ქალაქების გამო ექმბდა ფამუსოვს. ასლა კი, როდესაც ფამუსოვი თანახმაა შეუდგეს ქალაქების გარჩევას, მოღვაწისმა გრძნობს, რომ უხერხულ მდგომარეობაში ჩავარდა (რადგან მას ქალაქები თან არ ჰქონდა), და ცდილობს დააჯეროს ფამუსოვი, რომ ქალაქები არ არის მზად ხელის მოსაწერად. ფამუსოვიც კიცხავს თავის მდივანს, რომ ის აგვიანებს ქალაქების მომზადებას.

6) „მადამ“ (ფრანგ. madame) — ქალბატონი; ჩაკვი გულისხმობს აქ სოფლის მასწავლებელ-ქალს, „მადამ როზიეს“ ან „ქალბატონ როზიეს“.

7) „პიკეტი“ — ბანკოს თამაშის ერთერთი სახის სახელწოდება.

8) ბალი (რუს. бал) — საცეკვაო საღამო; რუსეთის არისტოკრატიულ ოჯახებში, დასავლეთ ევროპიდან გადმოღებულ ჩვეულების თანახმად, გრიბოედოვის დროს და შემდეგაც ხშირად იმართებოდა საცეკვაო საღამოები. ერთი ასეთი საცეკვაო საღამო ან ბალი წარმოდგენილია გრიბოედოვის „ამ პიესაში“ (მოქმედება მესამე).

9) „ალბომი“ — რვეული ლექსების ჩასაწერად. ყოველ განათლებულ ახალგაზრდას, განსაკუთრებით ქალს, ჰქონდა ასეთი ალბომი, სადაც ის გადმოწერდა ხოლმე ლექსს, რომელიც მოეწონებოდა. ხშირად გამოჩენილი პოეტებიც უწერდნენ თავის ნაწნობებს ალბომში საკუთარ ლექსებს. საალბომო ლექსები ჩვეულებრივ ეკუთვნოდნენ მსუბუქი ლირიკის დარგს.

10) „ინგლისური კლუბი“ ეწოდებოდა გრიბოედოვის დროს მოსკოვის ერთერთ არისტოკრატიულ კლუბს, რომლის წევრებად მიიღებოდნენ ხოლმე მხოლოდ წარჩინებული პირები.

11) „დების წყალობით ყველას იცნობენ“. რუსულ დედანში ეს ადგილი ასეა მოცემული: „С помощью сестриц со всей Европой породнятся“. რაც სიტყვა-სიტყვით ნიშნავს — „დების საშუალებით მთელი ევროპის წარმომადგენლებთან“.

12) „არტისტები რომ ძვილ-ტყავს მიუვაეს“. დიდ-დიდ მემამულეებს რუსულ სეთში ჰქონდათ საკუთარი შინაური თეატრი, სადაც მსახიობთა საქმეს ასრულებდნენ ყმები.

13) „მსწავლულთ კომიტეტს რომ შეესახლა“. „მსწავლულთა კომიტეტი“ იყო გრიბოედოვის დროს განათლების სამინისტროს განყოფილება. მის მოვალეობას შეადგენდა სასკოლო სახელმძღვანელოების შემოწმება, თავისი საქმიანობით ეს კომიტეტი ძალიან აბრკოლებდა სწავლა-განათლების გაგრძელების საქმეს.

14) „დედოფლის სეფე-ქალადე ითვლება, არა?“. რუსულ დედანში ეს ადგილი ასეა მოცემული: „Все фрейлиной Екатерины первой“, რაც სიტყვა-სიტყვით ნიშნავს — „ეკატერინე პირველის ფრეილინად მოაქვს ისევ თავი?“. ჩაცკის ამ ირონიის გასაგებად უნდა ვვარაუდოვდეს, რომ ეკატერინე პირველი (პეტრე პირველის მეუღლე) გარდაიცვალა 1727 წელს, ე. ი. კომედის ეპოქაზე ერთი საუკუნით ადრე.

15) „მოწაფეებით და ფინიებით სახლს ავსებს“. დედანში ასეა: „Воспитаниц и мосек полон дом“. მარტოხელა და მოზღუდებულ არისტოკრატ ქალებს თავის განათობად აყვანილი ყავდათ ღარიბი ოჯახების ბავშვები, რომლებსაც ისინი ზრდიდნენ და მფარველობდნენ. ამ ბავშვების მდგომარეობა თავის მფარველების ოჯახში დიდად არ განსხვავდებოდა იმ ფინიებისა და კატების მდგომარეობიდან, რომლებსაც მათი ბატონები არა-ნაკლები გულმოდგინებით უვლიდნენ.

16) „უნემცებოდ არ ევლითო ხსნას“. დედანში სწერია: „Без немцев нет спасения“. სიტყვა „немец“ ნიშნავს აქ არა მხოლოდ გერმანელს, არამედ ყოველ უცხოელ ევროპელს. ჩაცკი წუხს, რომ რუსებს არ აქვთ თავის თავისადმი საკმაო რწმენა და ყოველ სიკეთეს თავისათვის დასაძლევთ ევროპისაგან გამოვლიან. ჩაცკის აზრით, რუსეთში რუს-კაცს ნაკლები პატივისცემა აქვს ვიდრე უცხოელს. ამის მსგავსი ჩივილი ხშირი იყო იმ დროს რუსეთში. პუშკინი, მაგალითად, უკმაყოფილებით სწერდა: „ჩემს სამშობლოში მე ნაკლები პატივისცემით შეპყრობიან, ვიდრე ინგლისიდან ჩამოსულ ევგინდარა კაცს“.

17) „ყველას კავალრობს“. დედანში სწერია: „он и кавалер“. აზრი ასეთია: მართალია, ფრანგ გილიომეს ცეკვის მასწავლებელზე უკეთესი მდგომარეობა არ აქვს, მაგრამ რუს ქალებს გილიომეს ეს დაბალი მდგომარეობა არ აწინებთ. პირიქით, ისინი პოულობენ გილიომეს ამ დაბალ მდგომარეობაში იმ უპირატესობას, რომ გილიომე, როგორც ცეკვის მასწავლებელი, მოქნილი კავალერია; რუს საქმროსაგან რუსი ქალები შოთხოვენ გვარიშვილობას, ჩინს, ჭონებას, მაგრამ გილიომე-ფრანგს ისინი უფოყმანოდ გაჰყვებიან ცოლად, თუმცა გილიომეს არც გვარი აქვს კარგი, არც ჩინი, არც ჭონება და ცეკვის მეტი არაფერი იცის. როგორც ვხედავთ, ჩაცკის პირით გრიბოედოვი მოუწოდებს რუს ქალებს, რომ მათ მეტი პატივისცემა ჰქონდეთ რუსებისადმი და თავი დააღწიონ უცხოელებით ბრმა და უგნურ გატაცებას.

18) „მისცეს სასახლის კამერგერობა და გასაღები გვერდზე დაჰკიდეს“. „კამერგერი“ (გერმ. სიტყვიდან „Kammerherr“) იყო მეფის სასახლის უფ-

როსი წოდების პირი. თავისი თანამდებობის მარცხენებელ ნიშნად კამერგერც ატარებდა ოქროს გასაღებს ლურჯ ლენტზე.

²⁰⁾ „ეკატერინე ხელმწიფეს ახლდა“. ფამუსოვი გულისხმობს აქ ეკატერინე მეორეს, რომელმაც 1762 წელს გადააგდო ტახტიდან და შემდეგ მთავალევიწი თავისი ქმარი, იმპერატორი პეტრე მესამე, რათა თვითონ გამეფებულიყო. რუსეთის ახალგაზრდა არისტოკრატებისაგან შემდგარ გვარდიის შექმნისათვის ტახტზე ასული ეკატერინე მეორე ცდილობდა მოეგო არისტოკრატის გული სხვადასხვა წყალობებით, რომლებიც უბოძა მან ამ არისტოკრატის. ეკატერინემ გაათავისუფლა რუსეთის თავად-აზნაურობა სახელმწიფო სამსახურში შესვლის ვალდებულებისაგან და გააძლიერა მისი უფლებები ყმებზე. თავისი სასახლე ეკატერინე მეორემ აქცია ფუფუნების ცენტრად ამ არისტოკრატისათვის. ეკატერინე II დროს ყმების მძიმე მდგომარეობამ რუსეთში მიაღწია უკიდურეს წერტილს და თავისი გამოსახულება ჰპოვა იმ აჯანყებაში, რომელსაც პეტრე მესამეს სახელით მეთაურობდა პუგაჩოვი (1773 — 1774 წ.).

²¹⁾ „კარბონარი“ (იტალიანურად „მენახშირის“ ნიშნავს): „კარბონარების“ სახელი მიიღო რევოლუციონერმა საზოგადოებამ, რომელიც 1808 წელს დაარსდა იტალიაში და იბრძოდა იტალიის განთავისუფლებისათვის უცხო სახელმწიფოთა დესპოტიზმისაგან. 1820 — 1821 წელს კარბონარები მეთაურობდნენ იტალიაში ამტყდარ რევოლუციას, რომელმაც რუსეთის რევოლუციონერებზედაც (ფეაბრისტებზე) მოახდინა თავისი გავლენა.

²²⁾ „თქვენმა ძმამ მიამოა“: „ძმას“ ფამუსოვი ეძახის სკალოზუბის ბიძაშვილს, რომელიც მან ზევით ასცენა.

²³⁾ „თქვენ მას სამსახურში უხვად წყალობდით“. დედანში ასეა: „Вамнъ выгода тьму по службѣ получилъ“, რაც უფრო ზუსტად ნიშნავს — „თქვენს გამო მან მრავალი სარგებელი ნახა სამსახურში“.

²⁴⁾ „მეოცდაათე ეგერში, შემდეგ რომ გადასცვალეს ორმოცდახუთად“. დედანში ასეა: „В тридцатом егерском, а после сорок пятом“, რაც უფრო ზუსტად ნიშნავს — „ეგერთა მეოცდაათე ათასეულში, შემდეგ კი მეორმოცდახუთეში“ (იფულისზემა: „გვმსახურობდით მე და ჩემი ბიძაშვილი“). — „ეგერი“ ნიშნავს „მსროლელს“.

²⁵⁾ „გენერალშაზეც ვილაპარაკოთ“: „გენერალშა“ ნიშნავს გენერლის ცოლს. ფამუსოვი აქ აგონებს სკალოზუბს, რომ დროა ცოლის შერთვაზე დაიწყოს ფიქრი.

²⁶⁾ „თუ ყმა-მამულის პატრონი არის“. დედანში ასეა: „Если наберется двѣ тьмѣячки двѣ родовыхъ“, რაც ნიშნავს — „თუ ყავს ორი ათასი სული ყმა“.

²⁷⁾ „თვით სენატშიც რომ გააგზავნოთ“: სენატი იყო სახელმწიფო დაწესებულება, რომელსაც ჰქონდა უმაღლესი ადმინისტრატიული და სასამართლო ფუნქციები.

²⁸⁾ „აქ ბრძანდებოდა პრუსიის მეფე“: ნაგულისხმევია პრუსიის მეფე ფრიდრიხ-ვილჰელმ მესამე, რომელიც იყო მოსკოვში სტუმრად 1818 წელს.

²⁹⁾ „ცეცხლის გაჩენამ ხელი შეუწყო მის გაშენებას“. სკალოზუბი გულისხმობს აქ იმას, რომ 1812 წელს ნაპოლეონის ჯარის შემოსევის დროს, მოსკოვში გაჩნდა დიდი ხანძარი, რომელმაც იმსხვერპლა ქალაქის შენობების სამი მეოთხედი, ვინაიდან ეს შენობები ხისაგან იყო აგებული. ნაპოლეონთან ომის დასრულების შემდეგ მოსკოვში ააგეს ახალი სახლები, რომლებიც ძველებზე უფრო ლამაზი იყვნენ.

29) „როცა ყირიმი რუსთა დაიპყრეს“: ყირიმი რუსეთმა შემოიერთა ეკატერინე მეორეს მეფობის დროს, 1783 წელს, ე. ი. გრიბოედოვის ამ კომედიის დაწერაზე ორმოცი წლით ადრე.

30) „თავის თავს კი არ უყვირდებიან, — უარესობა მოსდევს სიძველეს“ ე. ი. არ უყვირდებიან თავის თავს და ვერ ამჩნევენ, რომ ის, რაც უფრო მეტად არის ძველი, ამავე დროს არის უარესიც.

31) „სად უცხოელნიც გადასრულ დროის“: უცხოელების ქვეშ აქ ნაუღლის-ხმეგია საფრანგეთიდან ლტოლვილი ემიგრანტები, რომლებიც გრიბოედოვის დროს პოულობდნენ თავშესაფარს რუსეთის არისტოკრატიულ ოჯახებში.

32) „იქნებ ის არის, ვისთანაც ერთხელ...“, ე. ი. იქნებ მისაბაძი ნიმუში ის არის, ვისთანაც ერთხელ...

33) „მთლიან ანაცვალა სამ წუბაკ მწვევარს“. დედანში ნათქვამია, რომ იმ მონებს, რომლებიც საძაგელმა ბატონმა სამ წუბაკ ძაღლზე გაცვალა, არაერთხელ დაუხსნიათ ეს ბატონი მძიმე განსაცდელისაგან ქეიფისა და ჩხუბის დროს.

34) „და მოსკოველთა განსაცვიფრებლად ათამაშებდა მათ სილამაზეს“ — ე. ი. ჩამოიყვანა სოფლიდან თავისი ყმების შვილები, შეადგინა მათგან ბალეტო და სტუმრების გასართობად აცეკვებდა მშობლებისაგან ძალით მოგლეჯილ ახალგაზრდა გლეხებს.

35) „ძალიან მომწონს, რომ მაგრე რიგად მოიხსენიეთ მოსკოველები“. ამ სიტყვების გასაგებად საჭიროა გავითვალისწინოთ, რომ სკალოზუბი მსახურობდა არმიასი და არ იყო კმაყოფილი, რომ გვარდიას უპირატესობა ჰქონდა არმიის წინაშე. ამიტომაც მოიწონა სკალოზუბმა ჩაცკის ნათქვამის ის ადგილი, სადაც ხსენებულია გვარდიელები, რადგან სკალოზუბმა დინახა, რომ ჩაცკიმ გაიციხა მოსკოველ ქალების აღტაცება სისახლის გვარდიელებით.

36) „უწნო, პრეტელი რამ, ხმა-ხრინწიანი“. სიტყვით „ხმა-ხრინწიანი“ გადმოთარგმნილია დედანში მოცემული სიტყვა „Хрипун“: ამ სახელს უწოდებდნენ გრიბოედოვის დროს (დაცინეის მიზნით) იმ ახალგაზრდა, პრანკია არისტოკრატებს, რომლებიც კონტაობის მიზნით იცვლიდნენ თავის ბუნებრივ ხმას.

37) „თვით წუნარსა და მშვიდს არაფრით ზოგავთ. მისი სახელი რომ წასცდეს ვისმე“... სოფიო გულისხმობს ამ „წყნარი და მშვიდის“ ქვეშ მოლჩალინის და უსავედურებს ჩაცკის, რომ უკანასკნელი, თუ ვინმეს წამოსცდა მოლჩალინის სახელი, მაშინვე დაუწყებს მოლჩალინის დაცინვას.

38) „ეს იმას ჩირად არ ავდებს“. ე. ი. სოფიო ჩირად არ ავდებს მოლჩალინს.

39) „იგი ამ წუთში თქვენთან აპირებს მოსვლას“, ე. ი. მოლჩალინი აპირებს მოსვლას.

40) „როგორ უტებენ მოლჩალინის ჭკუას, გრძნობას სკალოზუბს“. დედანში ასეა: „Пожертвую молае про ум Молчалина, про душу Скалозуба“, ე. ი. ჩაცკი პირდება სოფიოს, რომ ის კლუბში ქებას დაუწყებს მოლჩალინისა და სკალოზუბს.

41) „ობერა ხარ, თუ შტაბ-ოფიცერი“. „შტაბ-ოფიცერი“ ეწოდებოდა საშუალო ხარისხის სამხედრო პირს. „შტაბ-ოფიცერის“ წოდების ზეგით იყო „გენერლის“ წოდება, მის ქვევით კი იყო „ობერ-ოფიცერის“ წოდება. ობერ-ოფიცერის დაწინაურება იქნებოდა შტაბ-ოფიცრობის მიღება, ხოლო შტაბ-ოფიცერის დაწინაურება იქნებოდა გენერლობის მიღება.

42) „ეგ კამერ-იუნკერია“: კამერ-იუნკერი (გერმ. სიტყვიდან „Kammer“ „სამთავრო“) იყო მეფის სასახლის უმცროსი წოდების პირი: კამერ-იუნკერზე მალე იდგა კამერგერი.

43) „Eh! bon soir! Vous voila! Jamais trop diligente, Vous nous donnez toujours la plaisir de l'attente“ — ფრანგული წინადადებაა; ქართულად ნიშნავს: „აჰა! საღამო მშვიდობის თქვენც მობრძანდით! ზომაზე მეტად არასოდეს არ ჩქარობთ და გვაძლევთ ამით ყოველთვის ლოდინის სიამოვნებას“. ე. ი. სტუმრები კმაყოფილი არ არიან, რომ სოფიო გვიან გამოვიდა მათ შესახვედრად, და თავის უკმაყოფილებას გამოსთქამენ ირონიულ ფრაზებში.

44) „ჩემი ფინია და ზანგის გოგოც თან წამოვიყვანე“. რუსეთის არისტოკრატებს შორის ზანგი მონა ოჯახში, ისე როგორც ჯიშინი ძაღლიც, ითვისებოდა კარგი ტონის ნიშნად.

45) „ფარმეზონი ეწვია კლუბში“. „ფარმეზონი“ არის დამახინჯებული ფრანკ-მასონი. ფრანკ-მასონები შეადგენდნენ ფარულ ორგანიზაციას, რომელსაც მორალური მიზნები ჰქონდა დასახული. ფართო საზოგადოებაში ფრანკ-მასონებს თვლიდნენ ათეისტებად და რევოლუციონერებად და ექვის თვლით უცქეროდნენ მათ მოღვაწეობას. 1816 წელს თვითონ გრიბოედოვიც იყო ფრანკ-მასონური ორგანიზაციის წევრი. ფრანკ-მასონობა გაჩნდა ჯერ დასავლეთ ევროპაში, XVIII საუკუნის მიწურულიდან კი ის შემოდის რუსეთშიც და მნიშვნელოვან ადგილს დაიკავებს XIX საუკუნის პირველი მეოთხედის საზოგადოებრივ მოძრაობაში. ზოგიერთი გამოჩენილი დეკაბრისტი (მაგალ. პეტელი) მონაწილეობას იღებდა ერთ დროს ფრანკ-მასონურ ორგანიზაციის მუშაობაში და ითვისებდა პოლიტიკური შეთქმულებისათვის საჭირო კონსპირაციის მეოდეებს.

46) „იმ წყევლმა ვოლტერიანმა რჯული უარჰყო“; „ვოლტერიანი“ ნიშნავს ვოლტერის მიმდევარს. ვოლტერი იყო XVIII საუკუნის გამოჩენილი ფრანგი მწერალი (1694 — 1778), რომელიც თავის მრავალრიცხოვან თხზულებებში ირონიის ბასრი იარაღით ებრძოდა კათოლიკურ ეკლესიას და მეფეების დესპოტიზმს.

47) „ლანკარტ სკოლა“: ხლესტოვას სურს თქვას „ლანკასტერული სკოლა“: ლანკასტერი იყო ინგლისის პედაგოგი (1778 — 1838), რომელიც ეწეოდა ე. წ. „ურთიერთი სწავლების“ მეთოდის პროპაგანდას. რუსეთში ლანკასტერული მეთოდი პოპულარობით სარგებლობდა საზოგადოების მოწინავე ელემენტებს შორის.

48) „არა, პეტერბურგს ინსტიტუტია, საპედაგოგო“... გრიბოედოვი აქ ანიშნებს მკითხველს შემდეგ ფაქტს: პეტერბურგის საპედაგოგო ინსტიტუტის რამოდენიმე პროფესორი 1821 წელს მთავრობამ დაითხოვა სამსახურიდან, როგორც არაკეთილსამელო პირები. კენია ტუგოუზოვსკისაც გაუგონია ალბათ ეს ამბავი, და მას საპედაგოგო ინსტიტუტი მიაჩნია ბოროტების კერად, სადაც ახალგაზრდობას რყვნიან და აფუჭებენ.

49) „გინდ ბარბაროსი მიწოდე“: ბარბაროსი, ე. ი. გაუნათლებელი, ტლანჭი, ველური კაცი.

50) „როცა სასამართლოზე ან მსაჯულებზე სჯას მოჰყვებიან“... ე. ი. როცა დაწვევენ მსჯელობას ნაფიცმსაჯულთა სასამართლოზე. უნდა ვიცოდეთ, რომ რუსეთის მოწინავე ელემენტები მოითხოვდნენ გრიბოედოვის დროს ნაფიც-მსაჯულთა სასამართლოს შემოღებას რუსეთში კონსტიტუციონური ინგლისის

მსგავსად. ნაფიცმსაჯულთა სასამართლოში მსაჯულებს ხალხი იორჯეს, ჩვენს საზღვრული ვადით.

⁵¹⁾ „ა! ნონ ლაშია რ მი, ნო, ნო, ნო, ნო“. ეს იტალიური ფრაზაა („An. Non lasciar mi, no, no, no!“) და ქართულად ნიშნავს: „ოხ, ნუღარ დამტოვებ, ნუ, ნუ, ნუ“. იტალიანური ოპერა და სიმღერები პოპულარული იყო რუსეთის მაღალ ფენებში.

⁵²⁾ „ერთი ჩაზედ ადრეს-კალენდარს“: „ადრეს-კალენდარი“ ეწოდებოდა წიგნს, სადაც მოთავსებული იყო ჩინოვნიკების სია, მათი თანამდებობისა და სამსახურის ადგილის აღნიშვნით.

⁵³⁾ „ჩაქვი არის წმინდა წყლის იაკობინელი“: იაკობინელთა კლუბზე მნიშვნელოვანი როლი ითამაშა საფრანგეთის დიდი რევოლუციის დროს 1789 — 1794 წლებში. „იაკობინელი“ კნეინას პირში ნიშნავს: „უკიდურესი რევოლუციონერი“.

⁵⁴⁾ ბნელმა ღამემ თქვენს უზნეობას თავისი კალთა გადააფარა“. დედანში წერია: „Будьте рады, что при свиданиях со мною в ночной тиши держались более вы рабости во нраве, чем даже днем, и при людях, и в яве“, ე. ი. „გინაზროდეთ, რომ თქვენ ღამით, პაემანებზე, უფრო მორიდებულად გეპირათ თავი ჩემთან, ვიდრე დღისით“. ამ სიტყვებს სოფიო ვუბნება მოლჩალინს. რატომ უნდა უხაროდეს მერე მოლჩალინს, რომ მას ოდესღაც პაემანების დროს მორიდებულად ეპირა თავი? სხვანაირად რომ ყოფილიყო. ე. ი. რომ რამე ცუდი გაგებდა პაემანების დროს, ეხლა მე გაგამხელ მამა-ჩემთანაო და ამით ამოვიყრიდი ჯაგერს შენს თავზედაც და ჩემს თავზედაცო, — აი რას ვუბნება სოფიო მოლჩალინს ზემომოყვანილი სიტყვებით.

კორექტორი }
გამომცემები } ალ. ჩხენკელი

გად. წარმ. 31/V 37. დამთავრდა 15/VII 37

წ. ზ. 6 × 10. კ. ზ. 62 × 94

შეკ. № 691. ტირ. 10.000

შთაღიჯის რწმ. № 2938.

სახელგამის პოლიგრაფკომბინატი, ვორესის, 5.

№ 1 4. 70 333.

საქართველოს
საბჭოთავო

ს. ს. გრიგოლიძე

ს. ს. გრიგოლიძე

საქართველოს
საბჭოთავო